

Srbi u "Ratnom dnevniku Vrhovne komande Vermahta"

Priredio: Nikola Živković

Dva uzaludna pokreta otpora

Četnička i partizanska borba ubrzo se, međutim, pretvorila u krvavi srpski građanski rat

Po prvi put našim čitaocima postaće dostupan ovaj prvorazredni istorijski dokumenat. Na srpski su prevedene mnoge zanimljive knjige koje se bave problematikom Drugog svetskog rata. To se, pre svega, odnosi na američke i britanske autore. Te knjige su doprinele da stvorimo objektivniju sliku o nedavnoj prošlosti. Ono što, međutim, upada u oči, jeste nedostatak nemačke izvorne istorijske građe, a ona je - veoma važna.

Ovu činjenicu prvi je primetio Ivan Avakumović. U predgovoru svoje knjige "Mihailović prema nemačkim dokumentima (London, 1969), kaže: "Nemački dokumenti su važni i zbog toga, što današnji režim u Jugoslaviji već četvrt veka pokušava, da svede Mihailovića i njegove ljude na nemačke kolaboratere". (Predlažem da se knjiga Avakumovića što pre objavi u Srbiji). Sada je godina 2003.

Ko su izdajnici

Pa ipak, Avakumovićeva tvrdnja iz davne 1969. godine i danas ima svoju težinu. Tito i njegov režim pokušali su da izjednače fašistički, zločinački režim Ante Pavelića u NDH - sa oslobodilačkim pokretom Draže Mihailovića u srpskim zemljama, koji je do godine bio službeno priznat od strane Saveznika i koji su u njegovom štabu (Amerikanci čak do godine 1944) imali svoje vojne misije.

Najzanimljivije pitanje ovde glasi: Šta, stvarno, o tome kažu nemački dokumenti? Odgovor, razume se, nalazimo u najvažnijem nemačkom istorijskom dokumentu, u "Ratnom dnevniku Vrhovne komande nemačke armije" ("Krigstagebuch des oberkommandos der Wehrmacht"). Od 1945. pa do nedavno, dakle, skoro pola veka, učili smo u Titovim školskim udžbenicima, da su ustaše i četnici "narodni neprijatelji" i "izdajnici".

Nemački izvori, međutim govore sasvim nešto drugo, da su se, naime, ustaše i Nemci borili protiv četnika, da su četnici bili priznati od Saveznika kao antifašistički pokret otpora, da su četnici prvi započeli borbu protiv okupatora i to već početkom maja 1941, dok su partizani

Srbi u "Ratnom dnevniku Vrhovne komande Vermahta"

Priredio: Nikola Živković

Dva uzaludna pokreta otpora

Četnička i partizanska borba ubrzo se, međutim, pretvorila u krvavi srpski građanski rat

Po prvi put našim čitaocima postaće dostupan ovaj prvorazredni istorijski dokumenat. Na srpski su prevedene mnoge zanimljive knjige

koje se bave problematikom Drugog svetskog rata. To se, pre svega,

odnosi na američke i britanske autore. Te knjige su doprinele da stvorimo objektivniju sliku o nedavnoj prošlosti. Ono što, međutim, upada u oči, jeste nedostatak nemačke izvorne istorijske građe, a ona je - veoma važna.

Ovu činjenicu prvi je primetio Ivan Avakumović. U predgovoru svoje knjige "Mihailović prema nemačkim dokumentima (London, 1969), kaže: "Nemački dokumenti su važni i zbog toga, što današnji režim u Jugoslaviji već četvrt veka pokušava, da svede Mihailovića i njegove

ljude na nemačke kolaboratere". (Predlažem da se knjiga Avakumovića što pre objavi u Srbiji). Sada je godina 2003.

Ko su izdajnici

Pa ipak, Avakumovićeva tvrdnja iz davne 1969. godine i danas ima svoju težinu. Tito i njegov režim pokušali su da izjednače fašistički, zločinački režim Ante Pavelića u NDH - sa oslobodilačkim pokretom Draže Mihailovića u srpskim zemljama, koji je do godine bio službeno

priznat od strane Saveznika i koji su u njegovom štabu (Amerikanci čak do godine 1944) imali svoje vojne misije.

Najzanimljivije pitanje ovde glasi: Šta, stvarno, o tome kažu nemački dokumenti? Odgovor, razume se, nalazimo u najvažnijem nemačkom

istorijskom dokumentu, u "Ratnom dnevniku Vrhovne komande nemačke armije" ("Kriegstagebuch des oberkommandos der Wehrmacht"). Od 1945. pa do nedavno, dakle, skoro pola veka, učili smo u Titovim školskim udžbenicima, da su ustaše i četnici "narodni neprijatelji" i "izdajnici".

Nemački izvori, međutim govore sasvim nešto drugo, da su se, naime,

ustaše i Nemci borili protiv četnika, da su četnici bili priznati od Saveznika kao antifašistički pokret otpora, da su četnici prvi započeli borbu protiv okupatora i to već početkom maja 1941, dok su partizani

započeli svoje aktivnosti tek u septembru, dakle, četiri meseca kasnije nego Draža Mihailović, da su glavni pokret otpora na prostoru

Jugoslavije činili četnici i partizani, i tako redom.

U četničkom pokretu otpora učestvovali su gotovo isključivo Srbi, a u partizanskom ogromnu većinu boraca do 1943 činili su takođe Srbi.

Dakle, vreme je da, na osnovu nemačkih izvora, dođemo do jedino pravog zaključka: sa ponosom, pred svetom, možemo da kažemo, da

su Srbi u porobljenoj Evropi vodili jednu od najzapaženijih uloga u antifašističkom otporu.

Strašne odmazde

Na našu nesreću dva srpska pokreta otpora, četnički i partizanski, pretvorili su se veoma brzo u srpski građanski rat, koji je odneo stotine hiljada srpskih života. Jednim slovom, danas, sa ove istorijske

udaljenosti, možemo prilično jasno da sagledamo, koliko su apsurdne

bile naše podele na četnike i partizane, kada je, evo, odgovor pružen jasno od samog neprijatelja, gde na više mesta, na primer, stoji.

"danas smo streljali" toliko i toliko "četnika i partizana", dakle, Srba.

Tu stoji i to, da je sam Hitler izjavio da se četnici moraju "bez milosti uništavati".

Ovde ima dosta reči o "pregovorima" četnika i Italijana, ali i Nemaca.

Ali, iz toga se nikako ne može da izvuče zaključak da je to bila "kolaboracija", jer to i sami nemački izvori negiraju. Četnici su razgovarali sa okupacionim snagama, pre svega, da spašavaju srpske

živote, civile, taoce, ili su molili italijanske i nemačke vojne vlasti da intervenišu kod Pavelića, da se prestane sa masovnim ubijanjem srpskog stanovništva u NDH.

Titovi partizani takođe su vodili pregovore sa Nemcima, a po sadržaju oni bi se pre mogli da okvalifikuju kao "kolaboracija", nego što su to ikada uradili četnici Draže Mihailovića. Na kraju, videli smo da su i

"neutralni" Švajcarci i Šveđani "pregovarali" sa Nemcima i, recimo, dozvolili im, da preko njihovog teritorija, prevoze vojni materijal i nemačke vojne snage, pa ipak, posle 1945, nikome nije palo na pamet

da ih proglasi za "kolaboratere".

Svi Srbi banditi!

A srpski narod, koji je imao čak dva pokreta otpora, sada treba da vodi jalovo raspravu oko toga, da li su ovi ili oni ipak bili "kvislinzi". U isto vreme, na terenu, Nemci, kako vidimo iz "Dnevnika VKV", svakodnevno ubijaju "bandite", dakle, i četnike i komuniste, odnosno - Srbe.

U nemačkoj historiografiji taj izvor zove se skraćeno: "Ratni dnevnik OKV", na srpski, dakle, "Ratni dnevnik VKV". Reč je, dakle, o strogo poverljivom dokumentu, koji je sačuvan i posle kapitulacije Nemačke godine 1945. U njemu je pohranjena precizna hronika, koja nam govori

o vojnoj situaciji nemačke između 1940. i 1945. godine. Na skoro sedam hiljada strana "Dnevnik" nam, - preciznim i trezvenim jezikom, bez ideoloških primesa i ulepšavanja, iz dana u dan, daleko od svake

propagande i retuširanja, - govori o tome, kako je nemački vojni vrh video Evropu u tom razdoblju.

"Dnevnik VKV" dopunjen je mnogim važnim istorijskim priložima, kao što su Hitlerova uputstva. Izdavač je prof. dr Persi Ernst Šram, koji je bio "šef" vođenja "Dnevnika VKV" i to u vremenu od 1943. do 1945.

godine. Pored Šrama, i drugi saradnici u izdavanju ovog dela bili su i sami neposrednici učesnici u Drugom svetskom ratu i zauzimali su najviša mesta u Vrhovnoj komandi Vermahta.

Sve nam to garantuje najveći mogući stepen autentičnosti, odnosno,

da ovaj "Dnevnik" predstavlja "najvažniji nemački izvor u proučavanju istorije Drugog svetskog rata", kako su jednoglasno naglasili recenzenti ovog dela. "Dnevnik VKV" objavljen je godine 1982, u Minhenu, u osam knjiga. Odgovoran za vođenje "Dnevnika" do godine 1943. bio je Helmut Grjner. On je umro 1958. Ova dvojica najviše su zaslužni, da je

"Dnevnik" objavljen.

Hitler potpisuje plan "barbarosa"

Šifra za napad na SSSR. Bojao se nacionalne Rusije

I Grajner i Šram su vodili "Dnevnik VKV" i na koncu rata pošlo im je za rukom, da taj dokumenat sačuvaju. Godine 1939. "Dnevnik" se još nije vodio. Nešto manje materijala postoji za godinu 1942. dok je "izgubljen" samo onaj "Dnevnik VKV" u razdoblju od aprila do maja 1943. za koji se pouzdano zna, da je pao u ruke Amerikancima. nešto

je izgubljeno i u vremenu od marta i aprila 1945. U "Dnevnik" ulaze i stenografski zabeleženi razgovori kod Hitlera, poznatiji kao "Firt-Lagebesprechung".

Samo za 1942. godinu te sveske imale su oko dve stotine hiljada strana. Sačuvano je svega osam stotina strana. Što je izgubljeno, nadomešteno je iz drugih izvora, tako da je na takva "prazna mesta"

umetnut "Dnevnik" general-pukovnika Franc Haldera, za koga svi vojni stručnjaci tvrde, da je veoma pouzdan hroničar svoga vremena. On je

bio i šef generalštaba nemačke kopnene vojske.

U vezi nemačke politike i vojnih operacija na Balkanu najpouzdaniji je izveštaj Hillgrubera, te knjiga Ladislava Horz i Martina Broszat: "Der kroatische Ustascha Staat 1941 - 1945", Stuttgart, 1964.

Preveo sam i one delove "Dnevnika" koji govore o najvažnijim događajima i na drugim ratištima, koji su, razume se, bili od velikog značaja i za srpski narod. Reč je, pre svega, o istočnom frontu.

Zanimljivo, da nemački izvori ne govore toliko o "Sovjetima", nego uglavnom o "Rusima".

Tako, 22. jun 1941. kažu, da je napadnut ne Sovjetski Savez, već

Rusija. Ili, ne govore o "sovjetskim zarobljenim vojnicima", nego o "ruskim", i tako redom. Nije potrebno ni posebno napominjati da je najveći deo "Dnevnika VKV" posvećen Istočnom frontu, odnosno borbi sa ruskim vojnicima.

Za našu javnost ovaj "Dnevnik" jeste važan, jer će moći da čita, necenzurisano, šta je "najvažniji nemački dokumenat" stvarno mislio o Srbima, o četnicima, o partizanima, i tako redom. Kao što i naslov feljtona sugeriše iz tih skoro sedam hiljada strana "Dnevnika", ja sam nastojao da pronađem sva ona mesta, koja se, na ovaj ili onaj način,

odnose na Srbe i njegove interese.

Pri tome, razume se, nisam se ograničio samo na Nedićevu Srbiju, nego sam gledao na celokupan etnički srpski prostor, nastojeći tako,

da se pruži što potpunija slika položaja srpskog naroda u Drugom svetskom ratu, kako su ga, razume se, videli nemci. Ovde je, dakle, reč, o Srbima "Ratnom dnevniku Vrhovne komande Vermahta"; Minhen, 1982, 6800 strana; priredio za štampanje, predgovor napisao i preveo sa nemačkog na srpski: Nikola Živković.

"Ratni dnevnik Vrhovne komande Vermahta. 1. avgust 1940 - 31. decembar 1941. u dve knjige; priredio za štampu i objasnio: Hans-Adolf Jacobsen ("Kriegstagebuch des oberkommandos der Wehrmacht;

zusammengestellt und erlautert von Hans-Adolf Jacobsen), str. 1600.

1940.

28. oktobra 1940.

05:30 Italijanske trupe sa teritorija Albanije napale Grčku.

31. oktobra

Rezultat dosadašnje vazdušne bitke sa Engleskom: do danas oboreno

1733 nemačka aviona i 915 britanskih. Nemačka izvršila 783 napada

na Englesku, a Britanci 601 napad na Nemačku.

3. novembar

Grčka izvršila uspešan protivnapad i uspela da potisne 11. italijansku armiju na početne pozicije.

Nemačka podmornica U-99 u Severnom Atlantiku potopila dva britanska vojna broda "Laurentic" i "Partoclus".

14/15. novembar

Snažan nemački vazdušni napad na Kaventri, u kome je učestvovalo

437 aviona.

16/17. novembar

127 britanskih bombardera izvršilo je napad na Hamburg.

22. novembra

Uspešno završena protivofanziva grčke armije, koja je potisnula italijansku armiju na teritoriji Albanije.

18. decembra 1940.

Hitler potpisao "uputstvo broj 21 (plan "Barbaross"): "Nemačke oružane snage mora da su spremne, da u jednoj brznoj vojnoj akciji pobede Sovjetsku Rusiju". Priprema treba da se završe do 15. maja 1941.

1941.

21. januara 1941.

Britanske trupe zauzele Tobruk.

30. januara

Finska odbila da učestvuje u nemačkom napadu na Lenjingrad.

6. februara

Britanska armija osvojila Bengazi.

8. februara

Prvi konvoj sa nemačkim vojnicima i materijalom isplovio iz Napulja u pravcu Tripolija (Libija).

11. februara

Stigle prve nemačke trupe u Tripoli.

12. februara

General Rommel postavljen za komandanta nemačkih trupa u severnoj

Africi.

14. februara

Bezuspešni pregovori Hitlera sa jugoslovenskim predsednikom vlade

Cvetkovićem i ministrom spoljnih poslova Cincar-Markovićem u vezi pristupa Jugoslavije Trojnom paktu.

3. marta 1941.

Hitler: "Po svaku cenu moramo da izbegnemo, da na mesto boljševističke Rusije dođe nacionalna Rusija, koja će, kao što istorija dokazuje, na kraju krajeva, opet da bude neprijateljski raspoložena

prema Nemačkoj.

Puč u Beogradu

Odbačen Trojni ugovor, Hitler odlučio da uništi Jugoslaviju

4. marta 1941.

Sastanak Firera sa jugoslovenskim princom-namesnikom Pavlom u Berghofu. Pri tome je izdato saopštenje, da je Jugoslavija u principu spremna da pristupi Trojnom paktu.

12. mart 1941.

U pregovorima sa Jugoslavijom postignut je dogovor, da se odustane

od transporta kroz Jugoslaviju. Nemačka ima 97 miliona stanovnika.

13. mart 1941.

Ambasador Riter, iz nemačkog ministarstva spoljnih poslova, saopštava da se pregovori oko pristupanja Jugoslavije Silama osovine

odvijaju povoljno. Glavnu poteškoću predstavlja još uvek pitanje vojne podrške Jugoslavije Trojnom paktu, koje se protivi jugoslovenskom

narodnom mentalitetu i zato ga Jugoslavija još uvek ne prihvata.

Ambasador Riter izrazio je mišljenje, da je Hitler spreman da izađe u susret Jugoslaviji i zbog velikog političkog značenja pristupa Jugoslavije Trojnom paktu. Nemačka, dakle, treba da odustane od svog zahteva da

Jugoslavija dozvoli transport nemačkih trupa kroz svoju zemlju.

14. mart

Pregovori sa Jugoslavijom nikako da se privedu koncu.

22. mart

Nove teškoće u pregovorima sa Jugoslavijom i njenog pristupanja Trojnom paktu. Tri jugoslovenska ministra dala su ostavku na svoje položaje.

24. mart 1941.

Sutra u podne, u Beču, potpisuje se pristup Jugoslavije Trojnom paktu.

27. mart 1941.

Puč u Beogradu. Jutros je jugoslovenska vlada podnela ostavku.

Demonstracije pred nemačkom ambasadam. Antinemačke demonstracije u Beogradu i u drugim gradovima Srbije. Ugovor još nije ratifikovan. Novi predsednik vlade zove se Simović. Oko 13:00 javljeno, da je Hitler odlučio da uništi Jugoslaviju. Vrhovni komandanti kopnene vojske i vazduhoplovstva već se nalaze kod Hitlera.

Razgovor Hitlera sa feldmaršalom fon Brauhicem, Kajtelom, Geringom,

Jodlom, Ribentropom i a šefovima generalštabova vojske, vazduhoplovstva i Rajhskancelarije. Hitler im kazao za svoju odluku da

"Jugoslaviju uništi i vojno i kao državu". Zahteva se od Italije, Mađarske i Bugarske da i one učestvuju u toj akciji. Uveče, Hitler potpisao

"Uputstvo broj 25", koje predviđa "blickrig" protiv Jugoslavije i Grčke i napad je pomeren sa 1. aprila na 6. april ove godine. To znači pojam

planiranog poduhvata "Barbarosa" za oko četiri nedelje. (knjiga 2., str.

981-1244).

28. mart 1941.

Vojni udar u Jugoslaviji uperen je, pre svega, protiv Nemačke. Nova vlast je neprijateljski raspoložena prema Nemačkoj. Juče sastanak ambasadora Herena sa novim jugoslovenskim ministrom spoljnih poslova. Reč je o pokušaju da se nastavi sa dosadašnjom politikom prijateljstva sa Nemačkom. Ovo stoji u suprotnosti sa Pozivom armiji i stanovništvu. U Zagrebu nema demonstracija protiv Nemačke, ali zato

ima u Beogradu. Čerčilov govor povodom vojnog puča u Beogradu.

31. mart

Vojni ataše iz Beograda javlja, da Jugoslavija ostaje verna Trojnom paktu. Očigledno samo da dobije na vremenu.

1. april

Dve trećine ratnog vazduhoplovstva premešteno prema jugoslovenskoj

granici . Nemački ambasador iz Beograda danas u Berlinu. Idu (Eden)

prošle noću u Beogradu.

2. april

Raspušten jugoslovenski parlament. Bugari nisu izrazili spremnost da

ratuju protiv Jugoslavije.

3. april

Samoubistvo mađarskog predstavnika vlade grofa Telekija, kao protest

protiv nemačkog pritiska na Mađarsku, da učestvuje u ratu protiv Jugoslavije.

4. april

Nemačko - italijanske trupe zauzele Bengazi (Libija)

5. april

U Moskvi potpisan sovjetsko - jugoslovenski Ugovor o prijateljstvu. Antoneku je veoma zabrinut zbog predstojećeg napada na Beograd, jer

se boji ruskog napada.

6. april

Početak napada na Jugoslaviju i Grčku. Ukupne snage upotrebljene u

napadu protiv Jugoslavije i Grčke iznose oko 1.200 tenkova, 210 lovaca, 400 bombardera i 170 izviđačkih aviona. Protiv Jugoslavije:

7

pešadijskih divizija, 4 motorizovane divizije, 4 tenkovske divizije. Protiv Grčke: 6 pešadijskih divizija, dve tenkovske divizije.

Mađarska učestvuje sa 10 brigada, a Italija sa 28 divizija i 320 aviona.

Vojne snage Jugoslavije: 17. pešadijskih divizija, 3 konjičke divizije, oko 700 aviona.

Grčka armija poseduje: 20 pešadijskih divizija, 80 aviona. U toku dana pet snažnih vazdušnih napada na Beograd sa ukupno 484 bombardera

i štuka.

7. april

Naša 12. armija ušla u jugoslovenski prostor. Snažan otpor jugoslovenske armije. Mađarska učestvuje sa četiri korpusa. U Mađarskoj postoje tri struje: 1. mađarska vlada je protiv učestvovanja u napadu protiv Jugoslavije; 2. mađarska armija veruje u nemačku pobedu; 3. Mađarski krupni kapital ne želi rat, ali hoće da dobije teritorije.

Beograd napadnut tri puta tokom dana i jednom noću. Silovit otpor pružaju Grci na Rupelovom prevoju . Gubici: 98 neprijateljski, 14 sopstveni.

Poziv Pavelića hrvatskom narodu. Mačekov uticaj izgubljen.

8. april

Naša 12. armija napreduje. Zauzeto Skoplje.

10. april

Ulazak jedinica 2. nemačke armije u Zagreb. Proglašena "nezavisna država Hrvatska" od strane general-pukovnika Kvaternika.

U Makedoniji zarobljeno 100.000 jugoslovenskih vojnika . Zbog lošeg

vremena juče nije bilo velikih napada nemačkog ratnog vazduhoplovstva ("Luftnjaffe") protiv Jugoslavije.

Jugoslovenska ratna mornarica nije isplovila.

11. aprila

Početak ulaska mađarske 3. armije u Jugoslaviju.

12. april

11. tenkovska divizija nalazi se 45 kilometra od Beograda . Pavelić proglašen za šefa hrvatske države.

13. april

Dva jugoslovenska vazдушna napada na Segedin. Više aviona pobeglo u Rusiju.

15. april

Nemačke trupe osvojile Sarajevo

Kapitulacija jugoslovenske armije

Armija Kraljevine položila oružje pred Nemcima 17. 4. 1941.

14. april

U Jugoslaviji otpor se pruža samo još na pojedinim mestima.
Pokušava

se organizovanja otpora na brdovitim terenima oko Sarajeva.

Sirovine u Jugoslaviji: najviše bakra u Evropi i to u Boru, a boksit sadrži 9 odsto svetskih rezervi.

17. april 1941.

General Kalafatović potpisao u Beogradu kapitulaciju Jugoslovenske

armije. Ukupan broj jugoslovenskih ratnih zarobljenika iznosi: 344.000.

18. april

Samoubistvo grčkog predsednika vlade Korizisa.

20. april

Kapitulacija grčke armije u Epirusu. Počeli pregovori između Ribentropa i grofa Čana u Beču oko podele Jugoslavije.

27. april...

Nemačke trupe ušle u Atinu.

Pad Grčke

30. april

Nemačka osvojila Grčku, sem ostrva. Ukupan broj ratnih zarobljenika:

223.000 grčkih i 21.900 britanskih . Grčki vojnici pušteni kući. Nemački gubici u ratu protiv Jugoslavije i Grčke: 2559 mrtvih, 5820 ranjenih i 3.169 nestalih vojnika.

10. maj

Četnički vođa pukovnik Draža Mihailović, koji nije priznao kapitulaciju Jugoslovenske armije, počeo sa otporom na području Ravne gore

(jugozapadna Srbija) protiv nemačkih okupacionih snaga.

20. maj

Nemačka počela sa invazijom grčkog ostrva Krit, koga brane jake britanske snage.

15. jun

Hrvatska pristupila Trojnom paktu..

22. jun

U 03:00 početak ofanzive protiv Rusije. Ukupne nemačke vojne snage:

118 pešadijskih divizija, 15 motorizovanih divizija, 19 tenkovskih divizija, sa oko 3.050.000 vojnika. Istovremeno na Zapadu nemačke

vojne snage broje 38 divizija: 8 u Norveškoj, 7 na Balkanu, u Africi 1 i u Nemačkoj 1 divizija.

Procene ruskih snaga: 118 pešadijskih divizija, 20 konjičkih divizija, 40

motorizovanih i tenkovskih brigada, oko 6.000 aviona.

23. jun

Slovačka je za rat protiv Sovjetskog Saveza stavila Nemačkoj na raspolaganje dve divizije.

25. jun 1941.

Dozvoljen transport naše 163. divizije preko Švedske. Pregovori sa Švedskom protekli povoljno. Nemački gubici između 22. juna 1941. do

20. marta 1942: poginulo 237.807 nemačkih vojnika (od toga 9729 oficira). Od toga broja samo na ruskom frontu Nemačka imala 228.059

poginulih vojnika. Istovremeno Nemačka je zarobila 3.461.338 ruskih

vojnika.

26. jun

Finska objavila rat Sovjetskom Savezu.

27. jun

Mađarska objavila rat Sovjetskom Savezu.

4. jul

Jugoslovenska komunistička partija (generalni sekretar Tito) odlučila je, da povede "oružani ustanak" protiv "fašističke okupacije" Jugoslavije.

5. jul

Nemačko ratno vazduhoplovstvo izgubilo je na ruskom frontu u vremenu od 22. juna do 5. jula 1941. godine: 124 lovaca, 196 bombardera i 171 izviđački avion.

8. jul

Hitler najavio da Moskvu i Lenjingrad sravna sa zemljom.

13. jul

Protivnapad 21. sovjetske armije pod generalom Jefremovim doveo je

do osvajanja Rogačova i Šlobina.

19. jul

Od početka napada na Sovjetski Savez nemačko ratno vazduhoplovstvo izgubilo je 216 lovaca, 278 bombardera i 280 ostalih

aviona (izviđačkih, transportnih i drugo).

21. jul

Sovjetske trupe povratile su Velikije Luki.

27. jul

Ruske trupe povratile su Jarčevo (istočno od Smolenska).

31. jul

Gering izdao nalog Hajnrihu da izvrši "sve potrebne pripreme za celokupno rešenje jevrejskog pitanja u Evropi". Ovim je započeto "konačno rešenje" ("Endloesung"), odnosno, fizičko uništavanje evropskih Jevreja.

5. avgusta

Kraj bitke za Smolensk. Zarobljeno 310.000 sovjetskih vojnika i uništeno 3.205 tenkova.

29. avgust

General Milan Nedić obrazovao, pod kontrolom nemačke vojne uprave, srpsku vladu .

19. septembra

6. nemačka armija osvojila Kijev.

24. septembra 1941.

Kontraofanziva 9. i 18. sovjetske armije protiv 3. rumunske armije i delova nemačkih vojnih snaga nedaleko Melitopola.

16. oktobra

Sovjetska vlada i diplomatski predstavnici napuštaju Moskvu i sele se u Kujbišev na Volgi. 4. Rumunska armija sa delovima nemačkih vojnih

jedinica ušla je, bez borbe, u Odesu, koju su Sovjeti već ranije napustili.

22. oktobar 1941.

Na ruskom frontu: pred čitavim frontom naše 11. armije otporna snaga

i volja neprijatelja nije slomljena.

26. oktobar

Propali višenedeljni pregovori između Mihailovića (vođa četničkog pokreta, koji su verni kralju) i Tita (vođa komunističkih partizana u Jugoslaviji) u vezi mogućnosti zajedničke borbe protiv okupatora i to zato, jer su postavljeni takvi uslovi, koje Mihailović nije mogao da prihvati.

Sukob Tita i Draže

2. novembar

Počele ogorčene borbe između Titovih partizana i četnika (Mihailović).

Nemačke trupe zauzele su Užice, koje je Tito proglasio za "narodnu republiku". Ostatak partizana povukao se u Crnu Goru, na Durmitor.

16. novembar

Velo poluostrvo Krim, sem tvrđave Sevastopolj, nalazi se pod nemačkom kontrolom, 11. armija.

18. novembra

Početak britanske protuofanzive u Severnoj Africi.

1. decembar

O početka rata protiv Sovjetskog Saveza Nemačka je imala sledeće gubitke: 162.314 mrtvih, 571.767 ranjenih i 33.334 nestala. Vrhovni komandant Srednje armije na ruskom frontu feldmaršal Fon Bok javlja

da se od sad mogu postići još samo manji uspesi. Nije daleko vreme, "u kome će snaga naših trupa biti potpuno iscrpljena".

Žukov krenuo u protivnapad

Nemci na ruskom frontu od 22. 6. 1941. izgubili 2.093 aviona

6. decembar

General Žukov krenuo u protunapad. Nemačko ratno vazduhoplovstvo

od 22. juna 1941. godine izgubilo na ruskom frontu 758 bombardera,

568 lovaca i 767 ostalih aviona.

Vreme: u Rusiji do - 38 stepeni,

7. decembar

Istok, Sovjetska Rusija

Južna armija: jaki napadi neprijateljskog ratnog vazduhoplovstva tokom čitavog dana. Srednja armija (Heres rupe Mite): Na severnom krilu

morali da se povučemo pred nadmoćnim neprijateljem.

Severna armija: neprijatelj nastoji da nam preseče put do Tišvina.

Vreme: do -35 stepeni.

Japanski napad na Perl Harbur, glavnu pomorsku bazu pacifičke flote.

Balkan

Srbija: Pripreme za napad protiv četnika Draže Mihailovića na planinskom području 25 km jugoistočno od Valjeva. Nastavak akcije čišćenja terena: ubijeno 47 ustanika. Čišćenje terena severoistočno od Loznice. Akcija čišćenja srpske policije oko Gornjeg Milanovca: 28

komunista, 2 oficira i 40 članova Mihailovićeve grupe uhašeno.

8. decembar

Srbija: Na jugozapadu moravske doline i u planinama južno od nje nastavlja se akcija čišćenja. Neprijateljski gubici: 73 mrtva, uhvaćen 91

pripadnik Mihailovićevih četnika. Ubijeno 80 komunista. Živa aktivnost bandi oko Niša.

Hrvatska: I dalje jaka aktivnost bandi na prostoru Tuzla - Banja Luka -

Sarajevo. Pri tome je pruga Doboj - Tuzla minirana.

9. decembar

Srbija: Na području južno od Užica nastavlja se akcija čišćenja terena koja je uperena protiv Mihailovićevih pristalica. U Beogradu uhapšeno 80 komunista i sumnjivih lica.

10. decembar

Srbija: Akcija čišćenja i osiguranja saobraćajnice uz dolinu Zapadne Morave protiv pristalica Mihailovića je okončana. Mihailoviću je pošlo za rukom da sa malobrojnim pristalicama pobegne, ali je uhvaćen vođa

štaba Mišić sa svojim ljudima. Time je razbijena najveća grupa nacionalnih ustanika na srpskom prostoru. Upućen proglas Srbima da

je Mihailovićeva glava ucenjena na 200 000 dinara.

11. decembar

Srbija: U operaciji protiv Mihailovićevih pristalica gubici neprijatelja iznose 10 mrtvih, a dva nemačka zarobljenika su oslobođena. Bande na području jugozapadno od Čačka delimično uništene. Gubici neprijatelja: 18 mrtvih. Sopstveni gubici: jedan ranjen. Jaki prepadi na 8 mesta u okolini Niša. Jake banditske snage u okolini Leskovca.

12. decembar 1941.

Mađarska, Rumunija i Bugarska objavile rat SAD-u.

13. decembar

Sovjetske vojne snage uspele su da probiju odbranu nemačke tenkovske armije (general Guderian) kod Tule.

18. decembar

Balkan: nemamo nikakvih vesti.

20. decembar

Srbija: jake bande jugozapadno od Valjeva. Bande su se pojavile i na

zapadnom Kosjeriću. Uhvaćeni major Mišić, kao pripadnik Mihailovićevog pokreta, streljan.

21. decembar

Srbija: Prepadi bandi kod Petrovca. Uhapšeno 17 komunista.

Hrvatska: Nastavljaju se prepadi u prostoru Sarajevo - Tuzla - Banja

Luka. Pojedine borbe ustanika sa hrvatskim trupama. Od strane ustanika zatraženo da se tri srpske opštine severozapadno od Tuzle

priključe ustanicima.

24. decembar

Srbija: Jake aktivnosti bandita na prostoru Valjeva. U Beogradu uhapšeno 54 osobe.

25. decembar

Srbija: U Beogradu 22 i 23. decembra napadnuti nemački i hrvatski vojnici od strane stanovništva i pri tome je ubijen jedan hrvatski vojnik, a dva ranjena. Pokrenut postupak, da se uzmu Srbi kao taoci i da se

streljaju.

Hrvatska: Prema hrvatskim izveštajima, pukovnik Mihajlović, koji je

pobegao iz Srbije, preuzeo je komandu nad ustanicima na Romaniji (28

km od Sarajeva).

26. decembar

Srbija: Na prostoru jugozapadno od Šapca ponovo su se pojavile veće

partizanske grupe. Oko 2300 srpskih izbeglica sa hrvatskog ustaničkog područja stiglo u Kosovsku Mitrovicu.

30. decembar 1941.

Srbija: Pojavile su se nove bande južno od Užica, kao i na prostoru Šabac - Sremska Mitrovica. Velike snežne padavine. Visina snežnog

pokrivača do 30 santimetara. Drumovi delimično zavejani, a delom zaleđeni.

Hrvatska: pokret bandita na planini Ozren. Muslimansko stanovništvo iz Bosne delimično i na teritoriji Srbije.

1942.

"Ratni dnevnik vrhovne komande Vermahta², 1. januar 1942 - 31. decembar 1942, knjiga 3. i 4, 1464 str; sastavio i objasnio: Andreas Hilgruber

Kratak pregled vojne i političke situacije od 1. januara 1942. do 31. decembra 1942. sa stajališta Nemačkog najvišeg vrha:

Nemačka i njeni saveznici

1. Italija: Godina 1942, što se tiče saradnje nemačke i italijanske armije, bila je zadovoljavajuća. Jedini izuzetak bio je prostor Jugoslavije, gde je došlo do otvorenog sukoba između nemačkih i italijanskih vojnih vlasti. Za Nemce, problem je pre svega bio u stavu italijanske 2.

armije, koja je lokalnu vlast u delovima Dalmaciji i istočne Hercegovine predala četnicima. Ovo se posredno odnosi na komandanta italijanske

2. armije, generala Roata (Roata), koga Hitler nije voleo.

General Roata je, sredinom 1942. godine, naoružao četničke jedinice i to u istočnoj Hercegovini, Crnoj Gori, zapadnoj Bosni i Dalmaciji. Ovaj potez generala Roata mnogo je razbesneo hrvatske i nemačke vojne

vlasti. Četnički je pokret, godine 1942, bio priznat od Saveznika kao antifašistički pokret otpora, a general je preko te akcije pripremao teren da Italija pređe na stranu Saveznika.

Četnici postaju engleski saveznici

Dana 13. 1. 1942. Draža Mihailović postaje vojni ministar izbegličke vlade

Italijani su imali u Hrvatskoj, početkom 1942, oko 60 000 vojnika, a Nemci svega 10 000. Rumunija je na početku rata protiv Rusije učestvovala sa jakim vojnim snagama i to sa 26 divizija. Nakon što su pretrpeli velike gubitke na prostoru Odese, učestvovali su sa manjim

snagama. Rumunski gubici do kraja 1941. u borbi sa Rusima iznose 40

000 poginulih i 100 000 ranjenih. Rumuni su pristali da se i 1942. jače angažuju na istočnom frontu, ali samo pod uslovom, da to isto urade i Mađari. I inače, Nemci su uložili mnogo truda, da izgleda česte

nesporazume i nepoverenje koje je tokom čitavog rata vladalo između

Mađara i Rumuna.

2. Rumunska, Mađarska, Bugarska, Slovačka i Hrvatska

Mađari su u nemačkom napadu na Sovjetski Savez učestvovali sa 10

divizija, a Slovaci sa tri slabe divizije.

Od svih nemačkih saveznika Hrvatska je bila i ostala sa najvećim unutrašnjim problemima. Od samog osnivanja države, hrvatske se suočila sa velikim nacionalnim i religioznim problemima (pravoslavnim stanovništvom), koje su ustaše pokušale da reše terorom.

Time su samo dali novu snagu srpskom nacionalističkom pokretu Draže

Mihailovića i komunističkoj, partizanskoj organizaciji Tita. Hrvati su godine 1942. poslali na ruski front, kao pomoć Nemcima, 369

regimentu, jednu lovačku eskadrilu i jednu eskadrilu bombardera. Ova

regimenta podelila je sudbinu 6. nemačke armije kod Staljingrada.

Bugarska je uživala poseban tretman kod Nemaca. Bugari su jedini

odbili da se sa Nemcima bore protiv Rusa. Bugari su to objasnili dugom proruskom tradicijom, koja postoji u narodu. Svoje vojne snage dali su Nemcima na području Jugoslavije i time rasteretili Nemce. Finska se sa Nemcima borila na Istočnom frontu u nadi, da će time moći da povрати

teritorije, koje je izgubila u ratu sa Rusima godine 1940. Finci su, međutim, odbili, da učestvuju u borbama oko Lenjingrada. Nastojali su, da se ne zamere Rusima i Saveznicima.

Borba protiv ustaničkih pokreta na Balkanu

1. Četnici generala Draže Mihailovića

Oslanjajući se na volju srpskog naroda da se bori za slobodu i na tradiciju četništva, koje vuče svoje poreklo još iz turskih vremena, jugoslovenski pukovnik Draža Mihailović osnovao je srpsku nacionalističku organizaciju i u maju 1941. započeo oružani otpor.

Drugi pokret otpora, komunistički, pod Titom, partizanski, započeo je svoje prve akcije u septembru 1941, takođe u Srbiji.

Nemačke okupacione vlasti pokušale su da ustanak uguše drakonskim

merama odmazde. Mihailović je 15. novembra 1941. jednom

nemačkom obaveštajnom oficiru objasnio, da on nije toliko "engleski čovek", kako Nemci pretpostavljaju, te da je njegov osnovni cilj da spasi od uništenja srpski narod". Jugoslovenska izbeglička vlada imenovala je 13. januara 1942.

Mihailovića za vojnog ministra i time su četnici i službeno bili priznati kao britanski saveznici. Po mišljenju Glize fon Horstenau, Nemačka je propustila priliku da ovaj prostor smiri, jer Hitler nije prihvatio njegov plan, nego je Paveliću i dalje ostavio razrešene ruke u pogledu

uništavanja pravoslavnog stanovništva u Bosni i Hercegovini.

2. Titovi partizani

Srbija je godine 1942. bila uglavnom mirna. Borbe su se vodile na teritoriju Nezavisne države Hrvatske. Početkom januara Nemci su, pod

generalom Baderom, potpomognuti ustaškom "Crnom legijom", vodili protiv četnika borbe u istočnoj Bosni. U zapadnoj Bosni bila je primećena partizanska aktivnost. Komunisti su 8. jula 1942. zauzeli Konjic, a 24. avgusta 1942. i Mrkonjić Grad.

U jesen 1942. Titove snage osvojile su Jajce i Bihać. U borbi protiv četnika i partizana stajalo je na raspolaganju 44.000 hrvatskih vojnika (34.000 domobrana i 10.000 ustaša) i oko 10.000 nemačkih vojnika.

Zajedničke nemačko-hrvatske vojne operacije protiv četnika u leto 1942. vođene su u Lici, a onda i protiv partizana oko Karlovca.

3. Grupe otpora u Grčkoj

11. januar 1942.

Japanske trupe zauzele Kuala Lumpur, glavni grad Malaje

13. januar

Predsednik jugoslovenske vlade u izbeglištvu, u Londonu, Simović podneo je ostavku. Novi predsednik vlade jeste Jovanović, a Draža Mihailović je imenovan za vojnog ministra.

18. januar

Nemačko-italijanske trupe zauzele Bengazi, Libija.

1. februar

33. sovjetska armija pod generalom Jefremovim krenula u kontraofanzivu prema Vjazmi.

8. februar

Tito izjavio da je Durmitor jedna od Republika Sovjetskog Saveza.

15. februar

Japanske trupe ušle u Singapur. Britanske trupe sa oko 70.000 vojnika kapitulirale pred japanskim generalom Jamašitom.

7. marta

Japanska armija osvojila Rangun, glavni grad Burme.

31. mart 1942.

Hitler kaže da treba da pridobijemo Tursku kao saveznika. Ta zemlja

mного mu je draža nego što je Bugarska, jer je ona panslovenska.

19. april

General Jefremov, zbog neuspele ofanzive protiv Nemaca, izvršio samoubistvo.

21. jun

Nemačke i italijanske trupe zauzele Tobruk i pri tome zarobile 32.000

britanskih vojnika.

23. jun

Nemačko-italijanski tenkovi prešli su egipatsko-libijsku granicu.

1. jul

Nemci osvojili Sevastopolj.

23. jul

Nemci osvojili Rostov.

9. septembar

Kraljevsko jugoslovensko poslanstvo u Moskvi podignuto je u rang ambasade. Tito protestuje.

15. septembar

Početak sovjetske ofanzive kod Voroneža.

23. septembar 1942.

Susret Hitlera, rumunskog predsednika vlade Mihail Antoneskua i hrvatskog "poglavnika" Pavelića u Hitlerovom glavnom štabu "Vervolf".

Otvoreno se govorilo o hrvatskim problemima. Hitler je izrazio zabrinutost zbog nestabilne situacije u Hrvatskoj, koja nije u stanju da osigura bezbednost glavnih saobraćajnica, a to direktno šteti nemačkim vojnim naporima. Susretu je prisustvovao i "nemački general u Zagrebu" general Glaise von Horstenau (Glaise fon Horstenau), koji je otvoreno kritikovao hrvatsku vlast. Skrenuo je pažnju na četnike, koje su naoružali partizani, a koji bi se takođe mogli upotrebiti da na svom području postanu organi reda. Hitler je na taj

predlog negativno odgovorio, jer da mu se čini veoma opasno, da se

četnicima pruži podrška .

Nemci masovno streljaju Četnike

Hitler se bojao četničkog patriotizma i govorio da "ne smemo hraniti zmiju koja će jednoga dana da poraste"

Četnici su pre svega srpske patriote, koji zastupaju velikosrpsku misao ("den gross-serbischen Gedanken"). Time hranimo zmiju, koja će jednoga dana da poraste. Istina, danas je ona još mala, ali jednog dana mogla bi da bude opasna.

Razgovoru je prisustvovao i nemački poslanik u Zagrebu Kasche (Kaše). On je upozorio da pobunjenici ugrožavaju transport boksita do jadranske obale. Ribentrop je predložio da se od italijana zahteva da se angažuju u vezi zaštite hrvatskog prostora od strane četnika.

20. novembra

Rusi su razbili rumunsku 3. armiju.

26. novembra 1942.

Srbija: uhvaćeno 7 pristalica Draže Mihailovića. Nakon saslušanja svi su streljani. Hrvatska: zapadna Bosna: komunisti ušli u južni deo Jajca.

2. decembar

Srbija: streljano od strane Nemaca 12 pripadnika pokreta Draže Mihailovića.

4. decembra

Srbija: u Beogradu streljano 8 Mihailovićevih pristalica.

5. decembra

Srbija: Delovi jedne bande Draže Mihailovića uništeni: Ubijeno 20 ustanika. Sopstveni gubici: 6 poginulih.

7. decembar

Srbija: Uhapšeno 11 pristalica Draže Mihailovića i 9 komunista. Svi su streljani. Nemačke specijalne jedinice uhvatile poznatog vođu pripadnika pokreta Draže Mihailovića, kao i tri njegova pratioca. Nakon što su preslušani, svi su streljani.

Hrvatska: naše snage povratile Jajce. Neprijatelj pružio žestoki otpor.

Naši gubici: 14 poginulih. Pojava bandi u neposrednoj blizini Zagreba.

Opet sabotaža na železničkoj saobraćajnici Zagreb-Beograd, kod Broda.

10. decembar

Srbija: Nemci streljali 9 Mihailovićevih pristalica

Hrvatska: borbe između četnika i komunista na prostoru 25 km. jugoistočno od Tuzle. Sabotaža na glavnoj železničkoj pruzi Zagreb-

Beograd, nedaleko od Siska.

11. decembar 1942.

Srbija: streljano 12 pristalica pokreta Draže Mihailovića.

Hrvatska: Zapadna Bosna. Napad jakih neprijateljskih snaga na Sanski Most.

12. decembar

Srbija: Uhapšeno 26 pripadnika obaveštajnog štaba Draže Mihailovića,

koji su nakon saslušanja - streljani.

16. decembar

Srbija: streljano 60 pristalica Draže Mihailovića. Zajednička akcija čišćenje nemačkih i bugarskih vojnih jedinica 30 km. nedaleko od Kraljeva.

Hrvatska; odbijen novi napad neprijatelja kod Sanskog Mosta. Kod Bjelovara minirana pruga.

18. decembar 1942.

Hitler je italijanskom ministru spoljnih poslova izjavio da "svi četnici treba da se unište i da se protiv njih treba boriti najbrutalnijim sredstvima".

25. decembar

Srbija: U Mladenovcu na ulici teško ranjena dva nemačka oficira od strane jedne pripadnice komunističke partije, koja je u begu izvršila samoubistvo. Kao taoci streljano je 50 osumnjičenih komunista.

Pruga

Beograd - Solun, kod Mladenovca oštećena i zatvorena za saobraćaj

verovatno 24 časa.

29. decembar 1942.

Srbija: Šef obaveštajne službe Draže Mihailovića sa četiri ustanika uhvaćen i nakon saslušanja - svi su streljani.

1943.

"Ratni dnevnik vrhovne komande Vermahta", knjiga 5. i 6., od januara 1943. do 31. decembra 1943; sastavio i objasnio: Valter Hubač, str.

1661.

27. januar

Nemački poslanik u Zagrebu, Kasche (Kaše) izrazio je svoju zabrinutost zbog stanja na području rudnika boksita, kod Mostara i upozorio je na četničku opasnost. Naš oficir za vezu, međutim, tvrdi da je stanje kod Mostara sasvim mirno i da tamo ne pretili opasnost od komunista, pošto

to područje pripada interesnoj sferi četnika. Naša komanda za Jugoistok predlaže, da se u pogledu četnika, malo sačeka, jer je

general Roata emocionalno jako vezan za četnike i tek kada dođe na

njegovo mesto neki drugi general, može da se očekuje odlučnija akcija Italijana protiv četnika.

28. januar

Vrhovni komandant Jugoistok ("OB Sudost") javlja, da će operacija "Vajs 1", što se nemačke strane tiče, biti okončana između 10. i 15. februara 1943. S obzirom na snagu neprijateljskih napada biće potrebno odmah, bez dugog predaha, započeti sa operacijom "Vajs 2" i

"Vajs 3", tako da i one budu završene krajem marta. Operaciju "Vajs 2"

vodiće Nemci, a operacijom "Vajs 3" komandovaće Italijani, koji istovremeno nameravaju da sprovedu akciju razoružavanja četnika, na

čemu je posebna insistirala nemačka strana.

31. januar 1943.

Istočni front: i pored herojske odbrane na južnom delu Staljingradskog obruča nastupio kolaps, prestao svaki otpor. Na severnom delu

odbrana se još drži. Komanda javlja, da su u skladu sa naredbom, vojnici spremni do poslednjeg čoveka.

2. februar 1943.

Istočni front: u Staljingradu u 08:14 prestao i poslednji nemački otpor.

4. februar

Sastanak nemačkih i italijanskih komandanata u vezi operacije "Vajs 1". Obe strane slažu se, da Hrvati nisu sposobni da sami održavaju red u svojoj državi. Italijanski general Roata usprotivio se nemačkom

predlogu da Italijani razoružaju četnike, koji imaju oko 19.000 boraca.

Mobilisanje folksdojčera

Oni su Nemcima u početku bili potrebni kao prevodioci

13. februar 1943.

Vrhovna nemačka komanda za Jugoistok prenosi obaveštenje srpskog

majora Ostojića, koji je šef u Mihailovićevoj štabi, a sve to dokazuje Dražino neprijateljsko osećanje prema Nemcima i Italijanima, ali jasno govori i o njegovim antikomunističkim namerama.

Hrvatska: Kod Mostara, u predelu gde su nalazišta boksita, stanje se

pogoršalo, jer su komunisti zauzeli - 9. februara 1943. - Imotski i Posušje. Italijanska divizija "Murge" odbila je da Hrvatima pruži podršku. Nalazište boksita, zapadno od Mostara, pokrivaju 10 odsto nemačkih potreba i četvrtinu hrvatskih.

13. februar

Vermahnt napravio jedan koncept, koji je trebalo da posluži Hitleru pri sastavljanju pisama Musoliniju. U njemu se govori o opasnosti i Titove organizacije i Mihailovićevoj otpora.

14. februar

Na osnovu informacija i žalbi, da su nemačke trupe na ruskom frontu

sa prezirom postupale prema pripadnicima italijanske, rumunske i mađarske vojske, Hitler je izdao naredbu, da mora da se neguje drugarstvo prema nemačkim saveznicima: "Prema njima mora da postupamo korektno".

Hitler je izdao naređenje, da se krene u ofanzivu protiv Mihailovićevoj snaga, nakon što je uništena Titova organizacija.

15. februar

Nemački general u Hrvatskoj javlja, da mu je predstavnik Esesa saopštio, da je dobio zadatak da Folksdojčere mobilise za nemačku vojsku, a posebno za sve utvrdi, koliko ih je potrebno za prevođenje. Na osnovu saopštenja nemačkog poslanstva u Zagrebu takođe treba da se

raspiše konkurs za hrvatske dobrovoljce koji bi služili u esesovskim jedinicama, ali za to još nisu zatražili dozvolu od hrvatske vlade.

Nemački general u Zagrebu, Horst fon Glajzenau odbio je predlog da se Hrvati primaju u esesovske jedinice, jer to smeta izgradnji hrvatske

armije. Umesto toga on predlaže da se ustaške jedinice školuju od strane esesovaca.

18. februar

Okončan je prvi deo operacije "Vajs". Jedinice su dobile odmor. Naši ukupni gubici: 13 oficira i 322 vojnika, dok se 101 vodi kao nestali.

Neprijateljski gubici: 6521 ubijena i 2010 zarobljeno.

23. februara

Nemački general, koji se nalazi u glavnom štabu italijanske armije, javio je da su uspeli da uhvate 12 radio poruka, koje je poslao Mihailović. Poruke su uspešno dešifrovane.

25. februara

Uputili smo izveštaj Musoliniju, koji sadrži brojne šifrovane radio poruke Mihailovića i njegovih komandanata i koje dokazuju da četnici iz Crne Gore i Hercegovine usko sarađuju sa Mihailovićem.

26. februar

U Rimu nemačka delegacija, na čelu sa ministrom spoljnih poslova Trećeg Rajha, vodila razgovore sa Italijanima. Primio ih je i Duče. Prisutan je bio i general-pukovnik Ambrozio. Nemačka strana je naglasila, nakon što se završi operacija protiv komunista ("Vajs 2" i "Vajs 3"), da se krene protiv četničkog pokreta i da se zajedničkim nemačko-italijanskim snagama čitav Mihailovićev pokret uništi. U vezi ovog predloga, Duče je dao svoju punu podršku.

27. februar

U Rimu nastavljeni nemačko-italijanski razgovori i to sa italijanskim generalom Ambrozijom i Kostelanom. Iz razgovora je postalo jasno da

Italijani nisu spremni da u potpunosti podrže akciju protiv četnika, premda su juče, u prisutnosti Musolinija, obećali. General Ambrozio je kazao, da za sada nemaju dovoljno snage da razoružaju četnike.

28. februara 1943.

Uništenje četnika jednako je tako važno kao i uništenje komunista.

Četničko pitanje postalo je, u međuvremenu, naročito hitno, jer su se nemačke vojne jedinice u okolini Mostara po prvi put sukobile sa četničkim jedinicama koje su došle iz Crne Gore. Četnici Crne Gore

i

Hercegovine vode kod Italijana snažnu propagandu protiv Nemaca i Hrvata.

U Mostaru stanovništvo je uznemireno zbog neaktivnosti lokalnih vojnih lasti prema četnicima i komunistima.

Vermaht je obavestio italijansku vrhovnu komandu o strogoj naredbi Hitlera, koja kaže i ovo: 1. Nemačke trupe treba da ostanu kod Mostara, u blizini nalazišta boksita, i to tako dugo, dok rudnik boksita ne započne sa nesmetanim radom; 2. Da se konačno napadne centar

Mihailovićevo pokreta i uništi. Ako za tu akciju italijanske snage ne stoje na raspolaganju, da se ona sprovede smo od nemačkih trupa, a

možda i u saradnji s bugarskim i hrvatskim pojačanjima.

1. mart

Vrhovna komanda Jugoistok javlja da je u Srbiji došlo do formiranja jednog muslimanskog bataljona.

4. mart

Četnici osvojili Drežnicu, blizu Mostara.

9. mart

Duče poslao pismo Hitleru, u kome zastupa mišljenje da su četnici i partizani neprijatelji Osovine. O tome je razgovarao i sa nemačkim ministrom spoljnih poslova. Priznaje da su Italijani do sada naoružali nekoliko hiljada četnika za gerilski rat protiv komunista i oni su se do sada energično borili protiv partizana. Ali, sada je Duče izdao

energičnu naredbu, da se četnicima više ne daje oružje i da njih, nakon što se partizani poraze, treba razoružati. Na osnovu poslednjih vesti, na prostoru gornje Neretve Nemci su takođe stupili u kontakt sa četnicima i ostavili im patrone i ručne granate.

14. mart

Vrhovna komanda za Jugoistok javlja o svojim namerama da započne

sa operacijom "Švarc", ali koja ne može da započne pre početka maja.

U toj operaciji treba da učestvuju: Eses-divizija "Princ Eugen", 718. lovačka divizija, 369. hrvatska divizija, 2. i 3. hrvatska brdska divizija, prva brdska divizija, delovi 704 lovačke divizije i delovi bugarskog

okupacionog korpusa.

Plan predviđa, da u toj operaciji učestvuje što je moguće manje italijanskih vojnih jedinica. Razmatra se da se 24 časa pre početka

operacije "Švarc" zatraži od četnika da predaju oružje i, pošto se očekuje, da četnici odbiju ovaj predlog, da se odmah započne koncentrisani napad protiv Mihailovića i njegovih pristalica. Pre početka operacije planira s vazdušni napad protiv glavnog štaba Draže

Mihailovića.

Sukob četnika i komunista u Kninu

Na obe strane bilo je 140 ubijenih i 40 zarobljenih

19. mart 1943.

Vrhovna komanda Jugoistok saopštava Berlinu, opširnije, u vezi formiranja muslimanskog bataljona u Srbiji i kaže, da je reč o dobrovoljcima, koji su podeljeni u 4 odreda, svaki ima snagu od oko 170 boraca i smešteni su u Novom Pazaru i Kosovskoj Mitrovici.

26. mart

Vrhovna komanda Vermahta javlja, da odbija predlog komande Jugoistoka u vezi formiranja muslimanskog bataljona u Novom Pazaru i

Mitrovici, jer svi muslimanski dobrovoljci treba da budu obuhvaćeni u eses-Bošnjačku diviziju.

Vrhovna komanda javlja komandi za Jugoistok, da je Hitler odobrio operaciju "Švarc". Važno je da se, nakon uništenja Tita, uništi i Mihailovićev pokret. Pošto se zna za bliske veze Mihailovića s italijanskim vojnim snagama, Hitler posebno naglašava da se najoštrije pazi na to da se nemačke prave namere prema četnicima skrivaju.

1. april

Hrvatska: Na prostoru severno od Knina došlo je do borbe između četnika i komunista. Na obe strane bilo je 140 ubijenih i 40 zarobljenih.

Sukobi između komunista i četnika nastavljaju se i kod Foče. Na obe

strane ima velikih gubitaka. Sprečeno je povlačenje komunista preko

Drine, na istok.

Srbija: 20 km jugozapadno od Užica napadnuta Nedićeva Srpska straža

od strane bandi Draže Mihailovića.

6. april

Hrvatska: Moslavačka gora (60 km istočno od Zagreba) primećena je

banda od 600 ljudi, kako je prešla glavnu prugu i povukla se na zapad, u šumu Žutica.

Banda u jačini od 200 ljudi nedaleko Sremske Mitrovice krenula je na

jug. U potragu za njima krenule su naše specijalne jedinice.

Pojavila se komunistička grupa 10 km severno od Ogulina.

10 km od Bosanskog Novog razbijen neprijatelj u jačini od 2 bataljona.

Ubijeno je 33 neprijateljska vojnika, a 16 ih je zarobljeno.

Severozapadno od Otočca pojavile su se dve neprijateljske brigade i

borba se nastavlja.

Dejstvovalo je i italijansko ratno vazduhoplovstvo.

Borbe su vođene 10 km zapadno od Knina. Neprijatelj je imao 10 mrtvih.

Srbija: U Beogradu ubijeno 40 komunista i pripadnika Draže Mihailovića u znak odmazde. Na prostoru Ivanjice i Uvca pristalice Mihailovića

započele su akciju prisilne regrutacije.

14. april

Hrvatska: na prostoru severno od Rume u borbama sa banditima predalo se 5 Hrvata, a neprijatelju je palo u ruke 15 pušaka, jedan mitraljez i oko 1000 metaka.

Pojačane sabotaže na lokalnim prugama kod Virovitice, Podravske Slatine, Daruvara i Bjelovara.

Prepadi na vozove, u kojima je nestalo više putnika, a među njima i dva nemačka vojnika.

Uhapšeno 21 osoba kao taoci. Jedinice tragaju za banditima. Kod Novske zarobljeno 29 hrvatskih vojnika. Na području Papuka neprijatelju palo u ruke 273 puške, 6 pištolja, 17 771 puščanih metaka, 110 ručnih granata, 158 granata, 48 kg eksploziva, 19 poljskih kuhinja, veći broj stoke, nekoliko magacina hrane.

114 divizija u borbama sa neprijateljem kod Bosanskog Petrovca ubila

27 neprijateljskih pobunjenika.

369 divizija vodi operaciju protiv četnika na planini Ozren (15 km severno od Sarajeva).

Neprijateljski gubici: 27 ubijenih i 14 ranjenih. Sopstveni gubici: 8 mrtvih i 14 ranjenih. Komunisti su ponovo osvojili Nevesinje.

Četnici su razbijeni kod Gackog i pobjegli u pravcu Nikšića.

17. april

Hrvatska: u okviru akcije čišćenja terena na planini Papuk hrvatske jedinice naišle su na jakog neprijatelja. Nakon što im je stiglo pojačanje, uspjeli su da oslobode 200 zarobljenih Hrvata. Borbe još traju.

Hrvatske jedinice takođe su vodile borbe na Petrovoj gori i neprijatelj je imao 13 mrtvih. 369 divizija završila operaciju na planini Ozren. Pošto je teren veoma nepovoljan za vojne operacije, manjim četničkim

grupama pošlo je za rukom, da se povuku prema jugoistoku.

Četnička

sela i uporišta na Ozrenu su potpuno uništena.

Srbija: u okviru akcije odmazde streljano 80 komunista.

18. april

Hrvatska: još jednom se potvrdilo da hrvatske trupe, u ponovljenim sukobima sa ustanicima, poseduju slab moral i nisku borbenu vrednost.

Prilikom borbi oko područja Papuka hrvatski gubici iznose: 10 mrtvih, 223 nestala.

Komanda nemačkih trupa u Hrvatskoj javlja: prilikom prepada na jednu

hrvatsku jedinicu, koja je osiguravala prugu kod Bosanskog Novog, predalo se 42 Hrvata sa oružjem.

Južo od Bjeljine jedna hrvatska vojna jedinica napadnuta je od strane komunista. Zarobljeno je 180 Hrvata.

Potvrđena je vest, da se četnička kolona, iz pravca jugoistoka, kreće ka Foči. Komunisti su zapalili Čajniče.

19. april

Hrvatska: komunisti sprovode oko Podravske Slatine nasilnu regrutaciju i pljačkaju okolna sela. 114 divizija završila čišćenje terena na Petrovoj gori. Neprijatelj imao 14 mrtvih.

Italijanska okupaciona zona: 10 km od Foče vode se borbe između četnika i komunista.

20. april

Hrvatska: voz na pruzi Sarajevo - Brod (65 km daleko od Sarajeva) napadnut od četnika.

Ital okup. zona: borbe između četnika i komunista ne prestaju (25 km

južno od Gackog). Kod Trnova (južno od Sarajeva) komunisti pljačkaju

seljake.

21. april

Hrvatska: primećene neprijateljske grupe na prostoru Većina (21 km

jugoistočno od Virovitice). Ovo se isto odnosi i na prostor Bjelovara i Koprivnice.

Borba za Foču

Nemačke trupe kod Foče razoružale sto četnika

Italijanska okupaciona zona: nastavljaju se borbe četnika protiv komunista na prostoru Nevesinja. Komunisti imaju veće gubitke.

Kod

Gacka komunisti potukli četnike i zauzeli Šavnik. Vođa četničkih jedinica kod Foče namerava da svoje jedinice povuče, kako bi branio

Kolašin.

22. april 1943.

Hrvatska: 369 divizija javlja da su primećene jače četničke grupe istočno od Zenice.

Italijanska okupaciona zona: prema informacijama italijanskog obaveštajnog centra, Tito je u Otočcu. Borbe između četnika i komunista kod Nevesinja se nastavljaju. Četnici se povlače sa položaja kod Foče i kreću se u pravcu Kolašina.

23. april

Hrvatska: na prostoru Broda, Našica, i Virovitice registrovane jače komunističke grupe.

Ital. okupaciona zona: i dalje su u toku borbe između komunista i četnika na području jugoistočne Hercegovine.

24. april

Hrvatska: komunisti pljačkaju i nasilno sprovode regrutaciju na prostoru zapadno od Osijeka i Moslavačke gore.

Srbija: Nije registrovana aktivnost bandi. Trojica vodećih ljudi Draže Mihailovića streljana.

25. april

Hrvatska: u Sremu zabeležene pojedinačne komunističke pljačke.
369

divizija javlja, da su četnici izvršili prepad na kolonu hrvatskih radnika; sto hrvatskih vojnika, koji su trebali da se brinu za bezbednost, zatajili su.

Srbija: kod Požarevca ubijena 4 nemačka vojnika i 12 policajaca Milana Nedića.

26. april

369 divizija javlja, da sprovodi operaciju na Ozrenu, ali da su četnici uspeali da umaknu i da se ponovo sakupe na prostoru 40 km severozapadno od Sarajeva.

Ital. okupaciona zona: italijanske trupe kod Pljevalja potisnule komuniste prema jugozapadu.

27. april

Hrvatska: SS-divizija očistila Glamoč. Kod Gospića noćno hrvatski napad na neprijateljske položaje bio je odbijen.

Crna Gora: primećena skupina naoružanih komunista delimično i u italijanskim uniformama. Kod Nikšića u toku je italijanska operacija protiv komunista.

28. april

Hrvatska: četnici sa prostora Knina zauzeli u borbama Bosansko Grahovo

29. april

Hrvatska: na prostoru oko Požege i Daruvara nastavlja se komunistička pljačka.

Srbija: više uspešnih borbi sa manjim lokalnim komunističkim i četničkim grupama.

30. april

Hrvatska: neprijateljske snage pojačale obruč oko hrvatskog garnizona u Gospiću. Italijanske trupe, koje se nalaze 18 km zapadno od Gospića, ne nameravaju da priteknu u pomoć.

Srbija: Nemačke jedinice zauzele Sjenicu i Prijepolje. Nemačke trupe

bez orbe razoružale četničke grupe u Novoj Varoši. Nađeno pismo italijanskog oficira iz Sjenice, koje je upućeno jednom četničkom vođi.

Sadržaj pisma: "Nije sigurno, da li će Nemci doći. U svakom slučaju spremajte kofere."

1. maj

Hrvatska: na osnovu poslednjih izveštaja Hrvati su izgubili bitku sa nadmoćnijim neprijateljskim snagama na planini Papuk Italijanska okupaciona zona: Hrvatska i italijanske jedinice zapadno od Gospića

povukle su se u Karlobag pred udarima neprijatelja. Hrvatskoj molbi,

koja je upućena italijanskim snagama, da im prepusti teško naoružanje, nije udovoljeno. Hrvatska vojna misija hitno moli nemačku pomoć. Za sada im se ne može pomoći. Postoji namera, da se Foča što

je pre moguće zauzme uz pomoć nemačkih snaga.

Srbija: nemački puk 724 i delovi puka "Brandenburg" upotrebljeni su pri zauzimanju Nove Varoši, Bistrice, Prijepolja, Brodareva i Sjenice.

Podržali su muslimansko stanovništvo. Stanovništvo Sjenice (takođe u većini muslimani) dočekalo nas je neočekivano hladno.

2. maj

Jugoistok: Hrvatska: napadnuta jedna hrvatska policijska stanica, severno od Rume. Zarobljeno 11 policajaca sa oružjem.

Srbija: nema posebnih događaja.

3. maj

Italijansko-četničke jedinice, nakon što je slomljen otpor neprijatelja, ušle su u Gacko.

4. maj

Hrvatska: na prostoru Samarica (Banija) napadnuta jedna nemačka jedinica i u toj akciji ubijeno je 6 nemačkih vojnika i 20 ranjeno.

Italijanska okupaciona zona: borbe na potezu Gacko-Nevesinje između

četnika i komunista i dalje traju.

Crna Gora: borbe između četnika i komunista. Italijanska artiljerija daje podršku četnicima.

5. maj

Nemačke trupe kod Foče, - uprkos protivljenju Italijana, - razoružale sto četnika.

6. maj

Afrika: Nemačka 5. tenkovska armija, Bizerta, Tunis: jaki napadi neprijatelja i dalje traju... naše rezerve goriva i municije su pri kraju. Vazдушna nadmoćnost neprijatelja jeste apsolutna.

7. maj

Afrika: neprijatelju je pošlo za rukom, da probije našu odbranu zapadno od Bizerte, Tunis i da uđe u grad.

Srbija: U Beogradu streljano 50 taoca.

8. maj

Srbija: kod Žagubice zarobljena grupa naoružanih četnika.

Hrvatska: Jedna hrvatska jedinica kod Vočina (Podravska Slatina) našla se u snažnom neprijateljskom obruču.

9. maj

Afrika: 5. tenkovska armija, nakon hrabre borbe i herojskog otpora, prestala je da postoji. Njen poslednji pozdrav glasio je: "U vernom ispunjavanju dužnosti poslednji borci 5. tenkovske armije pozdravljaju otadžbinu i našeg Firera. Da živi Velika Nemačka".

Hrvatska: Hrvatske vojne snage (telesna garda Poglavnika), koje su krenule iz Slatine ka Vočinu, odbijene.

Srbija: jugozapadno od Trestenika nađeno skrovište pristalica Draže

Mihailovića. Ubijena 2 četnika i 4 zarobljena. Pronađene veće količine oružja, municije, radiostanica i dokumenti.

Operacija "Švarc" u crnoj gori

Italijani pomažu četnike i odbijaju saradnju s Nemcima

10. maj 1943.

Afrika: ostali smo bez goriva, a municije i rezerve sa životnim namirnicama skoro su pri kraju.

Hrvatska: Posada u Vočinu (600 Hrvata) uspela je da probije obruč i da stigne do Podravske Slatine.

369 divizija nastavlja sa čišćenjem terena oko Foče.

Italijanska okupaciona zona: Četnici su - 30 km jugozapadno od Nikšića

- od komunista zaplenili 8 mitraljeza, 30 pušaka i 600 ručnih granata.

Četnici su iz Kalinovika proterali komuniste, koji su se povukli na istok.

Srbija: registrovana aktivnost četničkih i komunističkih bandi. Nemačke policijske snage kod Mladenovca zarobile 25 pristalica Draže

Mihailovića, među njima ima i viših funkcionera njegovog pokreta, a zaplenjene male količine oružja.

11. maj

Hrvatska: dosadašnji ukupni gubici u borbama oko Vočina:

Nemci: 1 ubijen, 6 ranjeno

Hrvat: 35 ubijena, 53 ranjena.

Crna Gora: odbijen komunistički napad na Bijelo Polje.

12. maj

Hrvatska: neprijatelj proteran iz Vočina i njihovi gubici iznose 140 mrtvih.

Kod Bosanske Krupe nesrećnim slučajem utopilo se 6 nemačkih vojnika

u reci Uni.

SS- divizija: Na prostoru mostara četnici sprovode od 5. maja prisilnu mobilizaciju srpskog stanovništva. Četnici su 9/10. maja organizovali i slavlje povodom pobjede nad Nemcima u Africi. Govornici su govorili sa prezirom o Fireru i Poglavniku.

Srbija: Kod Žagubice uspešna bugarska operacija protiv četnika.

Četnički gubici: 1 ubijen, 17 zarobljeno, mali plen oružja.

13. maj

Nedaleko od Mostara, napadnuta ručnim granatama jedna mala SS (eses)-jedinica. Četnici su, van svake sumnje, identifikovani kao napadači.

Pored Berana, u više navrata četnici napali nemačke položaje.

Primećeni jači pokreti četnika iz Bijelog Polja ka Sjenici.

Srbija: U Beogradu uhapšeno 12 komunista.

14. maj

Hrvatska: Jake komunističke snage prekinule saobraćaj na drumu Glina

- Velika Kladuša. SS- divizija: četnici dele letke, gde se govori o četničkoj odluci, da se pozove srpski narod u veliku oslobodilačku borbu protiv Nemaca, Italijana i Hrvata. Istina, Italijani su mnogo uradili za srpski narod, stoji u proglasu, ali sada će ih izdati i predati ih Nemcima.

Četnici su spremali plan da zapadno od Andrijevice napadnu Nemce, ali su Nemci taj plan osujetili.

Nemci zarobili četničkog vođu Pavla Đurišića. Italijani zatražili da im se on mora izručiti. Italijanske snage prete da će ga osloboditi silom.

Srbija: Nedaleko od Šapca zarobljeno 49 četnika.

15. maj

Jugoistok:

U Crnoj Gori započela operacija "Švarc". Četnici očevidno iznenađeni posle kratkih borbi brzo su predali oružje. Italijani odbijaju da sarađuju u ovoj operaciji.

118. divizija: Kod Kalinovika, posle slabog otpora, razoružan veći broj četnika.

369. divizija osvojila Čajniče. Prethodno su komunisti grad uništili i zapalili.

Nemci zauzeli Kolašin.

"Titov štab" smešten 20 km od Žabljaka, a a štab Draže Mihailovića, kako je potvrđeno, nalazi se jugoistočno od Bijelog Polja.

Hrvatska: Banda u jačini od 500 ljudi krade stoku zapadno od Slavonske Požege. Nastavlja se čišćenje terena oko Vočina.

Crna Gora: Napadi komunista na četničke položaje severno i istočno od Nikšića odbijeni su uz pomoć italijanske artiljerije.

16. maj 1943.

Jugoistok: Juče u Crnoj Gori započela operacija "Švarc". Odnos prema Italijanima i dalje napet. Italijanske vojne jedinice iz Bileća odbile su ponudu za razgovor komandanta SS-divizije. Pre nego što je stigla SS-divizija, četnici su se povukli uz podršku Italijana. Italijani su im dali svoje uniforme i kamione, a za to imamo nepobitne dokaze.

118 divizija: Na prostoru Kalinovika zarobljeno 530 četnika.

369. divizija: Nedaleko Čajniča vodile su lakše borbe sa četnicima, koji upravo ratuju sa komunistima.

Više sela između Prijepolja i Brodareva zauzeli su komunisti.

1. brdska divizija: Zarobljeno 2000 četnika.

17. maj

Jugoistok:

Operacija "Švarc": 1. brdska divizija nailazi na žilav otpor komunista.

Po mišljenju Italijana, Draža Mihailović nije više u Crnoj Gori, nego je pobjegao u Srbiju. Započeli smo akciju hvatanja Mihailovića.

Oko Čajniča i dalje su u toku borbe između četnika i komunista.

Srbija: 300 Bandita Draže Mihailovića privremeno osvojile Guču.

18. maj

Jugoistok:

Operacija "Švarc": vreme oblačno, kišovito. Jake komunističke snage pružaju žilav otpor pred 1. brdskoj diviziji.

Hrvatska: Sabotaže na pruzi kod Vočina i Jajca. Luftvafe aktivna na području Brinja.

19. maj

Sabotaža na pruzi Zemun - Novi Sad

Oko Mladenovca poslate jedinice za borbu protiv bandita.

Uhapšeno 12

osoba osumnjičene da su vodile komunističku propagandu.

20. maj

Kod Berana, zbog nepovoljnog vojnog položaja Italijana, poboljšana nemačko-italijanska saradnja.

Napad zapaljivim bombama na Žabljak. Pogođeno neprijateljsko skladište municije. Mesto je uništeno.

114. divizija: Uspešna akcija čišćenja prostora između Kladuše - Gline -

Kostajnice. Neprijatelj ima 70 mrtvih i 4 zarobljena. Nedaleko od Prijedora sabotaža na lokalnoj pruzi. Tom prilikom 15 nemačkih vojnika ubijeno, a 20 je nestalo.

Crnogorski zelenaši

lojalni nemcima

Zelenaš general Popović najavio borbu protiv komunista i četnika

Operacija "Švarc": Jače komunističke i četničke snage povukle se pred pritiskom SS-divizije i umakle ka Pivi i Šavniku.

Gubici i plen u poslednjih tri dana: ubijena 41 pripadnika četnika i komunista, zaplenjeno 250 pušaka, a minimalno 49 poginulo.

Hrvatska: napad na voz kod Prijedora: poginula dva naša vojnika i 7

neprijateljskih. Potera za banditima je u toku.

Severozapadno od Knina: Četnici uspešno odbili komunistički napad.

22. maj

Operacija "Švarc": Jake komunističke snage (14 km jugoistočno od Foče) prisilile 4. hrvatsku brigadu da se povuče.

Borbe između 1.000 komunista i slabijih četničkih snaga na pruzi Doboj

- Derventa. Četnici se povukli ka Tesliću.

Prilikom borbe između četnika i komunista kod Knina, komunisti imali

13 mrtvih.

Srbija: Jugozapadno od Užica primećena koncentracija bandita Draže

Mihailovića.

23 maj

Hrvatska: Više sela u okolini Travnika osvojeno od strane jakih komunističkih snaga (250 ljudi), a stanovnici.

Italijanska okupaciona zona: italijansko vazduhoplovstvo tuklo po neprijateljskim ciljevima na prostoru između Gospića i Otočca. Gospić ostao bez vode, jer su komunisti izvršili sabotažu. Prilikom borbi

između četnika i komunista ubijeno 8 komunista.

Srbija: Na prostoru između Požege i Kraljeva potvrđeno, da Draža Mihailović vrši mobilizaciju. Kod Požarevca primećeno od strane naše

obaveštajne službe ("Ast.=Abnjehr=stelle"), da četnici oko Požarevca poseduju nove engleske puške (karabine).

24 maj

Jaki neprijateljski napadi nedaleko od Foče (verovatno 4 komunističke brigade), očevidno, kako bi probili odbranu 118. divizije. Iz Sarajeva nam stiglo pojačanje.

Vođa zelenaša (koji se zalažu za samostalnu Crnu Goru) general Popović dao je izjavu, da će zelenaši biti lojalni saradnici sa Nemcima i protiv komunista i četnika. Šef štaba Draže Mihailovića, major Ostojić nalazi se, na osnovu pouzdanih izvora 30 km severozapadno od

Nikšića.

Hrvatska: sprovedena uspešna akcija čišćenja na prostoru Daruvar

-
Virovitica i pri tome uvijeno 22 neprijatelja i 6 zarobljeno. Na planini Moslavina primećena veća grupa komunističke bande (350 ljudi) i ona

se povukla ka istoku.

Borbe na prostoru Glina - Petrovac - Bosanska Krupa i neprijatelja imao 5 mrtvih.

Italijanska okupaciona zona: dejstvovalo italijansko vazduhoplovstvo

protiv neprijateljski ciljeva na prostoru Gospić - Karlobag - Otočac i bacalo pomoć Hrvatima, koji se nalazi u Gospiću u neprijateljskom obuču.

Srbija: Nedaleko Knjaževca razoružana srpska straža Milana Nedića od

strane četnika.

25. maj

I dalje traje neprijateljski pritisak na Foču i to verovatno sa 6 brigada i sa ukupno 6000. 25 km jugozapadno od Sjenice 104 divizija

potpomognuta sa lokalnom muslimanskom milicijom vode borbe sa četnicima.

Srbija: Kod Grdelice borbe između bugarskih snaga i bandita

26. maj

Jedan poverljiv čovek nam javlja, da se Tito sa svojim štabom nalazi 14

km istočno od Žabljaka, u dolini Tare.

Hrvatska: Severno od Slavonske Požege primećene neprijateljske snage sa oko 1.500 ljudi. Na prostoru Bjelovara komunisti sa oko 150

ljudi napali jednu hrvatsku jedinicu. Hrvati imali dva ubijena, a 7 ih je nestalo.

114 divizija: U borbama sa banditima severozapadno od Kostajnice ubijeno 9 neprijatelja.

Italijanska okupaciona zona: na prostoru Knina borbe između četnika i komunista, u kojima je ubijeno 10 komunista.

Srbija: Ubijeno 250 ljudi Draže Mihailovića u znak odmazde zbog njihovog napada o pre šest dana na jednu našu jedinicu.

Na prostoru Valjeva i Čačka potvrđeno, da postoji banda Draže Mihailovića sa oko 500 ljudi.

Hrvatska: Borbe između Hrvata i komunista kod Koprivnice, u kojima

ubijeno 8 komunista i 4 zarobljeno. Nedaleko Gline komunisti upali jedno hrvatsko uporište, ali je napad odbijen.

Italijanska okupaciona zona: u borbama između četnika i komunista na

prostoru Knina - Grahova komunisti su imali ponovo 40 mrtvih i 10 zarobljenih.

Srbija: U znak odmazde zbog sabotaže u Požarevcu i na železničku

prugu streljano 125 komunista.

28. maj

Hrvatska: Nedaleko od Siska napadnuto jedno hrvatsko utvrđenje i pri

tome zarobljeno 100 Hrvata.

29. maj

Hrvatska: Jake komunističke snage kod Slavonske Požege ugrožavaju

više naselja. Borbe ustaša sa banditima kod Okučana. 7 neprijatelja ubijeno.

114. divizija: Pri čišćenju prostora zapadno od Gline ubijeno 14 neprijatelja. Severoistočno od Tuzle primećeno oko 1000 komunista.

373. divizija: Prilikom čišćenja terena kod Gornjeg Vakufa zarobljeno 62

komunista, a među njima jedan komesar.

Italijanska okupaciona zona: 6. i 14. hrvatska brigada vrše čišćenje terana oko Brinja i neprijatelj imao 17 mrtvih.

30. maj

Jugoistok:

Sopstveni gubici u poslednjih 15 dana: 131 ubijen, 506 ranjenih i 744

nestala komunisti: 897 ubijena, 620 ranjenih i 701 zarobljen.

četnici: 15 mrtvih, 3049 zarobljenih.

Hrvatska: Slavonska Požega navodno u rukama komunista. Ustaše su u

borbama imale znatne gubitke.

114. divizija: Borbe sa komunističkim bandama kod Bosanskog Novog.

31. maj 1943.

Hrvatska: Sve su češći slučajevi, da se hrvatske jedinice, prilikom neprijateljskih napada, bez otpora daju razoružati ili zarobiti.

Kalabić se nudi Nemcima

"Njegov pokušaj da se približi nama (Nemcima), je odlučno odbijen"

Ustaški bataljon u akciji čišćenja terena severozapadno od Požege i

naišao na jaki otpor neprijatelja. Hrvatski gubici su, navodno, visoki. Komunisti gađali Požegu sa lakim naoružanjem. Neprijatelj napao kod

Gline jednu hrvatsku jedinicu i uspeo da zarobi pukovnika Lanića sa još 21 vojnikom.

Srbija: Primećen jaki četnički pokret na prostoru Ivanjice.

1. jun 1943.

Hrvatska: Jake komunističke snage nedaleko Slavonske Požege, ima ih

nekoliko hiljada, očigledno dobro naoružani i opremljeni, kreću se ka jugu. Protiv njih je delovalo i vazduhoplovstvo. Zbog situacije oko Požege, iz Zagreba krenuo jedan nemački bataljon u pomoć. Borbe između nemaca i komunista severoistočno od Banja Luke.

Srbija: Zbog pljačke, četnici obesili seljake kod Uba. Pokušaj Kalabića, jednog od vođa pokreta Draže Mihailovića, da nam se približi, odbijen, a njegovi ljudi uhapšeni. Ljudi Draže Mihailovića na prostoru Topole

streljali komunističke simpatizere i zahtevaju od seljaka da učestvuju u progonu komunista.

2. jun

Hrvatska: Južno od Velike Kladuše vođene borbe između Hrvata i komunista.

Srbija: U akciji čišćenja sela oko Mladenovca, koja su komunistički zaražena, uhapšeno 18 osoba, a 5 je, prilikom pokušaja da pobjegnu,

ubijeno. Kod Čačka uhapšeno 12 osoba, za koje se sumnja da su simpatizeri Draže Mihailovića.

3. juna

Pritisak na položaje potpukovnika Gerltera na prostoru Tjentišta ne prestaje

Hrvatska: kod Kladuše razbijena jedna neprijateljska grupa, 14 komunista ubijeno. Kod Kostajnice neprijatelj ima 6 mrtvih, a nedaleko Bihaća ubijeno 17 neprijatelja.

Italijanska okupaciona zona: italijansko vazduhoplovstvo delovalo po

neprijateljskim ciljevima na prostoru Plaški - Drežnice.

4. juna

Jugoistok: Most na Drini kod Foče, zbog visokog vodostaja reke, uništen.

Hrvatska: Situacija u dolini Slavonske Požege i dalje je napeta. Po neprijateljskim položajima delovalo nemačko i hrvatsko vazduhoplovstvo i imali dobre rezultate.

5. jun

Jugoistok:

Neprijatelj pokušava da sa brojčano nadmoćnijim snagama probije položaje potpukovnika Gertlera, kako bi preko Popova Mosta stigao do

Kalinovika.

Borbena grupa general-majora Ludvigera: veći delovi jedinice prešli Taru. Bugarske jedinice stigle do Suvodola (7 km od Žabljaka).

Hrvatska: Glavne borbe sada su se prenele sa prostora Slavonske Požege na prostor Našica. Borbena jedinica, koja krenula da probije

neprijateljski обруч oko Našica, naišla na snažan otpor 8 km severoistočno od Našica.

369 divizija: Jugozapadno od Bijeljine komunisti osvojili jedno hrvatsko uporište i zarobili 900 Hrvata.

6. jun

Hrvatska: Severozapadno od Bjelovara izvršen napad na jedno hrvatsko uporište. 28. Hrvata je zarobljeno.

7. jun

Operacija "Švarc": sve govori, da je neprijatelj pojačao svoje položaje na planini Durmitor. U borbama kod Gackog neprijatelj ima velike

gubitke (200 mrtvih). Sopstveni gubici: 10 mrtvih, 50 ranjenih.

Uspešno delovanje vazduhoplova po neprijateljskim ciljevima na prostoru Mratinja, Tjentišta i Suha.

Hrvatska: Gubici među hrvatskom posadom Našica i Đurđenovac iznos

117 mrtvih, a neprijateljski 51.

Na prostoru Rume ubijeno 3 nemačka vojnika.

Na osnovu hrvatskih izveštaja, Slunj zauzele 2 komunističke brigade.

Ne zna se ništa za sudbinu 130 hrvatskih vojnika.

Srbija: Iz Sandžaka na prostor Užica stiglo 200 četnika. Zbog sabotaze privremeno zatvorena pruga Višegrad - Užice - Valjevo.

8. jun

Hrvatska: Konačni hrvatski gubici u borbama za Našice: 71 ubijen, 26

ranjenih, 97 nestalih, 80 civila mrtvih, a neprijatelj imao 280 mrtvih.

Ustaška jedinica, koja je krenula ka Slavonskoj Požegi, najvećim delom dezertirala. Svega 100 ustaša stiglo u Pleternicu.

Srbija: Kod Lazarevca borba između komunista i četnika. Ubijeno 5 četnika. Prilikom bugarskog čišćenja terena na prostoru Prokuplja - Kuršumlije ubijen 1 komunist i 19 četnika, a među njima i dvojica oficira i 12 muškaraca u engleskim uniformama. Zaplenjena dva kamiona, jedan engleski kratkotalasni radio predajnik, padobran i

dolari i zlato.

9. jun

Hrvatska: Hrvati ponovo osvojili Slunj. Neprijatelj imao 7 mrtvih.

Srbija: velike borbe između bandi Draže Mihailovića i komunističkih bandi na prostoru Šapca. Pojačana bezbednost Lazarevca od jačih komunističkih bandi. Na prostoru Aranđelovca primećene 2 veće banditske grupe Draže Mihailovića. Na prostoru Ivanjice četnička banda broji 400 ljudi, a među njima i 15 Engleza.

10. juna

Operacija "Švarc": neprijatelj dovlači pojačanje sa istoka preko Pive.

Nakon teških borbi sa promenljivom srećom neprijatelju je pošlo za rukom, da na jednom mestu probije front kod 369 divizije. Most na Sutjesci je srušen. Neprijatelj ima velike ljudske i materijalne gubitke.

Hrvatska: jugoistočno od Virovitice komunisti izvršili napad i 13 Hrvata je razoružano.

11. jun

369. divizija: Istočno od Vlasenice primećena jedna komunistička grupa (300 ljudi). Na prostoru Zenice uništena jedna četnička grupa, 9

neprijatelja ubijeno.

373. divizija: Napadnuto nemačko obezbeđenje drumu Donji Vakuf

-

Travnik. Dva Nemca ubijena.

12. jun

Operacija "Švarc": Naše snage stežu obruč zapadno od Pive. Naše jedinice, posle jakog otpora neprijatelja, osvojile Tjentište. 118. divizija izbrojala 214 mrtvih neprijatelja i 34 zarobljena. U pojedinim mestima registrovane brojne žrtve tifusa. I ta smo naselja zapalili.

Englezi doturaju oružje Srbima

Na prostoru Žagubice engleski avioni bacaju "pakete" četnicima
Hrvatska: Sabotaža na pruzi kod Virovitice. Srbija: porasla aktivnost bandi Draže Mihailovića u jugozapadnoj Srbiji. Kod Požarevca, prilikom potere za četnicima, zaplenjeno oružje, koje su Englezi bacili iz aviona na teritoriju Srbije. Sabotaža na pruzi Kraljevo -

Kruševac. Prilikom dizanja u vazduh pruge upotrebljen engleski eksploziv.

13. jun 1943.

Operacija "Švarc": vreme oblačno. Neprijatelj pokušao da se probije iz obruča, ali bez uspeha. Ukupni naši gubici od 15. maja do 12. jun 1943.

u operaciji "Švarc" iznose: 323 poginula, 1696 ranjena i 217 nestali.

Hrvatski gubici: 43 ubijeno, 184 ranjeno, 208 nestalo. Neprijateljski gubici: 3252 izbrojena ubijena, 4209 zarobljeno, 17 nam je prebeglo, 59 zarobljeno.

Hrvatska: na putu od Brčkog ka Bijeljini 2. hrvatski bataljon (1000 ljudi), posle višečasovne borbe sa komunistima, gotovo potpuno uništen. Vratilo se samo 600 vojnika i to bez odeće. Hrvatski oficiri su zarobljeni.

14. jun

Operacija "Švarc": najveći deo neprijateljskih snaga, koji su se našli u obruču, uništeni. Neprijatelj pretrpio velike gubitke kod Tjentišta izbrojeno 406 ubijenih neprijatelja.

ú brdska divizija: pronašli velike masovne grobnice i naselja punih leševa, a uzrok smrti: tifus.

Hrvatska: 369. divizija: kod Kladnja ubijeno 75 neprijatelja i 10 Hrvata.

15. jun

Operacija "Švarc" okončana. Vreme: vedro. Broj izbrojenih mrtvih neprijatelja povisio se na 5 697.

SS-divizija i 118-divizija: prilikom čišćenja obračun na prostoru zapadno od Sutjeske do sada nađeno 1 193 neprijatelja. pored toga nađeno oko

200 leševa, koji su umrli od gladi. Oslobođeno 150 Italijana.

Hrvatska: kod Sokoca jedna ustaška jedinica napadnuta od strane komunista.

Srbija: Četnici mobilišu seljake sa ciljem da izvrše desetodnevni manevar.

16. jun

Prilikom čišćenja terena Kotor Varoš - Prijavor - Teslić ubijeno 78 komunista, a 8 zarobljeno.

Srbija: bugarske trupe kod Lebane ubile 9 četnika, a 50 sumnjivih lica zarobljeno.

17. jun

Hrvatska: Kod Rume napadnut jedan putnički voz. Tri radnika sa hrvatske železnice su nestala.

Borbe jugozapadno od Daruvara: ubijeno 195 komunista i 14 zarobljeno. Poginula i 57 Hrvata, a 39 nestalo.

Železnička pruga Sarajevo - Mostar pojačana sa tri bataljona.

Srbija: U Užicama streljano 20 jataka bandi Draže Mihailovića.

Operacija "Švarc" je završena. Četnici su se već pre operacije zahvaljujući italijanskoj pomoći spasili nemačkog obruča. Glavnina komunističkih bandi pod Titom uništena je na prostoru Piva - Sutjeska.

neprijatelj je imao najmanje 12 000 mrtvih. Od toga broja 10 000 poginulo u borbama, a 2 000 od tifusa i gladi. Tito je uspeo da pobjegne sa oko 4 000 ljudi. Teške bolesnike us sami ubili.

Sopstveni gubici iznose: 465 ubijena, 1554 ranjena, 281 nestali:

Hrvatske jedinice imaju 47 ubijenih i 399 nestalih boraca.

Savezničke trupe borile su se preko mesec dana, pod teškim uslovima,

po pljusk i snegu, na teško pristupačnom terenu, gde planinski visovi dosežu do 2 500 metara. naše trupe postigle su maksimum, a posebno

se istakla 1. brdska divizija, kao i SS-divizija. Veoma je bilo teško snabdevanje trupa. Rezultat borbi jeste sledeći: Titove snage na hercegovsko-crnogorskom prostoru su razbijene. Titov ugled je time veoma oslabljen.

18. jun

Hrvatska: hrvatske specijalne jedinice razbile komunističke grupe severno od Bjelovara i severozapadno od Gline. Neprijatelj je imao 14

mrtvih. Napad na nemački teretni voz kod Novske. U borbama poginulo

jedan nemački vojnik, a 5 ranjeno. Pruga je bila zatvorena oko 7 časova.

Kladuša u okruženju od strane komunističkih snaga. Protiv neprijatelja dejstvovalo naše vazduhoplovstvo.

Fojnicu i Busovaču zauzeli komunisti.

Italijanska okupaciona zona: odbijen komunistički napad na Knin. komunisti imali 10 mrtvih.

Srbija: u znak odmazde zbog sabotaža, koje su se u poslednje vreme

dogodile protiv nas, streljano 350 komunista i 50 četnika.

Kod Prokuplja pojačana komunistička aktivnost, sukobi sa srpskom stražom Milana Nedića.

19. jun

Hrvatska; kod Kotor Varoši uništena jedna komunistička grupa, ubijeno 39 neprijatelja. Kod Knina ubijeno 79 neprijatelja.

20. jun

Srbija: U Beogradu uhapšeno 12 komunista. Zbog sabotaže pruga Lajkovac - Mladenovac 9 časova bila zatvorena.

21. jun

Pojačana aktivnost Draže Mihailovića. Javljeno, da se na prostoru jugozapadno od Donjeg Milanovca nalazi jedan štab Draže Mihailovića

sa više štabskih oficira, a među njima i jedan Englez. na prostoru Žagubice navodno pojačana aktivnost engleskog vazduhoplovstva, koja baca pomoć ustanicima.

Na prostoru Rudnika četnici nastavljaju da sprovode prisilnu mobilizaciju. U borbi sa četnicima severozapadno od kraljeva bugarske trupe ubile 2 četnika, a dvojicu zarobile.

Težak poraz partizana na Sutjesci

Od 16.000 ljudi spasilo se samo 3.000 boraca pod vođstvom Tita

22. jun 1943.

Hrvatska: Prilikom napada na jednu hrvatsku patrolu nedaleko Petrinje zarobljeno 19 Hrvata

Srbija: borbe između četnika i komunista na prostoru Valjeva i Kruševca.

23. jun

Crna Gora: italijanska divizija "Venecija" i "Peruđa" vodile borbe sa ustanicima: 18 komunista ubijeno, 17 zarobljeno.

Srbija: U znak odmazde streljano 20 četnika i 10 komunista. Nastavlja se aktivnost četnika Draže Mihailovića na prostoru Arilja.

Posebni izveštaj:

Od 15. juna do 17. jun na visoravni Crne Gore nemačke snage vodile su

- zajedno a pojedinim bugarskim i hrvatskim jedinicama, koje su stajale pod nemačkom komandom - vojnu operaciju sa ciljem da unište: prvo,

jake komunističke bande, koje su iz Hrvatske ovde našle utočište, i drugo, naoružanu nacionalističko-srpsku organizaciju, koju vodi četnički vođa Draža Mihailović. Četnici su mogli da se na vreme, pre

nego što je započela nemačka operacija, sklone. Zarobljeno je 4000

četnika, ali pre početka operacije. Draža Mihailović uspeo je da pobegne.

Komunističke bande, koje su imale oko 16 000 ljudi, i pored žilavog otpora, bile su stegnute u obruč i posle teških borbi na prostoru Drina-Sutjeska sabijene i uništene. Spasilo s e samo oko 3000 ljudi pod

vođstvom Tita. Naše trupe uz pomoć saveznika uspele su na taj način

da unište najjaču, dobro organizovanu komunističku grupu na Balkanu.

24 jun

Hrvatska: Na prostoru Višegrada primećene jače četničke snage. Severozapadno od Tuzle registrovane jače komunističke grupe sa teškim naoružanjem.

Borbe kod Kladuše okončane. Gubici neprijatelja: 682 mrtva. Ubijena tri Nemca i 60 Hrvata.

Srbija: Kod Boljevca nastavljaju se borbe između četnika i komunista.

Kod Paraćina se pojavila komunistička grupa koja teroriše stanovništvo.

Na prostoru Sjenice muslimanska milicija, pod vođstvom nemačkih oficira, ubila 50 četnika.

25. jun

Srbija: Povećan pokret bandi na prostoru Kruševca i registrovano intenzivnije vazdušno snabdevanje bandi od strane engleskih aviona.

Dva engleska transportna aviona na prostoru Bajine Bašte bacila pomoć bandi Draže Mihailovića. U Požarevcu i Beogradu uhapšeno 16

komunista.

26. jun

Hrvatsko uporište 10 km. od Vlasenice palo u ruk neprijatelja.

Zarobljen komunista izjavio, da su komunisti u nedavnim borbama u

Crnoj Gori izgubili 70% svojih snaga i da je Tito navodno ranjen.

Preostali deo komunista namerava da se dokopa Srbije i Slavonije.

Crna Gora: Na severu Crne Gore jača četnička propaganda i registrovano sakupljanje jačih četničkih snaga (2000?).

Srbija: Jugoistočno od Kruševca nastavljaju se borbe između četnika i komunista. Zbog sabotaža na železničkoj pruzi, streljano 30 komunista.

27. jun

Hrvatska: Vlasenica i Srebrenica pale u neprijateljske ruke. Komunisti nastavili da progone ustaše, koji su pobjegli prema Zvorniku. Hrvati

imaju znatne gubitke. Navodno da je došlo kod Srebrenice do ujedinjenja četnika i komunista.

Crna Gora: U znak odmazde za ubijene italijanske oficire na prostoru

Berane - Podgorica - Nikšić streljano 150 zarobljenih komunista.

28. jun

Hrvatska: Kladanj pao u ruke neprijatelja.

Srbija: U Zvornik stiglo nekoliko hiljada izbeglica sa hrvatskog područja.

Srbija: Streljano 7 komunista.

29. jun

Hrvatska: Stupari (12 km severno od Kladnja) pali u ruke neprijatelja.

Nedaleko Zvornika vode se borbe između Hrvata i komunista.

Srbija: Zbog sabotaža i prepada, koje su u poslednje vreme izvršene u Srbiji, u znak odmazde streljano 605 četnika Draže Mihailovića i

osumnjičenih da su komunisti.

Kod Bora ubijeno 9 četnika, a 116 osumnjičenih da su pristalice Draže Mihailovića uhapšeno. U Nemačko - srpskoj policijskoj akciji na prostoru Šapca uhapšeno 43 komunista.

30. jun

Hrvatska: Titove bande nalaze se u istočnoj Bosni u bednom stanju i

najvećim delom su demoralisane. Kladanj su navodno noću 28. juna

nadletali engleski avioni i bacili pomoć ustanicima.

Srbija: Kod Knjaževca učestale demonstracije gladnih. Na prostoru Arandjelovca 9 civila ubili komunisti.

1. jul 1943.

Neprijateljsko vazduhoplovstvo napalo aerodrome na Siciliji. Jasno je, da nemačke jedinice predstavljaju najvažniju komponentu odbrane

italijanskog prostora.

2. jul

Posle promene u državnom i u partijskom vrhu Italije, volja za otporom postala je delom jača, ali, sa druge strane, jačaju antifašističke i

defetističke snage, koje su takođe zahvatile i armiju. Italija ne poseduje dovoljno tenkovskih divizija, kao ni antitenkovsko naoružanje. Odbrana italijanske obale je slaba, a vrednost italijanske ratne mornarice je još veoma mala. Italijansko vazduhoplovstvo može da efikasno deluje

samo kada se osloni na nemačko vazduhoplovstvo .
Samopouzdanje

italijanskog vojnika jeste gotovo uništeno. Odnos između nemačkih i

italijanskih vojnika jeste, sve u svemu, korektan.

Kako se plaši stanovništvo

Što više govoriti o uništavanju grčkih i srpskih bandi

Kod italijanskog stanovništva, međutim, primećuje se hladno, pa čak i neprijateljsko držanje prema nemačkim vojnicima.

Jugoistok

U odnosu na hrvatske jedinice - 4. brigadu, te 369. i 373 pešadijske divizije , koje su učestvovala u operaciji "Švarc", - primećeno jeste sledeće: treba da se poveća broj nemačkih vojnih instruktora, jer je obuka hrvatskih vojnika slaba. Što se tiče čistih hrvatskih vojnih formacija, one su u borbama potpuno zatajile. Jedna od direktnih posledica tog zatajivanja hrvatskih jedinica sastoji se u tome, da moral i borbena snaga bandita stalno jača.

Svoju ocenu hrvatske vojske dao je i nemački general u Hrvatskoj, Glez fon Horstenau. On je naglasio, da su se hrvatske jedinice u većini

slučajeva, kad su se našle u ozbiljnoj borbenoj situaciji i većem iskušenju, pokazale kao nepouzidane ("unzuverlässig", str. 740). One imaju uspeh samo onda, kad se oslanjaju ili, kada stoje pod nemačkom

kontrolom. Zbog svih tih razloga, treba da se ispita mogućnost, da se u potpunosti odustane od formiranja čisto hrvatskih jedinica.

3. jul 1943.

Istok: na čitavom ruskom frontu nije bilo značajnih okršaja.

Neprijateljsko vazduhoplovstvo nastavilo je sa napadima na gradove i

aerodrome Sicilije.

4. jul

Neprijateljsko vazduhoplovstvo izvršilo noću snažan napad na Keln, i to na sam grad i na industrijsko područje.

Bugarska 25. divizija treba da obezbeđuje delove SS-brdske divizije i delove hrvatske 373. divizije.

5. jul

Poseban naglasak treba staviti na propagandu, kako bi se stanovništvo Balkana zaplašilo - koje je jednostrano informisano od strane

neprijateljskih radio stanica u vezi uspeha ustanika - u izveštajima Vermahta mora da se daleko više govori, nego što je do sada bio slučaj, o uništavanju grčkih, srpskih i komunističkih bandi.

Ukupni nemački tenkovski gubici na ruskom frontu od 22. juna 1941.

do 30. juna 1943: 8.105 tenkova.

Da bi se uništile neprijateljske snage kod Tuzle, upotrebiće se 369. (hrvatska) divizija i SS-divizija "Princ Eugen".

6. jula

Istok: Naša operacija "Citadela" na ruskom frontu nije uspela, jer je neprijatelj tačno znao za početak našeg napada, pa time nije postignuto operativno iznenađenje.

Na Balkanu, a posebno na ostrvu Krit, registrovana aktivnost bandi i

sabotaža.

7. jul

Ukazana je važnost koju za našu privredu ima rudnik boksita kod Drniša i da ga zato treba vojno obezbediti, kako bi mogao nesmetano

da funkcioniše. Javljeno je da je kod Drniša nedavno uništen drumski i železnički most. Poduzete mere da se mostovi što pre poprave.

8. jul

Na prostoru Kurska vode se teške tenkovske borbe.

Balkan: U Grčkoj i Hrvatskoj u toku su borbe sa jakim banditskim grupama.

9. jul

Naša 9. armija nije uspela na prostoru Kurska da probije neprijateljsku liniju odbrane.

Noću težak vazdušni napad na Keln.

Opšte informacije: ukupni gubici Britanskog ratnog vazduhoplovstva u vremenu od 1. septembra 1939. do 30. juna 1943. procenjuju se na 24.900 aviona. Nemački gubici ratnog vazduhoplovstva - bez da se uzima u obzir operacija protiv Poljske i Rusije - iznose 14.757 aviona.

Ukupni nemački gubici ratnog vazduhoplovstva od 1. maja 1942. do 8.

juna 1943. na Istočnom frontu iznose 3.712 aviona, a sovjetski iznose oko 21.000.

10. jul

Na prostoru Tuzle traju borbe sa jakim banditskim grupama. Od Italijana se traži garancija, pre nego što započnu sa vojnim operacijama u Lici, da se obezbedi razoružanje četnika. Čim Italijani pruže tu garanciju, onda odmah može da se započne sa operacijom na tom području.

11. jul

Sicilija: kod Likata i Đela američko-britanske snage izvršile invaziju. Njima u susret treba da krenu divizija "Herman Gering", te italijanske divizije "Livorno" i "Napoli". Neprijateljske padobranske jedinice najvećim delom su uništene.

12. jul

Sicilija: neprijatelj je uspeo da na svim linijama proširi svoju teritoriju, pošto je italijanska odbrana potpuno zatajila. Divizija "Herman Gering"

na Siciliji broji 17.601 vojnika.

Na prostoru Tuzla-Sarajevo neprijatelj pruža žilav otpor 369. diviziji i SS-diviziji "Princ Eugen".

13. jul

Na prostoru Kurska jak neprijateljski tenkovski protivnapad, i to po čitavoj dužini fronta. Na više mesta Rusi su uspeali da probiju našu odbranu.

Sicilija: sav teret borbe nose gotovo isključivo nemačke vojne snage.

Tenkovska jedinica "Herman Gering" ima znatne gubitke.

Naša obavještajna služba primila je informaciju, po kojoj je general Mihailović 7. jula 1943. uputio poziv svim svojim potčinjenim komandantima, u vezi neprijateljskog iskrcavanja na Siciliju, da sprema ustanički pokret, ali da krenu u akciju tek kada on to odobri.

14. jul

Zbog upada bugarskih trupa u istočnu Grčku, u Atini je izbio štrajk. Borbe protiv ustanika u istočnoj Bosni i planini Papuk su u toku.

15. jul

Sicilija: glavne borbe vode se kod Katanije. Po svemu sudeći. Siciliju više ne možemo da odbranimo.

Ponovo živnula aktivnost bandi na ostrvu Krit, a oni uživaju podršku neprijateljskih podmornica.

Panika u Hrvatskoj

Razlog: Iskrcavanje saveznika na Siciliju

16. jul 1943.

Nemački komesar za Norvešku javlja Fireru da je bežanje bivših norveških oficira - koji su spremni da se bore protiv Nemačke - iz Norveške u Švedsku, u poslednje vreme poprimilo veće razmere.

Ovim

je narušeno poverenje prema Norvežanima, koje su, nakon vaše pobeđe godine 1940. svi zarobljeni vojnici i oficiri bili pušteni kućama.

Zbog toga je Hitler sada naredio da svi bivši norveški oficiri treba da se tretiraju kao ratni zarobljenici i da se kao takvi transportuju u Nemačku.

17. jul

Nakon neprijateljskog iskrcavanja na Siciliji, u Hrvatskoj je nastalo panično raspoloženje. Očekuje se promena u vladi, koja bi trebalo da

se jasno distancira od dosadašnjeg ustaškog kursa.

18. jul

Stanje na Siciliji se stabilizovalo i izgleda mnogo bolje, ali se ne zna koliko će to dugo da traje.

U istočnoj Bosni neprijatelju je pošlo za rukom da probije obruč 369.

(hrvatske) divizije i da krene u pravcu juga.

19. jul

Severozapadno od Orela Rusi uspele, sa daleko nadmoćnijim snagama,

da probiju nemačku odbranu.

Naše vazduhoplovstvo uspešno delovalo protiv neprijateljskih brodova

u pomorskoj luci Sirakuza, na Siciliji.

20. jul

Komanda za Jugoistok uhvatila je pre četiri dana, 16. jula 1943, jednu radio poruku Draže Mihailovića, u kojoj on, - s obzirom na najnoviji

razvoj situacije na evropskim ratištima, - poziva na pojačano vršenje sabotaza u Hrvatskoj, te da njegove jedinice treba da krenu prema

Jadranu, kako bi Saveznici, ako dođe do njihovog iskrcavanja, tamo srele četnike, a ne komuniste. Kako bi Titu izbila adute iz ruke, četnička propaganda treba da je jugoslovenska, a ne velikosrpska.

21. jul

Na prostoru Kurs-Orel neprijatelj uspeo da probije našu odbranu i to 10

km u pravcu Orela.

4. nemačke divizije prebačene ka jugu Italije. Nedaleko Sirakuze nemački brodovi noću potopili 2 neprijateljska razarača i jedan teretni brod od 3 000 tona nosivosti.

22. jul

Hitler naredio da se kompletna 29. tenkovska divizija iz Kalabrije prebaci na Siciliju.

23. jul

U vezi transporta izdana je sledeća naredba: između Skoplja i Soluna

umesto dosadašnja dnevno 22 voza, treba da povisiti na 28. Do sada

su između Zagreba i Skoplja saobraćala dnevno 22 voza i taj kapacitet treba povisiti na 30. Da bi se rasteretila železnica, deo transporta treba da ide Dunavom i zbog toga potrebno je izgraditi most na Dunavu,

između Rumunije i Bugarske, kod Đurđua.

U vezi stanja na srpsko-crnogorskoj granici, gde su Nemci naoružali

lokalno muslimansko stanovništvo, naša komanda javlja da su Italijani razoružali muslimanske civile, ai u svakom drugom pogledu idu na

ruku Srbima, a na štetu muslimana. 118. divizija primila je naređenje, da stanu na put takvim stvarima. U krajnjem slučaju, muslimani treba

da pređu na nemačku okupacionu zovu, dakle, u Srbiju.

24. jul

80 neprijateljskih aviona napalo ostrvo Krit i nije nanelo neke veće štete, a mi smo oborili 17 neprijateljskih aviona.

Bilo je govora o tome kako najbolje zaštititi glavne železničke pruge u Grčkoj, Srbiji i Hrvatskoj.

25. jul

Puč u Italiji: juče u 15.50 sastao se u Rimu, po prvi put od početka rata, Veliki savet fašističke stranke. Sednica je okončana jutros u 03.00. Na njoj je izraženo nepoverenje Musoloniju: 19 članova Saveta glasala je protiv njega, a 7 za njega. Dok je jedan glas bio uzdržan. Posle toga je kralj zamolio maršala Badolja da formira novu vladu.

Prva izjava Badoljija bila je jasna. "Italija nastavlja da ratuje i ostaje nemački saveznik. Uveče je došlo do antifašističkih ispada, a poprimili su delimično i antinemački karakter. Na severu Italije počinju da se

bude socijalističke i komunističke snage. Najnoviji događaji u Italiji posledica su zamora ratom i naroda i armije, kao i ratni neuspesi.

Italijanski generali Ambrozio i Roata ne uživaju nikakav ugled kod Nemaca. Napetost u Italiji raste i zato jer neprestano raste nadmoćnost neprijateljskih snaga na prostoru Sredozemnog mora.

26. jul

Teški neprijateljski napad na Hamburg i Kil, a noću na Esen. Oborena

48 neprijateljskih aviona.

Razmatra se mogućnost da Nemačka preuzme potpuno kontrolu nad

Italijom, kako u vojnom pogledu, tako i u odnosu na njen železnički i drumski saobraćaj. Takođe postoji namera da se uhapsu sve vodeće ličnosti Italije, za koje se veruju da su izdale Nemačku, te da se pripremi akcija "oslobađanja Dučea".

27. jul

Jaki vazdušni napadi na Hamburg, Hanover i Vezermünde. Sa 9 aviona napali smo London.

Nemački general u Zagrebu javlja da je pozicija Poglavnika, posle nedavnih događaja u Italiji, znatno oslabljena.

28. jul

Naše snage na Balkanu primile su zapovest da preuzmu komandu nad 11. italijanskom armijom.

Prema još neproverenim izveštajima, Italijani u Karlovcu i Ogulinu prodavali su stanovništvu oružje.

29. jul

Razmatra se mogućnost, da nemačke snage evakušu svoje snage sa

Sicilije i smatra se da je to moguće uraditi u roku od tri noći. Takođe je u razgovoru sa Hitlerom bilo govora o eventualno evakuaciji nemačkih

trupa sa Sardinije i da se one onda prebace na Korziku.

30. jul

Sastanak nemačkog generala u Hrvatskoj fon Horstenau sa Poglavnikom. Pavelić mu je kazao da se italijanski general Roata sastao pre pet dana u Veneciji sa komandantom italijanske 2. armije, generalom Robotijem i izjavio da izjava lojalnosti maršala Bagolja prema Nemačkoj ne znači drugo već da Italija dobije bitku sa vremenom. Italija uskoro namerava da proglasi neutralnost. To isto ponovio je Roata i pred hrvatskim predstavnicima, pa je tako do te informacije stigao i Poglavnik.

31. jul

Očekuje se da će Sicilija uskoro potpuno da padne u ruke neprijatelja.

1. avgust 1943.

Neposredni nemački zadaci: da se preuzme komanda nad svim

italijanskim ratnim i trgovačkim brodovima, kako bi se sprečila njihova predaja neprijatelju. Da se preuzme kontrola na svim italijanskim

aerodromima i avionima, kako bi se sprečila zloupotreba od strane italijanskih pilota i protuvazdušne odbrane.

Italijani napuštaju Nemce

Italijanski oficiri započeli razgovore s četnicima i Titom

2. avgust 1943.

Sinoć je 100 neprijateljskih aviona napalo rafineriju nafte u Ploštima (Rumunija).

Na Zapadni front treba da se pošalje bošnjačka SS- divizija i "Hitlerova omladina".

3. avgust

Nemački general u Hrvatskoj fon Horstenau javlja da je juče imao razgovor sa Poglavnikom. Pavelić je generalu Glezu prepričao razgovor, koga je vodio uveče 31. jula 1943. sa italijanskim poslanikom u

Zagrebu i koji mu je tom prilikom kazao da Italija ne samo da će istupiti iz pakta Osovine, nego da će nastaviti da ratuju u savezništvu sa

drugom, neprijateljskom stranom.

Nemački general iz Zagreba ,takođe, javlja da je stanje na dalmatinskoj obali zabrinjavajuće. Italijanski oficiri 2. armije navodno su već započeli razgovore sa četnicima i Titovim ljudima. Prednost daju Titu, kome su spremni predati Split i ostale značajnije gradove, kako bi njegova

revolucionarna armija bila spremna da dočeka Britance.

4. avgust

Nastavljaju se teške borbe na Siciliji.

Na zahtev Bugarske, nemačke jedinice na prostoru Demotika pojačane

su jednom SS-jedinicom.

5. avgust

Istok: neprijatelj izgubio 126 aviona, a mi 20.

Komanda za Jugoistok javlja da je Hitler odobrio predlog da se 297. divizija prebaci na prostor Raška-Kosovka Mitrovica.

6. avgust

Istok: nakon ogorčenih borbi izgubili smo Belgorod.

7. avgust

Posle najnovijih događaja postalo je jasno da je važnost Balkana porasla i zbog toga je Firer rešio da formira novu armijsku grupu, koja ima komandu nad Grčkom (a to uključuje i ostrvo Krit i egejska ostrva) i to pod zapovedništvom generala Romela. Glavna komanda za ceo

Balkan, po naredbi Hitlera, nalazi se u Beogradu (general Felber - Felber): njemu su podređeni vojni zapovednik Grčke u Atini (general

Špajdel - Speidel) i general u Hrvatskoj (Glez fon Horstenau - Glaise von Horstenau).

8. avgust

Istok: Neprijatelj je uspeo da sa jakim tenkovskim snagama probije front i sada se nalazi 40 km severozapadno od Harkova.

U Grčkoj, Srbiji i Hrvatskoj registrovana lokalna aktivnost bandita.

9. avgust

Primećena pojačana aktivnost francuskog pokreta otpora, koji vrše sabotaže i to na prostoru Savojskih Alpa. Taj pokret stoji pdo jakim komunističkim uticajem. Italijani su do sada veoma malo poduzeli kako bi stali napat tim sabotažama Francuza.

10. avgust

Neprijatelj se primakao na 15 km od Harkova.

Oko 300 neprijateljskih aviona izvršilo napad na Manhajm.

11. avgust

Do 300 neprijateljskih aviona izvršilo težak napad na Nirnberg.

Oboreno 13 neprijateljskih aviona.

Jaka lokalna aktivnost bandi i vršenja sabotaže prilikom žetve u Srbiji i Hrvatskoj. Na sarajevskom aerodromu ustanici uništili 17 nemačkih i

hrvatskih aviona.

12. avgust

Na prostoru Harkova neprijatelj zabeležio nove uspehe.

13. avgust

Jaki neprijateljski vazdušni napadi na Bon, Bohum, Gelzenkirhen-Horst, Duizburg i još 6 drugih mesta u rajnsko-vestfalijskoj industrijskoj

oblasti. Oboreno 37 neprijateljskih aviona.

14. avgust

Kod Harkova protivnik je zabeležio nove uspehe.

Evakuacija naših trupa sa Sicilije odvija se prema planu.

15. avgust

Sve su jasniji znaci da neprijatelj sprema invaziju prema jugu Italije.

16. avgust

Sabotaže pri žetvenim radovima u Srbiji. Kod Sarajeva živa aktivnost

Titovih bandi.

17. avgust

Predviđa se da će Italijani uskoro da evakušu celu dalmatinsku obalu i nemačke trupe nameravaju da je vežu za Hrvatsku, a time će Hrvatsku

jače vezati za Nemačku. Kao protivuslugu Nemačka traži od Hrvatske

da se odrekne Srema, koji seže do vrata Beograda, a tim bi se malo

ublažili zatrovani hrvatsko-srpski odnosi. Time bi vlada Milana Nedića bila stabilnija.

18. avgust

Juče, po planu, u 06:30 poslednji nemački vojnik evakuisan je sa Sicilije. Time je, i pored neprijateljske nadmoći u vazduhu, na moru i broju vojnika, uspešno prebačeno sa Sicilije oko 60.000 nemačkih vojnika sa celokupnim naoružanjem.

19. avgust

Istok: neprijatelju je pošlo za rukom da sa nadmoćnim snagama probije odbranu 6. armije.

20. avgust

Prema našim informacijama u Madridu s pojavio jedan italijanski general, koji je vodio razgovor sa britanskim ambasadorom.

Pet novih divizija u Srbiji

Bugarska odbila zahtev Nemačke da pošalje dodatne trupe u Srbiju

21. avgust

Kao posledica povlačenja naših trupa, naše vazduhoplovstvo više nije u stanju da ugrožava rusku industriju na prostoru Urala, pa ni gradove

kao što su Grozni, Saratov i Gorki. Sa druge strane, sada rusko vazduhoplovstvo može da leti do Berlina i Gornje Šlezije.

22. avgust

U Hratskoj sve su češći slučajevi koji govore o nepouzdanosti hrvatskih divizija. Na prostoru Like upravo je u toku okupljanje jačih komunističkih snaga.

23. avgust

Istok: opala borbena snaga nemačke 6. armije.

24. avgust

Nemačka 8. armija uspešno je izvršila evakuaciju i napustila Harkov, te zauzela nove odbrambene položaje.

Na prostoru Like situacija postaje sve napetija.

25. avgust 1943.

Vođeni razgovori između nemačkog generala Vestfala i italijanskog generala Roate. Nemački general izrazio je svoje čuđenje zbog nepoverenja Italijana prema Nemcima, jer Nemci su na najbolji mogući

način dokazali na delu svoju vernost prema svome savezniku Italiji, pošto su poneli glavni teret teških bobi na Siciliji, gde je poginulo mnogo Nemaca. General Roata je upozorio na činjenicu da se neke nemačke jedinice na severu Italije ponašaju tako kao da Italija nije nemački saveznik, nego jedna okupirana zemlja.

114. divizija prebačena je na prostor Drniš - Knin - Gračac i njen glavni zadatak jeste da se brine o bezbednosti rudnika uglja kod Tuzle i

boksita kod Mostara.

26. avgust

150 neprijateljskih aviona napalo 8 italijanskih gradova. Samo na aerodromu Foča uništen je 31 nemački avion, a 41 je oštećen.

Veliki nemački gubici severno od Save.

27. avgust

Nemačka podmornica severno od Tunisa potopila dva neprijateljska trgovačka broda. Na ostrvo Korziku uspešno prebačena jedna SS-brigada.

Registрован veliki broj dezertera kod 369. hrvatske divizije (175 dezertera od 6. avgusta 1943).

28. avgust

Do 400 neprijateljskih aviona napalo noću Nirnberg

U Srbiji se vrše sabotaže pri žetvenim radovima. I dalje traje štrajk u Atini. Napravljena studija o mogućnostima odbrane celokupnog

Balkana. Predviđeno je da se dovedu 8 dodatnih divizija (3 za Grčku i 5

za Srbiju). Bugarska odbila zahtev Nemačke da pošalje dodatne trupe

van svoje teritorije i to je opravdala stavom Turske. U 16.20 u Sofiji je potpuno neočekivano umro bugarski kralj Boris.

29. avgust

Opšti pregled situacije: posle pada Sicilije neprijatelj je dovukao nova, sveža pojačanja, tako da sada neprijatelj na prostoru Sredozemnog

mora raspolaže sa 37 pešadijskih divizija, 12 tenkovskih, te ima velike vojnopomorske snage: 7 bojnih brodova, 7 nosača aviona. Neprijatelj

takođe raspolaže sa tri puta više vojnih aviona (4000 lovaca i bombardera, te 500 transportnih aviona).

Istok: na celokupnom frontu besne ogorčene borbe. Rusi su na nekoliko mesta uspeali da probiju našu odbranu, a posebno kod naše 2,4. i 9.

armije.

30. avgust

Položaj u Hrvatskoj: uveče je bio kod Hitlera nemački poslovnik u Zagrebu, Kaše (Kasche). Za razliku od čestih nemačkih vojnih izvora,

koji govore o pojavama potpunog rasula u hrvatskoj vojsci, nemački poslanik zastupa mišljenje, da je hrvatska država u potpunosti sposobna da funkcioniše, te da nemačka strana treba da pokaže više

strpljenja prema hrvatskim težnjama i frustracijama. Hitler je na kraju zaključio da Nemačka nema drugog izbora, već da podrži Poglavnika.

Da bi Hrvatska ostala stabilna, neophodno je prisustvo nemačkih vojnih snaga. Nemačka mora da podrži ustaški pokret, jer je on jedini državotvorni pokret u Hrvatskoj.

31. avgust

Sredozemlje: jedna nemačka podmornica potopila je jedan neprijateljski trgovački brod i jedan tanker.

1. septembar 1943.

Istok: neprijatelj uspeo da na više mesta probije našu odbranu: kod Mokrij-Jelančik i Ljubotina.

2. septembar

Posle uspešne neprijateljske ofanzive, naša 6. armija formira novu liniju odbrane.

3. septembar

Neprijatelj se u 7.30 iskrcao na jugu Italije, kod Ređo Kalabrije i to jedna engleska i jedna kanadska divizija, koje imaju snažnu podršku sa mora i iz vazduha.

4. septembar

Noću teški napadi na Berlin. Nemačke podmornice dobile nove uređaje,

a to izaziva nervozu kod neprijatelja.

Nemačko vazduhoplovstvo bombardovalo Knin.

5. septembar

Nastavlja se sa čišćenjem terena oko Gospića; takođe veliki gubici neprijatelja u borbama zapadno od Banja Luke.

6. septembar

Istok: neprijatelj na više mesta probio odbranu 6. armije. Da bi sprečili poraz, upotrebili smo naše poslednje rezerve.

Noću teški vazdušni napadi na Manhajm i Ludvigshafen.

7. septembar

Zbog teškog položaja na ruskom frontu, neke naše vojne jedinice, koje su već bile određene da krenu i to jedna na Zapad, a druga na Balkan, sada su transportovane ka Istoku i to na prostor Kubana.

Raste napetost između Nemačke i Italije, jer su sumnje sve konkretnije, da Italija planira da položi oružje. Naša strana za takav mogući razvoj blagovremeno priprema protivmere. Ako Italija istupi iz rata, onda za nas Hrvatska postaje veoma važan partner i nama je mnogo stalo da

saradnja sa Poglavnikom bude dobra. Zato je važno da Nemačka ima

pozitivan stav prema hrvatskoj državi. Da bi povećali samopouzdanje

hrvatske armije, preporučljivo je da nemački vojni instruktori pokažu makar malo volje i da nauče nekoliko hrvatskih reči. Kako bi naglasili, da je naša borba zajednička, potrebno je da hrvatskim oficirima

dodeljujemo, daleko više nego što je to bio slučaj do sada, nemačka

odlikovanja.

Dvajt Ajzenhauer i kapitulacija Italije

U Srbiji i Hrvatskoj razoružavanje italijanskih trupa teče po planu a na Rodosu su Nemci upotrebili silu

8. septembar 1943.

Prve vesti o kapitulaciji italijanske armije saznali smo preko neprijateljskih radio stanica. General Ajzenhauer je preko radija, u 17.00, potvrdio vest, da je Italija bezuslovno kapitulirala. Uхватili smo jednu američku radio vezu, iz koje se jasno vidi da su Italijani izdali neprijatelju kako može da sa brodovima uđe u zaliv Salerno, a da ne

naleti na nemačke mine. Time je neprijatelju učinjena velika usluga i zato je njihovo iskrcavanje kod Salerno bilo uspešno.

9. septembar

Na ostrvu Krit italijanske trupe su, bez otpora, razoružane, a na ostrvu Rodosu nemačke trupe morale su da upotrebe silu da bi razoružale

Italijane. U Srbiji i Hrvatskoj akcija razoružavanja italijanskih trupa teče po planu.

10. septembar

Na Rodosu još uvek traju borbe naših vojnih jedinica sa Italijanima. Jak otpor pružile su nam i italijanska 211. obalna divizija, koja je stacionirana u blizini Rima. Na kraju su morali da nam predaju oružje.

Na ostrvu Sardinija više italijanskih jedinica odbilo je da prizna kapitulaciju svog vojnog vrha i rešilo je da nastavi borbu sa nemačkim saveznicima. Na vojnopomorske baze La Spezia krenuo je veliki konvoj italijanskih vojnih brodova sa namerom da se preda neprijatelju (3

bojna broda, 6 krstarica, 6 razarača). Nemački borbeni avioni uspeli su da iz tog konvoja potope 1 bojni brod, jednu krstaricu i jedan

razarač.

Bugarska ostaje bezuslovno verna nama.

11. septembar

Istok: neprijatelj ušao u grad Novorosijsk. Naša 6. armija povukla se na nove položaje.

Sredozemlje: neprijatelj ušao u Taranto i Salerno. Naše jedinice nastavljaju sa akcijom razoružavanja italijanske armije. Na prostoru Rima kapitulirao italijanski motorizovani korpus. Naše jedinice se evakuišu sa Sardinije i prelaze na Korziku. Držimo pod kontrolom skoro sve italijanske gradove.

Balkan: U toku su borbe na ostrvu Rodos, gde su se iskrcale britanske snage. Zabrinjavajuća situacija u Hrvatskoj: zbog žive aktivnosti

ustanika verovatno će opstati eksploatacija boksita, gvožđa i nafte.

12. septembar

Blagodareći efikasnoj akciji naših snaga, pošlo nam je za rukom da u

kratkom roku razoružanom italijansku armiju i da sprečimo da neprijatelj iskoristi ovaj slab momenat. U ruke neprijatelja pao je samo mali deo oružja. Sve važnije vojne i privredne instalacije uništili smo, pre našeg povlačenja sa juga Italije. To je i glavni razlog da je zaustavljeno neprijateljsko napredovanje ka severu Italije.

Moraćemo

da evakuišemo i Korziku.

Balkan: na Rodosu pred Nemcima kapitulirale italijanske trupe (40.000

vojnika). Na ostrvu Krit italijanske trupe, koje su prijateljski raspoložene prema Nemcima, priključile se nemačkim trupama. Split i Zadar

zauzele su nemačke trupe.

13. septembar 1943.

Specijalne nemačke jedinice oslobodile sinoć Dučea, koje je bio čuvan od jakih italijanskih policijskih snaga, i prebacile ga u Beč.

Balkan: U Dubrovniku naše jedinice razoružale 28.000 Italijana. Sve u svemu, kad se zna da smo na Balkanu imali veoma slabe vojne snage,

možemo da sa zadovoljstvom utvrdimo da je razoružanje italijanske

vojske teklo povoljno po nas. Ponašanje Italijana bilo je različito. Neki su ostali lojalni Nemačkoj, a neki su nam pružili otvoreni otpor. Hitler je rešio da se brane grčka ostrva Krit i Rodos, kao i poluostrvo Peloponez.

Pitanje jedne crnogorsko-albanske države i dalje ostaje otvoreno.

14. septembar

Nemačke tenkovske jedinice kod Salerna krenule u protunapad i u tome su bile uspešne, te su pod svoju kontrolu stavile deo izgubljenog teritorija.

Pošto je stanje u Hrvatskoj kritično, Hitler je izdao zapovest da se za borbu protiv bandita upotrebi 1. kozačka divizija, a naoružanje za tu diviziju da se upotpuni iz zaplenjenog italijanskog oružja.

15. septembar

Italijanske vojnike treba deliti u tri grupe:

1. koji su nam ostali verni i njih treba da poštujemo kao verne saveznike i da im ostavimo oružje, da nastave zajedničku borbu sa nama.
2. koji više ne žele da ratuju i prema njima treba da se odnosimo kao prema ratnim zarobljenicima.
3. koji nam pružaju otpor i otvoreno saraduju sa neprijateljem: oficire treba odmah streljati, a vojnike da upotrebimo kao radnu snagu na

Istoku.

16. septembar

Naše trupe odlično napreduju, i u protivofanzivi su stigle do severne obale Salerna. Transport 90. tenkovske jedinice sa Sardinije na Korziku urađen prema planu.

Balkan: na dalmatinskoj obali (kod Splita i Zadra) u toku su borbe sa pobunjenicima, ali i sa nekim italijanskim jedinicama, koje su se ponovo prihvatile oružja.

Borbe s pobunjenicima u Dalmaciji

U velikim gradovima ljudi se neprijateljski ponašaju

17. septembar

Balkan: u Crnoj Gori i Splitu u toku su borbe sa komunističkim snagama. Severno od Save registrovani su povećani napadi i sabotaze

na železnici.

Sve u svemu stanje u Grčkoj i Albaniji je zadovoljavajuće. Sem Splita, sve su dalmatinske pomorske luke u našim rukama, ali u manjim

dalmatinskim mestima bande kontrolišu situaciju i to zahvaljujući naoružanju koje su dobili od Italijana, a priključile su im se i neke italijanske jedinice.

Najopasnije područje za nas jeste Istra. Ne znamo ništa o sudbini italijanskih snaga na tom prostoru. Primetili smo da je Titu ovo područje najvažnije.

18. septembar

Italijanske snage u Grčkoj, na ostrvu Kefalonija, uspešno odbile nemački napad. Italijanske posade sa tog ostrva stoje u radio vezi sa Britancima. Komanda za Jugoistok izdala je zapovest, po kojoj - zbog

podlog i izdajničkog ponašanja Italijana na Kefaloniji - da se ne dozvoli predaja i zarobljavanje italijanskih vojnika.

19. septembar

Naše snage završile sa evakuacijom Sardinije. Ostrvo Elba je potpuno u našim rukama. U Istri i dalje živa aktivnost bandita. Naši se uspešno iskrcali na ostrvu Kefalonija i pored jakog italijanskog otpora.

20. septembar

Istok: Rusi probili odbranu kod Čerinigova koju je držala jedna mađarska divizija. Neprijatelj postigao takođe uspeh i protiv naše 9. armije.

Borba sa italijanskim snagama na Kefaloniji i dalje traju

21. septembar

Naša brza i odlučna akcija u Italiji donela je dobre rezultate. Razoružali smo: 82 italijanska generala, 13.000 oficira i 402.600 italijanska

podoficira i vojnika. Ta akcija je pokazala da je italijanska borbena snaga i moral njihovih trupa slab. Naš uspeh je prouzrokovao

poštovanje i strah kod Italijana. Odnos stanovništva prema nama na

selu i u manjim gradovima jeste lojalan i prijateljski, a u velikim gradovima nas ne prihvataju, pa se čak ponašaju i neprijateljski prema Nemcima.

SS-divizija "Princ Ojgen" spremna je da napadne Split.

22. septembar

Hitler izdao zapovest da se pod svaku cenu uništi slovenački komunistički ustanički pokret u Istri. Svaki ustanik, bez obzira koje nacionalnosti, ima da se na licu mesta strelja.

Napad na Kefaloniju protiv italijanskih snaga napreduje. Draža Mihailović je izdao naredbu da se u Srbiji započne sa sabotажama.

23. septembar

Na ostrvu Kefalonija naše snage slomile su italijanski otpor i uništile neprijatelja. Zarobljene italijanske vojnika, sa generalom Gandijem (4000) smo streljali, a 5000 vojnika, koji su se ranije predali, Hitler je pomilovao. Snažan italijanski otpor nemačkim jedinicama na Kefaloniji ima svoj uzrok u britanskom obećanju da će im pružiti pomoć, ako

dođe do borbe sa nemačkim vojnicima.

Nije jasno sa koliko snaga raspolaže pokret Draže Mihailovića.

24. septembar

Noću je 400 neprijateljskih aviona napalo Manhajm-Ludvigshafen.

Oboreno je 30 neprijateljskih aviona.

Na prostoru Rima okončano razoružavanje italijanskih jedinica. Naše

snage započele su sa iskrcavanjem na ostrvo Krf.

25. septembar

Istok: Neprijatelj zabeležio uspeh na prostoru Smolenska.

Jug: Duče posetio Hitlera u njegovom glavnom štabu.

Jugoistok: U Beogradu uspešno otkriven jedan Mihailovićev štab.

26. septembar

Na Krfu se nastavlja naša akcija čišćenja. Severno od Save aktivnost

bandi i dalje je u toku. Naše jedinice vodile uspešne borbe sa banditima na prostoru Splita.

27. septembar

Istok: Počela velika, očekivana ofanziva neprijatelja protiv naše 6. armije. Na Korzici, kod Bastije, odbijen italijansko-francuski ("golisti") napad na naše položaje.

28. septembar

Sa oko 400 aviona neprijatelj napao Hanover i Braunšvajg.
Oboreno 25 neprijateljskih aviona.

Balkan: U Crnoj Gori započela jedna veća akcija čišćenja
29. septembar

Balkan: nastavlja se akcija čišćenja protiv bandita u Crnoj Gori i na prostoru Splita. Prema izjavi hrvatske vlade, na prostoru severno od Save nije moguće izvesti žetvene radove. To će imati ozbiljne posledice u pogledu ishrane gradskog stanovništva, a posebno se to odnosi na

Zagreb.

30. septembar

Juče smo evakuisali naše snage iz Napulja, nakon što smo uništili sve najvažnije instalacije, koje bi mogle da služe neprijatelju. Kako bismo mogli da izvršimo zapovest, da uništimo sve objekte pre nego što

padne u ruke neprijatelju, iz Nemačke smo naručili 1700 tona eksploziva.

Nepovoljan razvoj događaja

Neprijatelj sa 400 aviona napao više gradova Nemačke. Naša avijacija

oborila 28 neprijateljskih aviona

1. oktobar 1943.

Naše trupe napustile su Napulj. Da bi Grčku uspešno mogli da branimo, trebalo bi imati 31 pešadijski bataljon, a mi na raspolaganju imamo

samo 13.

Bugarskoj policiji poslali smo oružje koje smo zaplenili od Italijana.

2. oktobar

Istok: neprijatelj kod Zaporožja i Pripjeta postigao uspeh.

Nemačko ministarstvo spoljnih poslova već duže vremena razmatra mogućnost da ojača položaj srpskog predsednika vlade Milana Nedića.

Kao najefikasnije sredstvo da se pruži podrška srpskom predsedniku

vlade Ministarstvo spoljnih poslova smatra da se izađe u susret

poznatim željama Nedića, da se Srbiji da administrativna autonomija i da pod njegovom komandom budu Srpska državna straža i

dobrovoljačke jedinice Dimitrija Ljotića, da se smanje troškovi održavanja okupacionih snaga, te da se srpski ratni zarobljenici vrate u Srbiju. Nemački vojni vrh, međutim, nije izašao skoro nijednoj želji

Nedića.

Sa kapitulacijom Italije, srpsko pitanje i budući položaj Srbije dobili su na značenju. Sve je to dovelo do odluke da se Nediću omogući da ode

direktno do Hitlera, kako bi on mogao da odluči, da li da ispuni želje Nedića i da li bi to onda doprinelo da dođe do pacifikacije srpskog prostora. Nedić je ostavio pozitivan utisak na Hitlera. Nedić je kazao da ima puno razumevanje za nemački stav i izjavio da će se odlučno boriti kako protiv Tita, tako i protiv Mihailovića. Međutim, želje koje je Nedić imao, Hitler nije prihvatio.

3. oktobar

Švedska je do sada praktikovala takvu vrstu neutralnosti koja je bila prema nama dobronamerna, a sada se sve više okreće ka apsolutnoj

neutralnosti. Švedska je već duže vremena prekinula za nas tranzitni

saobraćaj; u poslednje vreme ne dozvoljava nam da kroz njenu teritoriju prevozimo naftu i gvožđanu rudu, a to opravdavaju time, da prugu, navodno, treba popraviti.

Naše ministarstvo spoljnih poslova upravo vodi pregovore sa

Švedskom da taj popravak pruge odgode do početka iduće godine.

Za

sada nam to nije nanelo nikakve veće štete, jer smo to nadoknadili povećanim brodskim saobraćajem.

250 neprijateljskih aviona po danu bombardovalo Emden. 300 neprijateljskih aviona napalo grad Minhen. Naša protuvazдушna odbrana, zbog lošeg vremena, nije mogla da efikasno dejstvuje. Živa aktivnost bandi na prostoru Split-Knin-Zadar.

4. oktobar

Pošto su naše snage ograničene, nemamo drugog izbora, već da

evakuišemo Korziku, a na Rodos ne možemo da pošaljemo pojačanja.

Balkan: Naše vojne snage osvojile ostrvo Kos i pri tome zarobile 600

engleskih i 2 500 italijanskih vojnika. Tuzla pala u ruke bandita.

Nemački general u Hrvatskoj, Glaize fon Horstenau, podneo je 30. septembra 1943. izveštaj o teškoćama prilikom stvaranja hrvatske vojske, kao i o činjenici, da njena borbena vrednost iz dana u dan slabi ("deren Kampfnjert von Tag zu Tag sinkt", knjiga 6, str. 1172).

5. oktobar

Neprijatelj sa 400 aviona napao više gradova Nemačke. Oboreno 28

neprijateljskih aviona.

Snaga neprijatelja na dalmatinskoj obali iznosi do 12 000 ljudi i oružje su dobili u takvim količinama, da to odgovara najmanje dvema italijanskim divizijama. Već danima napadaju naše položaje.

6. oktobar

Naša 10. armija na jugu Italije izdržala sve napade neprijatelja.

Izdali smo zapovest da se iz zaplenjenog italijanskog oružja imaju naoružati 4 hrvatske brigade.

7. oktobar

Nedaleko od ostrva Kosa britanske ratna mornarica (2 krstarice i 4 razarača) napala naš konvoj i potopila nam 1 lađu, 4 broda oštetila.

8. oktobar

Istok: U skladištima na prostoru Nikolajeva imamo 60 000 tona žita i za to su nam potrebni brodovi, koji bi to mogli da transportuju.

Naše vazduhoplovstvo napalo je noću sa 28 aviona London. Nemačke

podmornice potopile su 1 razarač, 1 tanker i jedan trgovački brod.

Sada se pokazuje da je Titov pokret jači i spremniji za borbu od Mihailovićevo, čiji poziv na vršenje sabotaža nije imao široki odjek. Sve je to, očevidno, rezultat britanske podrške, koja Titu dolazi sa Jadranskog mora.

Naši spremaju napad na ostrva Leros i Samos. Predviđen dan napada

jeste 10. oktobar 1943.

Italija objavila rat Hitleru

To je učinila Vlada premijera Badolja 13. 10. 1943. godine
9. oktobar 1943.

400 neprijateljskih aviona bombardovalo je po danu Bremen.
Uništeno

je 56 neprijateljskih aviona.

Najveći deo italijanske divizije "Taurinenze" uništen je ili zarobljen
od strane nemačke 118. divizije, i to na prostoru jugozapadno od
Nikšića 10. oktobar

Istok: posle jakih priprema neprijatelj krenuo u napad na širokom
frontu protiv 6. armije. Na mnogim mestima neprijatelj je uspeo da
probije našu odbranu.

Napali jake banditske snage na prostoru Gospić-Ogulin-Oštarije.

11. oktobar

Istok: teške borbe kod Gomelja, Zaporožja i Melitopolja i neprijatelju
pošlo za rukom da na mnogim mestima probije našu odbranu.

U Hrvatskoj naše jedinice sa uspehom se bore protiv jakih
banditskih

snaga.

12. oktobar

U Istri smo zarobili 6.900 italijanskih vojnika, kao i 37 topova i 242
mitraljeza. Jugozapadno od Tepelenija zarobili 3.500 italijanskih
vojnika.

13. oktobar

Italijanska vlada Badolja objavila rat Nemačkoj.

U napadu na Leros učestvovala 21 naša aviona.

14. oktobar

Istok: neprijatelj kod Zaporožja uspeo da kod naše 1. tenkovske
armije probije našu odbranu

15. oktobar

350 neprijateljskih aviona napalo Švajnfurt, a nama pošlo za rukom
da oborimo 121 avion; 50 naših aviona je takođe izgubljeno.

16. oktobar

Neprijateljski avioni izvršili više napada na aerodrome u Grčkoj i to
kako danju, tako i noću.

Naše snage učestvuju u akciji čišćenja terena na prostoru Tuzle,
Sarajeva, Travnika, Livna, Splita, dalmatinskih ostrva i Rijeke.

17. oktobar

Italija: naša 10. armija izdržala snažne napade od strane neprijatelja, koji je višestruko nadmoćniji.

Balkan: I dalje je naša komanda čvrsto rešila da zauzme ostrvo Leros.

18. oktobar

Istok: u Moskvi je Molotov razgovarao sa britanskim ministrom spoljnih poslova Idenom i američkim državnim sekretarom Halom.

Aktivnost bandi skoncentrisana je na prugu Sarajevo-Brod.

19. oktobar

U švedsku luku Geteborg uplovila dva nemačka broda, koja su transportovala engleske ranjenike, te dve engleske lađe, koje su vozile nemačke ranjenike i potom je došlo do razmene bolesnika.

Naše trupe zauzele grčka ostrva Levita i Kalhos.

20. oktobar

Istok: neprijatelj ušao u grad Melitopol. Sa jakim snagama neprijatelj je probio levo krilo 1. tenkovske armije.

Naša komanda je predložila da se sa drugih frontova prebace na ruski

front dodatne vojne snage, jer sa postojećim snagama front nismo u

stanju da držimo. U tom smislu Hitler je izdao zapovest, da se na Istok prebace 1. i 25. tenkovska divizija, 384. pešadijska divizija, te Š-divizija

"Adolf Hitler".

21. oktobar

Neprijateljski avioni noću napadali naše gradove: Emden, Bremen, Magdeburg, Lajpcig, Torgau i Berlin.

Glavna aktivnost bandi jeste na prostoru istočne Bosne.

22. oktobar

Istok: jaki napadi neprijatelja protiv naše 6. armije.

Jaka koncentracija bandi na prostoru Tuzla-Zvornik.

23. oktobar

Istok: neprijatelj i dalje postiže uspehe, a posebno na prostoru Melitopola.

Između Orana i Marselja došlo je do razmene ranjenika i to je izvedeno sa četiri sanitetska broda.

24. oktobar

Naše podmornice potopile zapadno od Kube i nedaleko od Rio de Žaneira dva trgovačka broda.

Završena akcija čišćenja na grčkim ostrvima Stampalia, Naksos i Paros.

25. oktobar

Balkan: deo treće-divizije "Princ Eugen" stigla je do severnog dela poluostrva Pelješca. Pošto vlada loše vreme, nismo mogli da krenemo

u akciju protiv grčkog ostrva Lerosa, ali je naša komanda čvrsto rešila da to ostrvo zauzme, a pre toga treba osvojiti ostrvo Samos, koga brani samo jedna italijanska divizija, koja poseduje slabu borbenu moć i gaji prijateljske osećaje prema Nemcima. Ako napadnemo Samos, tada

možemo da računamo na pomoć od 1.000 fašista, koji su razoružani,

ali je grčko stanovništvo naoružano i neprijateljski je raspoloženo prema Nemcima.

26. oktobar

Istok: neprijatelj je danas postigao još značajniji uspeh, i to pre svega južno i severno od Melitopola.

27. oktobar

Italija: naša 10. armija vodi teške borbe sa nadmoćnijim neprijateljem.

Balkan: na prostoru Višegrad-Sarajevo vode se borbe između četnika i komunista.

Sa 68 aviona napali Leros.

Italijanske snage sa ostrva Krfa, koje su neprijateljski raspoložene prema nama, otela su 7 naša oficira, 84 podoficira i 350 vojnika i prebacili ih u Italiju, u Bindizi.

28. oktobar

Balkan: ostrva ispred Šibenika očišćena su, ali smo ih morali evakuisati, jer nemamo dovoljno vojnika da tamo držimo stalnu vojničku posadu.

29. oktobar

Hitler rešio da se poluostrvo Krim brani sa svim raspoloživim sredstvima. Na Krim treba da se dovedu nove snage, kako bi se

pojačala nemačka odbrana.

Specijalni nemački izaslanik za Balkan, Nojbaher, referisao je Hitleru u vezi političkih i privrednih pitanja jugoistočne Evrope.

Poseban

naglasak stavio je na sve veći uticaj Tita.

30. oktobar

Nojbaher vodio razgovor sa Ministarstvom spoljnih poslova. Nojbaher je primio sledeće smernice: u okviru svog zadatka na Balkanu, da sa

političkim vođama vodi akciju protiv komunista. U tu svrhu on treba da ujedini nacionalne, antikomunističke snage na jugoistoku Evrope.

Nojbaher je dobio posebnu punomoć, da, recimo, sme da vodi pregovore sa nacionalnim banditima, ako se za to pruži mogućnost, a

to se pre svega odnosi na bande Draže Mihailovića, koje je Tito potisnuo u Srbiju.

Saveznici hoće na Normandiju

Balkansko ratište sve više dobija na značaju

26. novembar 1943.

Istok: Rusi ušli u Čerkasi.

Noću je izvršen snažan vazdušni napad na područje Frankfurta na Majni. Oboreno 10 neprijateljskih aviona.

Balkan: javljeno nam je, da je bugarska 24. divizija u nedavnim borbama zatajila.

27. novembra

Težak neprijateljski napad na Bremen, koji je prouzrokovao znatne štete u privredi i gubitke u ljudstvu. Oboreno 20 neprijateljskih aviona, a mi smo izgubili 23 aviona. Iznad severne Francuske neprijatelj

izgubio 13 aviona. Noću neprijateljsko vazduhoplovstvo napalo Berlin i tom prilikom oboreno je 33 neprijateljska aviona.

28. novembar

Balkan: neprijateljski avioni bombardovali Zadar i Šibenik i prouzrokovali znatnu štetu. Neprijateljske podmornice su veoma aktivne u Egejskom moru. To ozbiljno ugrožava snabdevanje naših trupa na grčkim ostrvima. Posebno je pogođeno ostrvo Krit.

29. novembar

Istok: jaki ruski napadi po celoj dužini fronta.

Naša podmornica U 262 u Atlantiku, zapadno od španske obale, potopila tri neprijateljske trgovačke lađe.

30. novembar

Opšte stanje na ratištima. Vrše se intenzivne anglo-američke pripreme u vezi iskrcavanja u zapadnoj Evropi, verovatno u Normandiji. U Italiji neprijatelj pokušava da sa juga prodre do Rima.

Turska i dalje naglašava, da je neutralna zemlja.

1944. godina

Događaji na Balkanu od 1. januara do 31. marta 1944.

Brza kapitulacija Jugoslavije bila je iznenađujuća za nas, ali vreme za opuštanje nije dugo potrajalo. Već nekoliko nedelja posle naše pobede, pojavile su se naoružane bande koje su nam počele pružati oružani

otpor. Prvi koji se digao protiv nas bio je Draža Mihailović ("pokret D.M.", kako često stoji skraćeno u nemačkom izvoru:

"D.M.=Benjegung", primedba N. Ž.).

Borba protiv njega bila je za nas otežana činjenicom da su italijanske okupacione snage podržavale njega i njegove ljude - i to više ili manje sasvim otvoreno, a sve je to otežavalo proces stabilizacije mlade

hrvatske države. Polako, ali nezadrživo prvenstvo u ustaničkom pokretu od strane četnika prešlo je iz ruku četnika na stranu

komunističkog pokreta, koga je vodio "Tito" (pravo ime mu je Josip Broz).

U prvo vreme Tita su podržavali Sovjeti, a Mihailovića Angloamerikanci, tako da smo imali po tom pitanju veoma komplikovanu situaciju:

Četnike su održavali naši saveznici Italijani, a i naši neprijatelji Englezi.

Italijani su neprestano nastojali da četnike upotrebe u borbi protiv komunista, premda smo mi Italijanima dali nepobitne dokaze da

Mihailović najuže saraduje sa saveznicima i da mu je jedini cilj da iskoristi Italijane, kako bi i njih u pogodnom trenutku izbacio iz zemlje ("obnjohl ihnen eindeutige Benjeise vorgelegt njurden, dab Mihailovic auf das engste mit den Alliierten zusammenarbeite und nur darauf

bedach sei, die Italiener auszuntzen, um sie zu gegebener Zeit aus dem Land zu njerfen", 7. knjiga, str. 602).

Kada smo maja 1943. izgubili Tunis, Balkan je dobio na značenju; bivši jugoslovenski prostor nije bio pacificiran u toj meri, koji bi odgovarao našim interesima. Od sva tri moguća fronta na Balkanu, - jadranski,

jonski i egejski, - jadranski se činio kao najpogodniji za moguću neprijateljsku invaziju, jer su se Angloamerikanci već nalazili u južnoj Italiji i zato što je ustanički pokret bio najjači na prostoru nekadašnje Jugoslavije.

Da bi ih spremno dočekali, i da bi dalmatinska obala bila bezbedna, početkom 1944. godine angažovali smo sledeće snage: 264. pešadijsku

diviziju (sa sedištem u Drnišu), 114. diviziju (sa sedištem u Kninu, ali smo je uskoro prebacili na jugozapad), 773. (hrvatsku) diviziju (Bihać), te 392. (hrvatska) pešadijska divizija, koja je bila predviđena za prostor Karlovca. Istočno od Zagreba stacionirali smo 367. pešadijsku diviziju.

Porazi partizana

Na prostoru Petrinje stajala je 1. kozačka divizija; 1. brdska divizija nalazila se na starom banditskom prostoru Travnik - Banja Luka -

Glamoč - Livno, gde su bile smeštene komunističke snage. U Livnu je

bio 4. puk "Brandenburg". Na bosansko-crnogorskom prostoru nalazila se 118. divizija (jugozapadno od Mostara) i 181. pešadijska divizija (sa sedištem u Kotoru). Jedna naša regimenta bila je u Pljevljima, a 369.

(hrvatska) divizija nalazila se blizu Sarajeva.

Za bezbednost prostora Srbije vodile su računa pre svega četiri bugarske divizije. Značajno pojačanje za balkanski prostor značilo je tansportovanje SS (bosanske) brdske divizije, koje je sredinom 1944.

prebačena iz Nojhamera (Neuhammer) u Slavonski Brod. Posebno značenje za diviziju ima ličnost velikog muftije jerusalimskog Mohameda el Huseinija. Time što smo tu diviziju prebacili u njenu otadžbinu, ispunili smo naše obećanje, da ćemo im sinove vratiti u rodni kraj. Na taj način zadobićemo poverenje bosanskog,

muslimanskog stanovništva.

Njen prvi zadatak treba da se sastoji u pacifikaciji prostora oko reke Drine (7. knjiga, str. 623). Ovo isto važi i za SS-diviziju "Skenderbeg", koja se sastoji, kako je saopšteno 12. marta 1944. od albanskih jedinica.

Oživljavanje aktivnosti banditskog pokreta koncem marta 1944.

Aktivnosti vođe komunističkog pokreta Tita tokom zimskih meseci bile

su neznatne. Tokom januara 1944. Nemci su izveli operaciju čišćenja

terena i Titove snage imale su osetne gubitke. Nakon te operacije nemačke snage krenule su na sever Hrvatske. On je iskoristio činjenicu, da je pritisak protiv njegovih snaga popustio, te je februar 1944. iskoristio da osveži i popuni svoje snage. Postalo nam je jasno, da Tito po svaku cenu želi da se dokopa Srbije. Njegovim snagama

pošlo je za rukom da 22. i 23. marta 1944. probiju bugarski bezbedonosni pojas i krenuli su prema jugu Srbije.

Nesigurni Bugari

Primili smo 30/31. marta 1944. izveštaj da su komunističke bande stigle do doline Ibra. Nemačka komanda izražava bojazan da bi komunističke jedinice mogle da stignu i do Kosovske Mitrovice, jer su snage na tom prostoru, koje bi mogle da se suprotstave, veoma male.

S druge strane, vrednosti bugarskih trupa, kao što su nedavne borbe

sa Titovim komunistima pokazale, nisu baš velike.

Nemačka komanda je zato rešila da hitno pošalje vojno pojačanje, koje treba da je sastavljeno od nemačkih jedinica. Da su se bugarske

jedinice tako loše pokazale u borbi sa Titovim snagama, ima svoj uzrok u činjenici da je snabdevenost Bugara bila veoma loša, kao i psihološki momenat: bugarsko stanovništvo bilo je veoma pogođeno neprijateljskim vazдушnim udarima protiv Sofije, koju su Angloamerikanci od marta 1944. počeli ponovo da bombarduju.

Englezi odbacuju

Dražu Mihailovića

Njegov pokret ostao ograničen samo na određenu regiju i jedan narod

Verovatno je cilj protivnika da stanovništvo u toj meri deprimira da Bugarska izađe iz saveza sa Nemačkom.

Balkan od 1. aprila do 31. decembra 1944.

Dva najveća ustanička pokreta bila su na tlu bivše Jugoslavije i u Grčkoj. U Grčkoj su pobune protiv nemačke okupacije započele kasnije

nego u Jugoslaviji. Prvi pokret otpora započeo je Draže Mihailovića. Taj pokret je bio monarhistički, velikosrpski, nacionalistički. Draža Mihailović bio je postavljen za vojnog ministra Jugoslovenske izbegličke vlade u Londonu.

U prvo vreme on je bio apsolutni ljubimac britanske vlade i britanske vojne snage su ga maksimalno podržavale. Nemačko nastojanje da se

krene u temeljno i sistematsko uništavanje četničkog pokreta bilo je od samog početka teško, pošto su one četničke jedinice, koje su se nalazile na terenu italijanske okupacione zone, imale odlične veze sa najvišim italijanskim vojnim vlastima.

Čišćenje Jadrana

Drugi pokret, koga ne treba manje ozbiljno uzimati kao faktor, a koji je od jeseni 1942. u većoj meri skrenuo na sebe pažnju (seit dem Herbst

1942 stärker hervortretende kommunistische-Benjegung", 7. knjiga, str.

633), - bio je komunistički, odnosno "Titov pokret". Nemačko vođstvo uskoro je zaključilo da je Titov pokret opasniji protivnik: on je od samog početka imao opštu, jugoslovensku orijentaciju, koju je spretno

pokušao da spoji sa komunističkim učenjem. Pokret Draže Mihailovića,

sa druge strane, ostao je ograničen samo na određenu regiju i jedan

etnicitet.

Posle savezničkog iskrcavanja u severnu Afriku, a onda i Siciliju,

Nemačka je daleko više obratila pažnju dalmatinskoj obali, za koju su se borila dva protivnička ustanička pokreta: Titov i Dražin, kako bi spremno dočekali, eventualno, anglo-američke invazione trupe. U tu

smo svrhu vodili nekoliko operacija protiv komunističkih i četničkih bandi. Naš je zadatak bio jasan: očistiti obalu - od Istre do Jonskog mora - od ustaničkih snaga. Ovo nam je u jesen 1943. i upelo.

Podela interesa

Za razliku od Draže Mihailovića, Tito je veoma spretno uklopio svoj pokret kao njegov ratni doprinos protiv Sila osovine i predstavio ga kao deo opšteg ratnog napora saveznika i time je od njih primio priznanje, kao samostalna ratujuća sila ("es brahte ihre Einordnung in die

Gesamtkriegsführung der Alliierten und damit ihre Anerkennung als selbständige kriegsführende Macht", 7. knjiga, str. 635).

Izgleda, da je je Tito bio jedna od najvažnijih tema prilikom Moskovske (18-30. oktobra 1943) i Teheranske konferencije (28. novembra - 1.

decembra 1943). Na tim konferencijama, gde je došlo do podele interesnih sfera od strane velikih sila, Titu je dodeljena jedna važna uloga. Čini se da je pre svega Engleska preuzela na sebe obavezu da

vojno podrži Tita, i to preko svojih snaga iz Italije i sa Srednjeg istoka.

To je, prirodno, imalo za posledicu da je pomoć za Mihailovića postala veoma ograničena. Englezi su prvo podržali Mihailovića, da bi u jednom trenutku kazali da su Tito i Mihailović ravnopravni, te da obojica imaju jednako pravo na englesku pomoć, a na koncu su poptuno stali na

stranu Tita.

Srbija i Mihailović zimi 1943/44.

U različitim ustaničkim mestima bivše Jugoslavije Srbija je od samog

početka zauzimala posebno mesto. Zbog svoje seljačke, patrijarhalne

tradicije i homogene sredine, ovde je postojao jak nacionalistički,

monarhistički pokret sa veoma izraženim antikomunističkim crtama.

U

takvoj sredini nastao je i pokret generala Draže Mihailovića. Pokret je uživao anglo-američku podršku, a njen vođa bio je vojni ministar

Jugoslovenske izbegličke vlade u Londonu. Četničke jedinice su se prihvatile vojnog otpora protiv nemačke okupacione sile ("die Cetnik-Verbände hatten den militärischen Widerstand gegen die deutsche

Besatzungsmacht aufgenommen", 7 knjiga, str. 636).

Saradnju sa Nemcima prihvatio je, međutim, nekadašnji srpski general

Nedić. On je stajao na čelu vlade, koja je formirala Srpsku državnu stražu, koja je bila kontrolisana od strane nemačke policije. Uz dozvolu nemačkih vojnih vlasti, stvoren je i Srpski dobrovoljački korpus, a

njihov broj bio je zanemarljivo malen.

I kao treći faktor, u Srbiji je postojao poluvojni Ljotićev pokret. Odnosi između četnika, Nedićeve straže i Ljotićevih ljudi bili su veoma

komplikovani. Ta tri pokreta nisu imali zajednički stav u odnosu prema okupacionoj sili, a jedino zajedničko bila im je borba protiv komunističkog pokreta.

U jesen 1943. Titov pokret sve je više uzimao maha, a Mihailovićev pokret bio je potisnut na teritoriju Srbije. Komunisti nisu primali samo pomoć od sovjetske Rusije, nego sve više i od Engleza. Italijanska

armija je kapitulirala.

U ovakvoj novonastaloj situaciji četnički pokret bio je prisiljen da preispita svoj stav prema nemačkoj okupacionoj sili. Nemačka je, istovremeno, bila zainteresovana da ujedini sve antikomunističke snage Balkana, a Hitlerov diplomata za Balkan, Nojbaher, dobio je zadatak, ako je moguće, da vodi pregovore sa pojedinim

Mihailovićevim vođama i da, po mogućnosti, sa njima sklopi primirje.

Sam Mihailović se u vezi sa tim pitanjem držao rezervisano, a razlog je taj, kako ne bi prestalo vojno snabdevanje njegovog

pokreta od strane Angloamerikanaca, premda je ono u to vreme već bilo znatno

smanjeno. Bilo kako, od tog vremena prestali su svi napadi

Mihailovićevih ljudi protiv nemačke okupacione sile. Sve je to doprinelo da je na teritoriju Srbije krajem 1943. godine i početkom 1944. vladao relativan mir.

Ostaje, razume se, pitanje da li je Mihailović koristio ratno primirje kako bi se mogao, neometan, pripremati za opšti ustanak u godini 1944. Sa

naše strane, trebalo je da mi sada rešimo pitanje: da li da legalizujemo četnike, ili da se prema njima odnosimo kao do sada i da ih tretiramo kao ilegalne naoružane jedinice.

Povratak kralja

Postojao i plan da kralja Petra dovedemo u Srbiju - Jugoslovenska izbeglička vlada već je bila u Egiptu - što bi imalo veliki propagandni efekat i za nas. Ali, sa naše strane postojale su i mnoge rezerve, kako je i naša komanda za Jugoistok 19. januara 1944. i saopštila. Razgovori sa četnicima po tom pitanju nisu doneli zadovoljavajuće rezultate. Sem toga i Herman Nojbaher, čiji glas je u svim takvim pitanjima bio

odlučujući, nije odobrio taj plan.

Da ojačamo položaj Nedića, bilo je u planu da Crnu Goru priključimo

Srbiji (7. knjiga, str. 638). Crna Gora, koja je na početku i bila četničko leglo, izgledala je kao najpogodnije tlo, odakle bi mogao da započne

sakupljanje antikomunističkih snaga.

Tito hoće da zavlada Srbima

Partizanski pokret, nastao u hrvatskom području, u početku bio antisrpski

Na zahtev Nojbahera, mi smo oslobodili jednog od četničkih vođa iz Crnog Gore i ponudili smo mu da organizuje antikomunističke snage u

njegovom kraju. On je za protivuslugu zamolio da Nemci puste iz zatvora 2.000 njegovih četnika. Nemačka komanda za Jugoistok podržala je 6. januara 1944. taj predlog i, uz saglasnost Herman

Nojbahera, odobrila, da se prvo oslobode 500 pristalica Pavla Đurišića.

Hitler je, međutim, 10. januara 1944. odbacio taj plan.

Krajem januara 1944, međutim, pokret Draže Mihailovića opet je krenuo drugim smerom, 26. januara 1944. održan je na Ravnoj gori četnički kongres, na kome je Mihailović prisutne delegate pozvao na

borbu protiv okupatora. Ono što nam je posebno izgledalo opasno, da

je sve češće dolazilo do saradnje između legalnih srpskih snaga Nedića i četnika, koji su ponovo ojačali. Time je kod Nemaca ugled Nedića pao.

Lov na Dražu

Postojala je opasnost da četnici Draže Mihailovića opet postanu faktor moći ("Die D. Mihailovic=Benjegung droht damit nijeder zu einem

Machtfaktor zu njerden", 7. knjiga, str. 640). U februaru primećeni su četnički pokreti upereni, verovatno, protiv komunista, a istovremeno, pojedine četničke vođe opozvali su ugovore koje su imali sa Nemcima.

Istovremeno, ti isti četnici, tako smo informisani, uspostavili su kontakt sa Englezima, koji su stacionirani u Egiptu.

Nemačko vođstvo rešilo je da odmah reaguje, da započne operaciju

protiv Mihailovića i to pre svega policijskim merama, da se uhapsu vođe četničkog pokreta, a to treba da bude dopunjeno vojnim akcijama, i to operacijom "Ferat" ("Verrat", "izdaja"). Akcija je započeta racijama i hapšenjima u Beogradu i njom su bili takođe pogođeni i

bliski saradnici Milana Nedića, koji je posle izjavio (28. februara 1944) da je spreman da podnese ostavku. Ni Hitleru se ta akcija nije dopala.

Pod uticajem tih mera, Mihailović je, krajem marta 1944, ovaj put i lično pokušao da stupi u kontakt sa nemačkim vlastima. Prema Nojbaheru, Mihailoviću su Sovjeti i Jugoslovenska vlada postavili ultimatum, kojim su zahtevali da se Mihailović i četnici stave pod

Titovu komandu. Hitlerov diplomata za Balkan Nojbaher očekuje da taj

zahtev Mihailović ne može da prihvati i zato će biti primoran da se opet približi Milanu Nediću, a time i nemačkoj okupacionoj sili, kako je. 7

aprila 1944. saopštio general fon Butlar (von Buttlar). U dogovoru sa Nojbaherom Nemačka vrhovna komanda za Jugoistok je izjavila da nije

zainteresovana za tu novu spremnost Mihailovića za pregovore.

Mihailovićeva spremnost za pregovore dolazi od činjenica da više nije siguran u saveznike, jasno mu je da su Titove snage jače, a i prema

Nediću nema neki jasan stav. Da Srbija igra centralnu ulogu, to se videlo i po tome da je Tito svakako nastojao da se dokopa Srbije. Titov pokret nastao je u hrvatskom području i u svojim počecima posedovao

je jaku antisrpsku notu ("Titos Benjegung njar im kroatisschen Gebiet entsanden und hatte urspringlich eine stark anti-serbische Fhrbung beseshen", 7. knjiga, str. 641).

Pa ipak, Tito je verovao da svoj program i pobedu može da ostvari samo ako zavlada Beogradom. U decembru 1943. Titu taj pokušaj nije

uspeo. Krajem marta 1944. ponovo je Tito pokušao da uđe u Srbiju Titov i Mihailovićev odnos prema Engleskoj bio je od odlučujućeg značaja i rešeni su krajem 1943. i početkom 1944, i to u korist Tita. Britanci su pre toga bezuspešno pokušavali, da dođe do dogovora između Jugoslovenske vlade u Londonu i Tita. U svom govoru pred parlamentom, 22. februara 1944, Čerčil je sa mnogo topline govorio

o Titu i njegovom partizanskom pokretu, koji je daleko jači od Mihailovićevog i poseduje široku nacionalnu bazu, premda komunisti

imaju glavnu reč. Čerčil je poslao Titu svog ličnog posmatrača Dikina (Deakin). U jesen 1943. Čerčil je u Titov štab poslao veću britansku

vojnu misiju, koju je vodio Meklin (MacLean). U istom govoru Čerčil je o Mihailovićevoj borbi govorio sa potcenjivanjem. Formalni prekid

Britanaca sa Mihailovićem nastao je 24. maja 1944.

Prilikom nastojanja Engleza da dođe do jedinstva između Tita i Jugoslovenske izbegličke vlade, britanskoj vladi bio je pre svega pred očima vojni cilj: prirodna posledica takvog jedinstva bio bi porast

pokreta otpora na jugoslovenskom prostoru, a time bi nemačke vojne

snage u daleko većem broju bile vezane za taj deo ratišta.

Mladom kralju i njegovoj izbegličkoj vladi oni su jasno dali do znanja, da će kod britanske vlade imati slabu podršku, te su im preporučili, da im je najbolja garancija da zadrže svoj dosadašnji položaj, ako u

najvećoj mogućoj meri izađu u susret Titovim zahtevima. Čerčil je u svom govoru od 22. februara 1944. to jasno i kazao: "Mi sada ne možemo da odbacimo kralja Petra".

Engleska, međutim, nema namere da Čerčilov sopstveni ideal ustavne

monarhije nametne jednoj drugoj zemlji. Prvi kontakt sa Titom, gde su mu Englezi postavili pitanje, ako je on spreman da saraduje sa Izbegličkom vladom, Tito je odbacio, prema našim informacijama od 9.

februara 1944.

Kralj Petar stigao je marta 1944. u London. Devetog marta 1944. kralj Petar se oženio grčkom princezom Aleksandrom. Prilikom prijema kod

Čerčila, koji je kraljevu svadbu iskoristio pre svega za to, kako bi mladom kralju i njegovim savetnicima sugerisao da ispune Titove zahteve, Čerčil u svojim prvim nastojanjima nije imao uspeha.

Uloga Šubašića

Tito, međutim, nije bio spreman za kompromis, a Čerčil je vršio sve veći pritisak na kralja Petra, pa je ovaj početkom maja morao da raspusti kabinet Purića i Mihailović nije više bio vojni ministar. Kralj Petar predložio je advokata dr Ivana Šubašića kao mandatora nove izbegličke vlade. On je pre rata bio i jedan od arhitekata, da Hrvatska dobije teritorijalnu autonomiju. Šubašić je tada igrao veoma važnu

ulogu kao posrednik između Krune i hrvatskih stranaka. Na osnovu tih

zasluga, on je i postao ban Hrvatske. Posle državnog udara 27. marta

1941.

Šubašić je nagovarao Hrvatsku seljačku stranku da uđe u novu vladu

generala Simovića. Po početku rata otišao je u emigraciju. U Londonu u prvo vreme nije imao velikih izgleda da se profiliše, jer je izbeglička vlada zastupala velikosrpsku liniju. Šubašić se je već tada javno

izjasnio da podržava Titov pokret. On je, dakle, bio najpovoljnija ličnost, koja bi mogla da ispuni britanska očekivanja.

Drugi Brozov upad u Srbiju

Rusi mu poslali oficire, a Englezi vojni materijal početkom 1944.

Još 14. marta 1944. primili smo informaciju da se Tito žali kako je britanska pomoć veoma mala. Ovo se stanje uskoro promenilo i njegovi

partizani uskoro počeli su da primaju znatnu englesku pomoć.

Pored toga, Tito je od sada imao i vazdušnu podršku od strane britanskih i američkih borbenih aviona. Od Britanaca je Tito dobio podršku, kada su u pitanju teritorijalni zahtevi Italije. Vlada Badolja, izgleda, odrekla se zahteva na najveći deo istočne jadranske obale, kao što su grad Rijeka i dalmatinska obala. Vojnu misiju kod Tita poslali su i Amerikanci, ali je američka vojna misija i dalje bila prisutna i u štabu Draže Mihailovića.

Protiv ustanika

Jaku vojnu misiju kod Tita imali su i Rusi. Koliko je ruska vojna misija bila jaka vidi se i po tome da su oni aktivno učestvovali u Titovoj

odbrani prilikom operacije "Reselšprung" ("Reshelsprung", "konjički skok"). Od februara 1944. počeli su ruski avioni da doturaju pomoć Titu. Prema našim informacijama od 21. marta 1944, ti ruski avioni poleću sa Kubana.

Kada je Purić morao da podnese ostavku, on je reagovao kao i Beneš, i Moskvi je ponudio "savez". Moskva ga je odbila, sa

obrazloženjem da je toj vladi pripadao i "fašistički general Mihailović" (7. knjiga, str. 644).

Posle "Kugelblica" sledila je operacija "Šnešturm" ("Shneesturm", "Snežna oluja"), koju smo započeli 18. decembra 1943, i to na prostoru severozapadne Bosne. U decembru smo pripremili i akciju čišćenja

terena na prostoru Zagreb-Sisak-Bjelovar. To područje jeste veoma važno za hrvatsku vojsku. Akcija, međutim, nije ostvarena, zbog nedovoljne spremnosti Hrvata da učestvuju u toj akciji ("njegen mangelhaften Teilnahmebereitschaft der Kroaten", 7 knjiga, str. 646)

Posle toga vodili smo na prostoru Doboj - Banja Luka operaciju

"Napfkuhen" (vrsta suvog, okruglog nemačkog kolača) i ona je okončana 8. januara 1944. Posle toga sledila je na prostoru Travnik-Kupresa-Glamoča operacija "Valdrauš". Pored naših jedinica, u toj akciji učestvovala je i 369. (hrvatska) pešadijska divizija. Ova operacija

završena je 20. januara 1944. Neprijatelj je imao 1.162 mrtva i 295 zarobljena vojnika.

Ovde treba još spomenuti akciju čišćenja u Hrvatskoj, koju je sprovodila 1. kozačka divizija, te borbe 13. Š-brdske dobrovoljačke divizije, koja je kasnije dobila ime "Handžar", - na prostoru zapadne Bosne.

Mesec februar protekao je uglavnom bez većih borbi. Ovo primirje dobro je došlo i Titu i Mihailoviću, koji je opet započeo borbu protiv nemačke okupacione sile. I jedan i drugi upotrebili su to vreme kako bi reorganizovali svoje snage, o kome govore i izveštaji generala fon Buttlera (od 25. februara i 9. marta 1944). Vojna snaga Titovih jedinica procenjena je na oko 110.000 ljudi, a od toga u Hrvatskoj je bilo oko 80.000. Ukupan broj nemačkih vojnika u Hrvatskoj iznosio je 105.000

vojnika. Tito je na svom teritoriju vodio veštu politiku, tako da se stekao utisak da on nije komunista, nego demokrata.

Drugi Titov upad u Srbiju (mart/april 1944)

Ovaj put Tito se dobro pripremio. Uz njega su bili ruski oficiri, a Tita su sa vojnim materijalom snabdeli Englezi. To je za nemački vojni vrh bio veoma nezgodan trenutak, jer su se glavne jedinice nalazile

u

Mađarskoj. Nemačkom vojnom komandantu u Beogradu na raspolaganju su praktično stajale samo bugarske okupacione snage,

male policijske snage Milana Nedića, te deo divizije "Brandenburg".

Tito je raspolagao sa oko 17.000 boraca, prema našem izveštaju od 22.

marta 1944. Titove snage krenule su 21. marta 1944. u Srbiju, i to južnije od Višegrada, preko reke Lim.

Poraz partizana

Došlo je do prvih čarki sa bugarskim snagama, koje su odmah pozvale

pojačanje i ono im je 26. marta 1944. i stiglo nedaleko od Ivanjice.

Titove snage izbegle su bugarske jedinice i 28. marta našle su se u Studenici. Vojni zapovednik za Jugoistok izdao je naredbu da mu se iz Mađarske hitno pošalju kao pomoć nemačke vojne snage.

Titove snage

31. marta 1944. stigle su blizu Užica.

Uskoro se pokazalo da Titove snage organizaciono još nisu u stanju da vode ozbiljnije vojne operacije. Komunističke jedinice uskoro nisu imale dovoljno hrane i municije, a u borbama su imale velike gubitke.

Komunističke snage počele su da se povlače i 7. aprila 1944. bile su na prostoru Ivanjice.

Titovo nastojanje da se po svaku cenu dokopa Srbije verovatno ima veze sa dogovorom, koji je imao sa Britancima i koji su mu jasno dali do znanja da će ga tek onda u potpunosti priznati kada mu uspe da

zavлада Srbijom (kako smo dobili informaciju 1. maja 1944, 7. knjiga, str. 650).

Povlačenje komunističkih jedinica iz Srbije počelo je 23. aprila 1944.

Njihovo brojno stanje bilo je sada znatno manje nego kada su pre nekoliko nedelja krenule prema Srbiji. U borbu protiv komunista umešale su se i četničke grupe Draže Mihailovića, prema našim informacijama od 29. aprila 1944, i to na prostoru Srbije, Sandžaka i Bosne.

Konjički skok" na Drvar

Operacija hvatanja partizanskog vođe planirana za period maj-juni 1944.

Nama su u toj akciji velike poteškoće predstavljali Bugari, koji su u velikoj meri zatajili. Tako, recimo, bugarske trupe koje je predvodio Grozdenov, koje su dobile od nas naredbu da sredinom aprila krenu u

akciju, i tu smo zapovest ponovili nekoliko puta, jednostavno nisu izvršile naređenje. Naša komanda je razmatrala mogućnost da napiše

pismo bugarskom vojnom ministru, te da se sa tom jedinicom pozabavi

i vojni sud, ali se na kraju od te namere odustalo, jer smo procenili da ne bi postigli neki uspeh (naš izveštaj od 19. aprila 1944).

Tako je krajem aprila 1944. propao i drugi pokušaj Tita, da se domogne Srbije (7 knjiga, str. 652). Nama je pošlo za rukom da sa relativno

malim snagama uništimo Titove elitne jedinice, koje su izgubile 1.500

svojih boraca. Ovom je akcijom Titova moć bila znatno oslabljena.

Partizanske jedinice raspršile su se u manje grupe i krenule su ponovo u Bosnu.

Jadranski front

Nakon kapitulacije Italije, našim je snagama veoma brzo uspelo da zavladamo istočnom obalom Jadrana. Jedini izuzetak bilo je ostrvo Vis.

U toku nekoliko meseci to ostrvo bilo je poprište saradnje između engleskih vojnika i Titovih ljudi. Preko Visa stizala je i glavnina britanske pomoći u vojnom materijalu i hrani, koje su prevozile mali, pokretni brodovi.

Vodeću ulogu u toj saradnji sa komunistima igrao je britanski general Meklin (MacLean), koji je pre toga pod imenom Stafor Krips (Safford

Cripps), radio u britanskoj ambasadi u Moskvi. On je već početkom januara 1944. po prvi put boravio na ostrvu Visu. Prema našim informacijama od 10. januara 1944, tada još nije mogao da pruži čvrsto obećanje u vezi slanja pomoći partizanskim jedinicama.

On je, čini se, igrao odlučujuću ulogu da se Čerčil i britanska vlada odluče za Tita, a protiv Mihailovića. Na osnovu Titovih radio poruka, koje smo prisluškivali, te na osnovu avionskih snimaka naših izviđačkih mašina, krajem januara 1944. ustanovili smo znatan porast brodova i

robe na Visu (7. knjiga, str. 655). Pošto smo Titove poruke uspešno dešifrovali, tačno smo znali koliki je obim te pomoći.

Tako od 1. do 15. februara 1944. na Vis je stiglo 49.000 vojničkih ruksaka, 140 lakih puškomitraljeza, 21.000 pušaka, a posle se ta pomoć još povećala. Engleski vojni instruktori učili su Titove ljude kako se rukuje sa oružjem, a posebno topovima. U jednom trenutku, kada su

očekivali nemački napad na ostrvo, Vis je pojačan sa engleskim specijalnim trupama od 500 komandosa (naša informacija od 3. marta 1944).

Ovome treba dodati i nekoliko stotina britanskih instruktora, koji su već u februaru 1944. stigli na ostrvo Vis kao vojni instruktori. Na ostrvu se našlo i nekoliko Amerikanaca.

Početak marta komandu nad ostrvom Visom preuzeo je brigadni general Tom Čerčil (Tom Churchill), sestrić predsednika britanske vlade Vinstona Čerčila. Krajem marta na ostrvu se nalazilo oko 10.000 Titovih boraca i do 800 engleskih vojnika (te nekoliko Amerikanaca). Prema

nekim drugim procenama, njihov broj bio je znatno niži. Nemačka vojna komanda rešila je već krajem 1943. godine da osvoji ostrvo Vis.

Međutim, odlučeno je da se okupiraju dva ostrva, Brač i Šolta, koja su bila važnija za odbranu obale, što je sredinom januara 1944. i učinjeno.

O mogućem osvajanju ostrva Visa bilo je govora 28. januara 1944, u

Hitlerovom glavnom štabu. Pošto nismo imali dovoljno brodova potrebnih za invaziju, rešeno je da se ta operacija odloži. Pošlo se od toga da će otpor na Visu biti snažniji nego što je bio kada smo osvojili grčko ostrvo Leros. Početak akcije bio je predviđen između 15. i 20.

marta 1944.

Mesec mart 1944. bio je sav u znaku okupacije Mađarske, kao i kriza

na ruskom južnom frontu. Zbog toga se akcija protiv Visa ponovo morala da odgodi. Napravljena je studija u vezi planiranog desanta na ostrvo Vis i ona je 9. aprila 1944. predočena Fireru. Hitler je tražio dodatne informacije pre nego što donese konačnu odluku. Međutim, nemačko ratno vazduhoplovstvo dobilo je zadatak da uništi aerodrom

na Visu, koji je počeo da se gradi. Uskoro posle toga usledio je težak napad Luftvafe protiv ostrva Visa.

Međutim, izveštaj od 19. aprila 1944. bio je skeptičan u pogledu uspešnog nemačkog osvajanja Visa i zaključio da ne raspolažemo sa

dovoljno snaga za taj poduhvat. Posle tog izveštaja Hitler je 24. aprila 1944. rešio da se za sada odustane od invazije na Vis, ali da nemačko ratno vazduhoplovstvo nastavi sa bombardovanjem ciljeva na ostrvu

(7. knjiga, str. 658).

Naše snage iskrcale su se na ostrvo Brač 13. januara 1944, i to u sklopu operacije "Morgenvind" ("Morgennjind", "jutarnji vetar"). Dan ranije osvojili smo susedno ostrvo Šoltu. Ostrvo Hvar okupirali smo 19.

januara 1944. Velikih borbi nije bilo. Pošto nismo imali dovoljno vojnika, naše trupe ostale su samo na Braču, Korčuli i poluostrvu Pelješcu, dok smo na drugim dalmatinskim ostrvima imali samo skromne vojne snage ili redovne patrole.

"Reselšprung"

Na ostrvo Hvar, 22. marta 1944, iskrcale su se neprijateljske trupe,

-

koje su stigle sa Visa, u snazi bataljona. Dan ranije iskrkali su se na Šoltu, ali smo ih sa Hvara i Šolte brzo proterali. Krajem aprila neprijatelj je ponovo preduzeo operaciju protiv Mljeta i Korčule. Našim snagama

brzo je pošlo za rukom da ih proteramo sa Mljeta, ali smo na Korčuli

imali velike gubitke.

Operacija "Reselšprung" maj-jun 1944. ("Konjički skok") - Ovom vojnom operacijom inicijativa je posle dužeg vremena ponovo prešla na

nemačku stranu.

Lov na Tita

Njegova garda u Drvaru desetkovana, poginulo dvadeset engleskih i

američkih oficira posmatrača

Vreme akcije bilo je veoma pogodno, jer su Titove snage bile znatno

oslabljene posle njegovog propalog pokušaja da prodre u Srbiju i time je njegova vojna snaga bila znatno oslabljena, a i njegov ugled je

takođe pao, kako nas informiše general fon Butlar. Naša namera bila je da uništimo njegov štab, pa možda i da uhvatimo i samog Tita.

U

slučaju da nam pođe za rukom da uhvatimo Tita, Firer je naredio, da se to drži u tajnosti, kako se Englezi onda ne bi okrenuli Mihailoviću (7

knjiga, str. 661).

Operacija "Reselšprung" ("Konjički skok") započela je, kako je i planirano, u ranu zoru 25. maja 1944. sa snažnom podrškom iz

vazduha. Bilo nam je jasno, a to se pokazalo kao tačno, da se Tito sa svojim štabom nalazi u Drvaru. Već sledeći dan mesto su zauzele naše

Š-padobranske jedinice, a 27. maja i zatvorile obruč oko Drvara.

Na obližnjim brdima neprijatelj je pružao žilav otpor i to sa očiglednom namerom da se Tito sa svojim ljudima izvuče iz klopke.

Jedna

specijalna jedinica od 7. Š-brdske divizije prodrla je 28. maja ka

brdovitom, teško prohodnom šumovitom terenu, a 30. maja stigla je u

mesto Potoci. Neprijatelj je pobegao prema jugu, ka Grahovu; 4. juna

1944. operacija "Konjički skok" bila je okončana. Sa rezultatom operacije komanda Vermahta za Jugoistok je izjavila da nije u

potpunosti ispunila očekivanja, ali ipak da je zadovoljila. Neprijatelju smo zaplenili radio i obaveštajnu tehniku.

Njegova radio veza, kako smo posle registrovali, bila je upola slabija nego što je to bio slučaj pre operacije "Konjički skok". Među ubijenim ljudima iz Titovog štaba nalazi se i njegov šef za radio vezu. Titova garda je takođe gotovo desetkovana. Članovi stranih vojnih misija, koje su bile pri Titovom štabu aktivno su učestvovali u borbi. Utvrdili smo da je poginulo 20 engleskih i američkih vojnih savetnika. Sem toga,

uhvatili smo i tri engleska obaveštajca, kod kojih su pronađena pisma Čerčilovog sina, koji je sa Titom izbegao, upućeno britanskom vrhovnom komandantu u Italiji.

U naše ruke pao je i deo Titove arhive, koji je prilično važan, ali ipak nema odlučujuću važnost. Titove snage imale su velike gubitke: 6.000

ubijenih ili zarobljenih, prema završnom izveštaju naše komande od 5.

juna 1944. Firer je stekao utisak da su ga hrvatski krugovi u Zagrebu na vreme obavestili o predstojećoj nemačkoj vojnoj operaciji ("Der Führer hatte den Eindruck, daß Tito durch kroatische Kreise in Agram

vorgewarnt worden war", 7. knjiga, str. 664).

Hitler je stoga postavio zahtev, da u budućnosti hrvatske trupe više ne učestvuju u takvim operacijama. Komanda Vermahta za Jugoistok

veruje da ovde ne može da iziđe u susret Firerovim zahtevima, jer Nemačka nema drugog izbora, već se mora osloniti i na savezničke snage, pošto je broj nemačkih vojnika na ovom prostoru nedovoljan.

I naši gubici nisu bili mali, jer je anglo-američko vazduhoplovstvo veoma masivno dalo podršku Titu i ono je potpuno gospodarilo vazdušnim prostorom iznad Drvara, pa i šire, tako da je naše vazduhoplovstvo, a i uopšte veći pokreti naših trupa mogući su od sada samo noću (7. knjiga, str. 664).

Sukobi u Grčkoj

Grčki pokret otpora protiv okupatora razvijao se mnogo polaganije nego što je to slučaj sa Titovim i Mihailovićevim. Kada se govori o

Grčkoj, mora da se kaže o gladi, koja je vladala 1941/42. godine, kada je umro veliki broj ljudi.

Kao što je u bivšoj Jugoslaviji postojao Titov i Mihailovićev pokret, tako su i Grčkoj postojala dva pokreta, koji su bili neprijateljski raspoloženi jedan prema drugome. Prvi grčki pokret otpora zvao se EAM, a njegova

vojna organizacija bila je ELAS i ona je bila pod komunističkim uticajem. Drugi grčki pokret zvao se EDES i u njemu su dominirali nacionalističko-rojalistički elementi. Od samog početka ELAS je bio brojniji i jači pokret. Kao u Jugoslaviji, i ovde je često međusobna borba bila daleko važnija, nego borba protiv okupacionih snaga. EDES je

posedovao bolje naoružanje i uživao je podršku Engleske. Krajem 1943.

godine, međutim, Engleska je počela, slično kao i u slučaju Tita, verovatno na osnovu odluka Teheranske konferencije (od 28. novembra do 1. decembra 1943), da sa velikim količinama oružja snabdeva i komunistički ELAS. Za razliku od bivše Jugoslavije, službeno englesko mišljenje o komunističkom ELAS-u bilo je od samog početka

nepovoljno. London je njih optužio da su krivi za borbe unutar grčkog pokreta otpora.

EDES i ELAS

Englezi su sa Grcima imali daleko većih problema, nego što je to bio

slučaj sa Jugoslovenskom izbegličkom vladom. U Aleksandriji, u Egiptu došlo je do pobune grčkih mornara, koja je krvavo ugušena od strane

britanskih snaga. Pokazalo se, da su i grčke trupe u dijaspori pokazale više simpatije za komunistički pokret. Antimonarhistički narodni front uživao je ogromnu podršku i grčke emigracije i celokupnog grčkog

stanovništva u otadžbini. Englezi su konačno našli ličnost koja bi mogla da ujedini sve Grke: Papandreu, koji je važio kao "levičar".

Partizanski pokret ELAS imao je oko 22.000 boraca. "Njima su bili suprotstavljeni ljudi EDES-a, koji su brojali oko 8.000 boraca, ali zato dobro naoružani i organizovani. Čerčil je u svom govoru od 24. maja

1944. izjavio da je izbor Papandreua veliki uspeh za Grčku. Taj govor toliko je razbesneo Grke da su se onda deo njih, kao izraz besa i inata, počeli da prijavljuju kao dobrovoljci u bataljone, koji su stajali pod nemačkom komandom, kako bi se borili protiv ELAS-partizana.

Grčke trupe, koje su bile u sastavu britanske armije, pokazale su se u borbama u Italiji, kod Riminija, kao dobre i pouzdane. Britanci su još jednom pokušali da pomire dva zaraćena pokreta otpora: EDES-pokret,

na čijem čelu je stajao Zervas, sa ELAS-ovim komandantom generalom

Sarafisom.

Grčka u kandžama Engleza

Engleze je mnogo više brinuo partizanski pokret u Grčkoj nego u Jugoslaviji

Petog septembra 1944. potpisan je "Kazerta ugovor", gde su se zavađeni Grci obavezali da priznaju nacionalnu vladu i vojno da su potčinjeni britanskom generalu Skobiju (Scobie). U prvo vreme, neposredno nakon povlačenja nemačkih vojnih snaga iz Grčke i dolaska Britanaca, Grci su se držali tog dogovora.

A onda je došlo do preokreta, kako govori studija pukovnika fon Harlinga od 21. januara 1945, koji je pripadao Vrhovnoj komandi Vermahta za Jugoistok:

"Britanci su sa Grčkom imali daleko manje sreće nego sa Jugoslavijom.

Ra razliku od Jugoslavije, gde su podržali levičarski pokret, u slučaju Grčke dali su podršku desnim snagama. Za razliku od Tita, koji je u

očima Čerčila bio "hrabri stanovnik brda", grčki komunisti su za njega od samog početka bili "banditi", koji ne smeju da imaju nikakvu ulogu u posleratnoj Grčkoj.

Staljin odlučio

Britanci nisu pokazivali interes za sudbinu Jugoslavije kada se okončaju vojne operacije, ali jesu za Grčku. To su opravdavali činjenicom da je prilikom nemačkog napada na Grčku, aprila 1941, poginuo priličan broj Britanaca. Sve to opravdava Engleze da imaju upravo da se mešaju u

unutrašnju politiku Grčke. Tokom Moskovske konferencije, oktobra 1944, izgleda da je Staljin dao Čerčilu signal da Moskva prepušta Grčku potpuno u ruke Britanaca.

Nemačke vojne vlasti održavale su kontakt sa jednim i drugim pokretom otpora i pošlo im je za rukom da ih još više zavade i tako spreče da povedu zajedničku borbu protiv nemačkih okupacionih vlasti

(7. knjiga, str. 670).

Istok: 2. juna 1944. počela je ruska velika ofanziva na severnom ratištu prema Finskoj.

2. jun 1944. oko 4.000 partizansko-britanskih vojnika izvršilo je invaziju na ostrvo Brač i pri tome imali su snažnu vazдушnu podršku, kao i

podršku ratne mornarice. Ostrvo je branilo 1.116 nemačkih vojnika.

Naše jedinice uspele su da odbrane Nerežišće, gde su bile naše glavne snage, te dva ribarska mesta: Supetar i Sumartin. Onda nam je stiglo

pojačanje.

5. juna 1944, bez oklevanja, prešli smo u napad. Neprijatelj je već noć ranije napustio ostrvo i vratio se na Vis. Neprijatelj je imao 1.500 ubijenih boraca, a među zarobljenim engleskim vojnicima našao se i

Tom Čerčil, sestrić britanskog predsednik vlade Vinstona Čerčila. Naši sopstveni gubici, i pored neprijateljske brojčane nadmoći, bili su veoma mali.

Zapad: 6. juna 1944. anglo-američke vojne snage izvršile su invaziju na Normandiju.

16. juna 1944. na ostrvu Visu došlo je, verovatno pod pritiskom

Engleza, do sporazuma između Tita i Jugoslovenske izbegličke vlade,

koju vodi Šubašić. Pitanje je, ustupke koje je Tito učinio, da li ga oni uopšte obavezuju da ih se i drži, kao što je pitanje referendumu u vezi budućnosti Jugoslavije, njenog državnog uređenja i slično. Titov čovek, general Velebit otišao je u London i bio njegov predstavnik kod

britanske vlade i ujedno je bio i veza sa Jugoslovenskom izbegličkom

vladom.

Balkan: prvi važan događaj juna/jula 1944. na tom prostoru bio je promena stava generala Zervasa, koji je 5. jula, iznenada, započeo sa napadima na nemačke jedinice. Sa Zervasom smo od novembra 1943.

sklopili ugovor o primirju, koji je sa nemačke strane sklopio Herman Nojbaher. Grci su se strogo držali tog dogovora. Naša komanda za to

područje veruje da je do promene došlo pod pritiskom jake britanske

vojne misije, koja se nalazila u štabu Zervasa.

I komunistički ELAS na prostoru Epira takođe je 12/13. jula 1944.

započeo sa akcijama protiv nemačkih trupa. Da su oba grčka pokreta

skoro istovremeno aktivirala svoju borbu protiv nemačke okupacione

sile, govori da je ovde očevidno reč o engleskom uticaju (7. knjiga, str.

675).

Zervas je uskoro prestao sa akcijama protiv nemačkih vojnih jedinica, ali je zato komunistički ELAS udvostručio svoju borbu na području

Epira. Operacija protiv grčkih komunističkih snaga, kako stoji u izveštaju od 14. avgusta 1944, nisu mogle da postignu željeni cilj, jer su snage, koje su stajale na raspolaganju bile nedovoljne.

25 jul Komunistički pokret u Albaniji rešio je, izgleda, na osnovu sopstvene odlike, da postane deo Titove organizacije. Čini se, da je postojao i plan, da Albanije postane samostalni član buduće jugoslovenske federacije (7. knjiga, str. 704).

Puč u Rumuniji

23 avgusta 1944 došlo je do državnog udara u Rumuniji i time je Nemačka izgubila još jednog saveznika

26 avgusta 1944 komanda Vermahta za Jugoistok, pod uticajem najnovijih događaja, izdala je zapovest o evakuaciji svih grčkih ostrva na egejskom moru i da se nemačke trupe povuku na liniju Krf-Janina-Olimp. Ovime su započeli veliki pokreti nemačkih trupa sa prostora

Grčke ka severu.

7 septembra 1944 Promene u Bugarskoj i time je za Nemačku ta zemlja bila izgubljena kao saveznik. Ova promena značila je, da treba mnogo brže, nego što je bilo planirano eakuisati naše snage sa prostora Grčke. Samo na ostrvu Krit bilio je blizu 70 000 nemačkih vojnika. Najveći deo trupa prebacili smo vazdušnim putem.

Treći pokušaj upada Tita u Srbiju (juli/avgust 1944)

29 jula 1944 naša komanda Vermahta u Beogradu spremila je plan Ribecal ("Rübezahl"), kako da spreči upad Titovih bandi u Srbiju.

Zadatak naše armije bio je jasan: da pruga Solun-Beograd nesmetano

funkcioniše.

Susret Tita sa Čerčilom u Rimu

Prvi susret održan u Rimu 12. ili 13. avgusta 1944. godine

2 avgust 1944. Komanda Vermahta za Jugoistok dala je sledeću sliku:

"Draža Mihailović kao i drugi vođe banditskih grupa veruju, na osnovu opšteg stanja na ratištu, da u nemačkom okupatoru treba da se gleda

samo još kao neprijatelj broj dva. Njihov neprijatelj broj 1 jeste komunizam. Slično se dogodilo i u Grčkoj, kada je došlo do borbe između "belih" i "crvenih" Grka i to odmah nakon povlačenja Nemaca (7. knjiga, str. 709).

4 avgusta 1944 Titove snage prešle su reku Lim, a sledeći dan neke

njihove jedinice stigle su do doline Ibra.

9 avgusta 1944 delovi komunističkih jedinica približili su se na 40 km mestu Kraljevu.

12 avgusta 1944 započeli sa vojnom operacijom "Ribecal", čiji je glavni cilj bio, da se spreči upad komunističkih snaga u Srbiju. Odmah smo

zauzeli Berane i bacili smo protivnika preko Lima.

12. ili 13 avgust 1944 došlo je u Rimu do prvog susreta Čerčila sa Titom. Crveni partizanski vođa, o kome još do početka ove godine se

malo znalo, jer sve do skoro Mihailović je uživao ugled kao jedini vođa jugoslovenske oslobodilačke borbe ("Der rote Partisanenführer,

von dem noch vor Jahresfrist die Weltöffentlichkeit fast nichts wuchte - damals galt Mihailovic noch als alleiniger Führer des jugoslawischen

Freiheitskampfes", 7. knjiga, str 694). Uskoro posle tog sastanka, Titov pokret i Jugoslovenska izbeglička vlada izdale su proglas, u kome se

pozivaju sve patriotske snage u zemlji, da prekinu saradnju sa svim domaćim kvislinškim snagama i "izdajicom Mihailovićem".

17 avgust. Nemačka komanda javlja, da je Nedić ponudio, nakon upada

komunista u Srbiju, u ime veoma ozbiljno ugoženog Srpstva, vojnu saradnju svih srpskih snaga. Nedić je naglasio, da on takođe službeno govori i u ime Mihailovića, koga je nedavno posetio. Od nemačkih

vojnih vlasti zatražio je dozvolu, da odmah formira srpsku vojsku u snazi od 50 000 boraca, koja bi se regrutovala iz četničkih jedinica. Komanda Vermahtaza Jugoistok, posle razgoora sa Herman Nojbaherom (Neubacher), rešila je da se izađe u susret Nedićevoj molbi.

22 avgust. Nojbaher i general fon Vajks (von Weichs) predložili su Fireru stanje u Srbiji: očekivani upad Tita u Srbiju i skoro povlačenje bugarskog okupacione vojske iz Srbije biće veoma nepovoljno po Vermaht, jer naše snage u Srbiji danas nisu dovoljne, da se efikasno

suoče sa novonastalom situacijom. Četnici su u Srbiji od marta do avgusta 1944 izgubili u borbama sa komunistima oko 5 000 boraca, a

prema nemačkoj okupacionoj sili u poslednje vreme nisu više neprijateljski raspoloženi. Oko 10 000 četnika bore se zajedno sa nemačkim trupama u južnoj Srbiji i to pod komandom nemačkog majora Vajela (Wayel).

Da je došlo do jedinstva između Nedića i Mihailovića znači, da je došlo do ujedinjenja svih Srba i obojici to obezbeđuje podršku 90% naroda

("Die Einigung Nedic-Mihailovic bedeutete den Zusammenschlus aller Serben und sichere den beiden die Anhängerschaft von 90% des

Volkes", 7. knjiga, str. 710).

Hitler se složio, da se delimično ispune srpske želje. Da se odobri formiranja srpske nacionalne armije od 50 000 boraca, to je Hitler kategorički odbio. Da je došlo do približavanja između Nedića i Mihailovića, na to se treba gledati kao nešto što je krajnje nepoželjno.

Nemačka mora da pokuša, da njih dvojicu što je moguće pre opet razdvoji.

Povezano sa ovime, Hitler je upozorio na opasnost Velikosrpstva., koji je jedini državotvorni element, koji postoji na prostoru Jugoistoka Evrope (na prostoru Balkana, primedba N. Ž..) i kao takvog ga treba

vrednovati ("Die Annäherung zwischen Nedic und Mihailovic müsse als äußerst unerwünscht angesehen und versucht werden, die beiden

möglichst bald wieder voneinander zu trennen. In diesem Zusammenhang wies der Führer auf die Gefährlichkeit des Grossserbentums hin, das als einziges staatsbildendes Element des Südostraums gewertet werden müsse", 7 knjiga, str. 710).

Nemačka je 1941 godine Jugoslaviji ponudila Solun i time mogla da pruži svoj doprinos stvaranju Velikejugoslavije. Posle državnog udara od 27 marta 1941 treba se najoštrije boriti protiv svih velikosrpskih projekata, kazao je Hitler prilikom tog susreta. Srbi su posle ove

Hitlerove odluke bili veoma razočarani, jer je nemačka pomoć u naoružanju bila veoma skromna.

Avgust 1944 mišljenje generala Butlara glasi, da je Titov marš u Srbiju odgođen, ali ne i sprečen. Delovi 7. Š-brdske divizije sukobili su se sa komunističkim snagama na granici Crne Gore i Bosne. Partizani su

uspeli sa manjim snagama da pobegnu preko Drine.

26 avgust 1944 Jugoslovenska izbeglička vlada priznala je Tita za svog legitimnog predstavnika i vođu, a Šubašić je zadržao mesto predsednika Jugoslovenske izbegličke vlade.

30 avgusta završena je naša operacija "Ribecal". Razlog neuspeha treba tražiti u malom broju naših raspoloživih trupa. Kako je Rumunija izašla iz rata i nova vlada već je imala prve kontakte sa

Sovjetima, otvorio se novi front protiv nas. Uskoro se očekivalo, da to isto uradi i Bugarska.

Našu 1 brdsku diviziju morali smo da prebacimo na novi front, tako da uspeh ove operacije nije bio moguć. Naše jedinice dobile su zapovest, da napuste sledeća mesta: Drvar, Jajce, Donji Vakuf, Bugojno, Nikšić i Debar. Od važnijih mesta na tom prostoru naša vojska ostala je samo u Banja Luci. Istovremeno raspad hrvatske vojske širio se ubrazanim tempom .

4 septembar. Promena u bugarskoj vladi. Pre dva dana predsednik vlade Bagrianov podneo je ostavku, a Muraviev je postao novi predsednik vlade, koji je izjavio, da je Bugarska od danas neutralna zemlja i da nije više članica pakta Osovine, te da se više ne nalazi u ratu sa Saveznicima..

Srbiju smo izgubili

Desetog oktobra 1944. Nemačka komanda povlači jedinice zapadno od Morave

8. septembar. Bugarska objavila rat Nemačkoj. Pala vlada Muravieva.

Ruske trupe ušle u Bugarsku.

16. septembar. Ruske trupe umarširale u Sofiju. Iznenadilo nas je, kako je brzo Sovjetima pošlo za rukom, da ubede Bugare, da u Makediniji

ratuju protiv svojih dojučerašnjih saveznika Nemaca. U Prilepo je došlo do žestokih borbi. Na našu sreću, glavnina ruske armije nije krenula ka Makedoniji i Egeju, - što bi naše trupe dovelo u veoma težak položaj, jer bi im presekli glavni drum, kojim su se povlačile prema severu, -

nego ka Turnu Severinu i Aradu

18. septembar 1944. Poglavnik posetio Hitlera u njegovom glavnom štabu. Pavelić mu je tada saopštio, da namerava da se potpuno vrati

na ustaški kurs svoje vladavine i da ponovo krene u pohod protiv pravoslavnog stanovništva. Firer je odobrio taj plan. Posledica toga je bila sledeća: da se progonjeno pravoslavno stanovništvo u Hrvatskoj,

koje je do tada u svojoj ogromnoj većini nije bilo komunističko, da su se masovno, zajedno sa delovima četničkih jedinica, priključili Titovoj

"narodnoj oslobodilačkoj armiji".

21. septembar 1944. Izveštaj o stanju na ratištu nemačke komande Vermahta za Jugoistok: klasifikacija neprijatelja kao "banditi" od sada je pogrešna. Partizanske jedinice operativno i taktički dobro su vođene, naoružani sa zavidno dobrim teškim naoružanjem, a broj partizanskih

vojnih snaga jeste u stalnom porastu.

Nemačke jedinice evakuisane sa Peloponesa.

25. septembar 1944. Izveštaj generala Butlara (Buttlar):

"Posle toga većih borbi i nije bilo. Naše vojne snage jednostavno su se povukle iz većeg dela Srbije i ograničile su se isključivo na zaštitu pruga, tako da je Titu, bez da je bio primoran da krene u veće borbene akcije, palo kao neki neočekivani poklon najveći deo Srbije ("Wir mußten sich auf den Schutz der Bahnen beschränken, während Tito -

ohne dach er zu gröcheren Angriffshandlungen hätte schreiten müchen

- die Mache des Landes Serbien zufiel", 7. knjiga, str. 685).

27. septembar. Komanda u Jugoistok dala je sledeću sliku, nakon što

su ustaše ponovo počele da terorišu pravoslavno stanovništvo:

konačan rezultat jeste negativan, jer Pavelić nije više imao snage za ozbiljnije akcije, a na kraju se čitava akcija okrenule protiv hrvatske države i još više ubrzala raspad hrvatske vojske.

3. oktobra izdana je zapovest da naše snage napuste Grčku, južnu Albaniju i južnu Makedoniju i da se Vermaht povuče na liniju Skadar-

Skoplje-Klisura.

6. oktobra posle žestokih borbi sa partizanima napustili smo Trebinje.

8. oktobra 1944 Radio Sofija javlja, da je došlo do susreta Tita sa članovima bugarske vlade, gde je rešeno, da se svi sporni teritorijalni problemi reše na prijateljski način.

10. oktobar. Postalo nam je jasno, da je Srbija za nas izgubljena, pa smo izdali zapovest da se naše jedinice povuku iza Morave.

14 oktobar. Bugarske trupe su ušle u Niš i time je Vermahtu (Heeresgr.

E) bio odsečen put kojim su se naše trupe povlačile iz Grčke, jer smo izgubili kontrolu nad prugom Solun-Skoplje-Beograd. Nije nam preostalo drugo, nego da naše trupe krenu pešice preko Bosne i da stignu na prostor Sarajeva-Mostara.

Prvi ruski tenkovi pojavili su se u beogradskom predgrađu.

15. oktobar. Britanske snage ušle u Atinu. Na našu sreću, Englezi su

veoma oprezno napredovali, tako da su naše jedinice imale dovoljno

vreme da se evakuišu iz Grčke. Stakao se utisak, da su Britanski imali plan, da zadrže nemačke trupe na ostrvima, kako bi one sprečile, da

padnu u ruke grčkih komunista, Bugara ili Sovjeta. (7. knjiga, str. 722).

16. oktobra 1944 počeli smo da evakuišemo naše snage iz Dalmacije.

Neprijatelj nam nije ometao povlačenje.

18. oktobar. Ruske trupe zavladaše Beogradom, a nam je pošlo za

rukom da sve jedinice prebacimo preko Save. Tako je Titu, "oslobodiocu", tek uz pomoć Rusa uspelo da zavlada Srbijom i Beogradom. Pre toga pokušao je, sam, bezuspešno, tri puta da uđe u

Srbiju: jesen 1943, mart/april 1944 i jul/avgust 1944 ("in drei grochen Anläufen vegeblich versuchte Einbruch in Serbien", 7. knjiga, str. 700).

22. oktobar. Posle borbe sa Rusima, morali smo da napustimo Kragujevac. Istovremeno su počele borbe sa bugarskim trupama za Kraljevo, koji je bilo ključno mesto zbog povlačenja naših jedinica iz Grčke. Kraljevo smo, na sreću, uspeli da odbranimo, tako da su naše

trupe ipak mogle da se neometano da se povlače tim drumom.

25. oktobar. Naša komanda, kako pokazuje izveštaj generala Butlara, e verovala, da će glavnina ruskih trupa, posle pada Beograda, krenuti

prema Zagrebu. To se, međutim, nije dogodilo. Za Ruse je, očividno,

Budimpešta bila mnogo značajnija. Ovo je naravno olakšalo položaj nemačkih trupa u Hrvatskoj, Crnoj Gori i severnoj Albaniji.

Neprijatelj je osvoji Užice i time nam odsekao glavni put, kojim su se povlačile naše trupe.

26. oktobar. Napustili smo, bez borbe, Dubrovnik i Split.

Četnici dobri i pouzdani borci

Posebno bili uspešni u borbama protiv komunista

Činjenica, da su sovjetske trupe, - koje su, naravno, bile uz Tita, a protiv Mihailovića, - brzo napredovale preko Banata (Rumunija i

Bugarska nisu više bile nemački saveznik), odlučilo je sudbinu Srbije.

Četnički pokret u Srbiji, koji se oslanjao na široke narodne slojeve i koji su na osnovu svoje tradicije prirodno bili antikomunistički, našao se u bezizlaznoj situaciji.

Partizani su krenuli ka osvajanju srpskih grdova i iznad svega

Beograda, a Mihailovićeви ljudi prema planinama jugozapadne Srbije i

istočne Bosne. Kako su nemačke jedinice već ranije evakuisane sa područja centralne Srbije, Titu je pao u ruke bez borbe veliki prostor ("groche Gebiete kampflös zuzielen", 7. knjiga, str. 699).

28. oktobra došlo je na prostoru Valjeva do borbe između naših trupa, koje su se povlačile prema Drini, i Titovih snaga, u čijem sastavu se nalazio i ruski bataljon, koji je posedovao teško naoružanje ("mit schweren Waffen", 7. knjiga, str. 701). To isto smo primetili u borbama istočno od Zvornika, prema izveštaju naše komande od 30 oktobra

1944.

Englezi u Solunu

31. oktobar. Nemačke trupe napustile su Solun, a pre toga potpile u u solunskom zalivu sopstvenu ratnu flotu.

1. novembar. Engleske trupe umarširale u Solun.

2. novembar 1944. Nemačka je u potpunosti evakuisala svoje trupe sa

grčkog teritorija i krenulu su, uglavnom pešice, prema severu. Do Višegrada ima 1000 km. Prosečno su dnevno pešačili oko 25 km. Ni u

jednom trenutku nije bilo panike. Povlačenje se odvijalo po planu, kao najprecizniji časovnik.

5. novembra registrovali smo prisustvo ruskih jedinica kod Titovih partizana i na Sremskom frontu.

6. novembra naše jedinice napustile su Strumicu.

11. novembar. Nemačke trupe evakuisane su iz Velesa.

13/14. novembra poslednji nemačke jedinice napustile su Skoplje

17. novembra nemačke tupe napustile su Tiranu.

21. novembra evakuisali smo naše trupe iz Kotora.

28/29. novembra naše jedinice napustile su Kraljevo.

Sada su nam je konačno jasno, koje su namere Sovjeta na ovom prostoru: ruska armija kreće u Mađarsku, dok su hrvatsko-crnogorski-

severnoalbanski prostor prepustili bugarskoj armiji i Titovim jedinicama, da unište nemačke snage. Sve u svemu, Titove vojne operacije imale su malo uspeha ("im grochen gesehen wenig erfolgreichen Operationen Titos", 7. knjiga, str. 701), kome nije uspelo da nemačke trupe, prilikom povlačenja iz Grčke, u ozbiljnijoj meri ugrozi. Moskva ga je zato, verovatno, kritikovala. Ovo se jasno vidi i iz razgovora Šubašića, koje je imao u Moskvi, kako stoji u našem

izveštaju od 7 novembra.

U novembru 1944. nasupilo je na Sremskom frontu i prema frontu na

Drini jedno zatišje. Poslednje ruske jedinice krenule su u Mađarsku. Najširi slojevi stanovništva bivše Jugoslavije sada u Titu nisu više gledali crvenog šefa bandi, nego kao borca za nacionalno oslobođenje, koji uživa poverenje kralja Petra. Ovo poslednje bilo je veoma važno za prostor Srbije. Dogovor Tita sa Jugoslovenskom izbegličkom vladom

značio je težak udar, ako ne i smrtonosni, za četnike i vladu Milana Nedića ("Die Einigung Titos mit der Londoner Exilregierung

bedeutete einen schweren, wenn nicht tödlichen Schlag für die Regierung Nedic

und die Cetnics", 7 knjiga, str. 703).

Srpski dobrovoljački korpus i četnici pokazali su se kao dobri i pouzdani borci u borba sa komunistima marta, aprila i maja, kada je Tito

pokušao, bezuspešno, da prodre u Srbiju. Specijalni Hitlerov izaslanik za Balkan, Herman Nojbaher, boravio je aprila 1944 duže vremena u

Hitlerovom glavnom štabu i, s obzirom na novonastale promene, predložio je sledeće: a) da se podrži i ojača vlada Milana Nedića i brojno osnaži njegov Srpski dobrovoljački korpus, što bi imalo za posledicu, da se na slobodu pusti određeni broj srpskih oficira i da im se da oružje; b) da se ispune srpsko-crnogorske nade, te da se dozvoli ujedinjenje Srbije, Crne Gore i Sandžaka; v) da nemačka vojna uprava

deo svojih prava prenese na vladu Milana Nedića; g) da Nemačka stavi

vladi Milana Nedića 120 kamiona, koji bi transportovali hranu u Crnu

Goru i Albaniju, gde prete glad, a ona onda tera ljude, da idu u bandite.

Nojbaher je, prema izjavi generala Butlara, kazao, da su neke njegove želje od strane Hitlera ipak usvojene, kao, dozvoljeno je, da se poveća brojno stanje Srpskog dobrovoljačkog korpusa. Hitler, međutim, nije

pristao, da se Srbiji da veći stepen autonomije, jer, kako je 12 juna izjavio, u slučaju anglo-američkog iskrcavanja svaki će Srbin biti spreman, kao što je to uvek bilo, da puca na Nemce.

Nojbaher svedok

Nemci su naoružali 5. 649 crnogorskih dobrovoljaca, ali je Firer zabranio, da se oni stave pod zajedničku komandu Srpskog dobrovoljačkog korpusa (7. knjiga, str. 708).

Nakon povlačenja nemačkih vojnih jedinica iz Srbije, sa njima su krenuli i zborasi na čelu sa njihovim komandantom Ljotićem, a Draža

Mihailović ke ostao u Srbiji

Kada je započeo proces protiv Mihailovića, dr Herman Nojbaheer, - koji je tada bio u američkom zarobljeništvu, - dobrovoljno se javio da svedoči u korist četničkog vođe. Titov sud, premda je dao garancije, nije ga više pustio da se vrati u američko zarobljeništvu, nego ga je osudio prvo na smrt, a onda na dugogodišnju robiju. Pomilovan je bio je novembra 1952 pomilovan. Umro u Beču 1 jula 1960.

Nojbaheer: Hitler se divio Srbima

Nemački firer bio je ubeđen da će Srbi ponovo biti vodeća balkanska

sila

Nojbaheer je u svojim sećanjima napisao i ovo: "Hitler je bio ubeđen, da će Srbi, čim im se opet pruži prilika, ponovo biti vodeća balkanska sila.

Hitler je poštovao Srbe i ja pretpostavljam, da on potiče iz vremena balkanskih ratova 1912 i 1913 godine, a taj respekt prema Srbima još

je više porastao, kada je srpska armija postigla u 1.

Svetskom ratu vojničke uspehe protiv austrougarske vojne sile. Iza Hitlerovog nepoverenja prema Srbima krije se zapravo njegovo potajno

priznanje i divljenje prema Srbima." (7. knjiga, str. 712-13)

Srpska državna straža Milana Nedića nije bila dobro naoružana. Na osnovu ugovora sa Vermahtom, nije smela da pređe brojku od 12 000

ljudi. Taj broj, međutim, ova naoružana formacija nije nikada ni dosegla. Bila je veoma bliska duhu pokreta Draže Mihailovića, a njena borbena vrednost nije bila visoka. U odnosu na četnički pokret, Straža je bila beznačajna, a isto to vredi i kada se uporede sa komunistima.

Ono što može da opravda Stražu jeste činjenica, da nikada i nisu bili ušli u akciju sa većim snagama.

Ljotić za Ruse

Druga naoružana, legalna formacija u Srbiji bio je Dobrovoljački korpus Dimitrija Ljotića. Ljotić je bio daljni rođak Milana Nedića. Dimitrije Ljotić, po svom kućnom vaspitanju, bio je sklon panslavizmu i zbog toga je

zastupao mišljenje da Srbija treba da bude uz Rusiju. Pošto ta ideja, nakon boljševizacije Rusije, nije više bila moguća, onda je smatrao, da se njegove ideje mogu ostvariti samo ako se Srbija priključi Nemačkoj.

Ljotić je bio protiv Slobodnih zidara, protiv Jevreja, strogo nacionalni i pravoslavni. On i njegove pristalice i dalje su bili uz monarhiju

Karađorđevića i kralja Petra, ali nisu poštovali njegove zapovesti. Ovo su opravdali time, da se kralj Petar nije nalazio u Srbiji, nego je bio u vlasti jedne strane sile, dakle, nije bio slobodan. Napetost i neslaganje sa pokretom Draže Mihailovića tek je popustila godine 1944.

Do tada su četnici čak vršili represalije nad porodicama Dobrovoljačkog korpusa ("von seiten der Cetnics waren sogar Vergeltungsaktionen gegen die Familienangehörigen unternommen worden", 7. knjiga, str.

728). Njihov broj je bio određen na 15 000, ali ta cifra nije nikada dostignuta. Njihovo naoružanje bilo je bolje od Straže. Vojno vođstvo Dobrovoljaca na kraju je preuzeo pukovnik Mušicki, koji je unapređen u generala. Mušicki je bio nekadašnji austrougarski oficir, a kasnije je bio i ađutant kraljice Marije. On je gajio prijateljske osećaje prema

Nemačkoj. Posedovao je besprekoran karakter: pošten, miran, pouzdan.

Njegov glavni pomoćnik bio je potpukovnik Tatalović, koji je, takođe bio austrougarski oficir i za pokazanu hrabrost primio je orden Marije Terezije. Tatalović je bio veoma obrazovan čovek, temperamentan, bogat idejama i u razgovoru sa nemačkim oficirima ostavljao je snažan utisak. Najvažniji deo Dobrovoljačkog korpusa bio je dobar i on se

sastojao od studenata i đaka, ali tu je bilo i seljačkih sinova, a nalazilo se i dosta Srba, koji su bili proterani iz Hrvatske. Za razliku od Straže, Dobrovoljcima su nemačke vojne vlasti dozvoljavale da u akciju kreću

u punom sastavu.

"Draža protiv nas"

Njihova borbena vrednost se pokazala u toku borbe sa partizanima,

prilikom Titovog drugog pokušaja da upadne u Srbiju i istakli su se u borbama sa komunistima kod Užica i Raške. Prilikom posete generalmajora Gajtnera Dobrovoljcima, oni su ostavili dobar utisak na njega.

Četnici su nastavak stare srpske tradicije iz doba borbe sa Turcima. Leta 1944. oni su brojali oko 9 000 naoružanih boraca. Njihov odnos

prema Nediću bio je veoma kompleksan. Delimično, četnici su bili verni Nediću, ili su mu bili, navodno verni, a delom su neki bili bliži Draži Mihailoviću. Ali, sve u svemu, naša očekivanja i procene bila su

sledeća: u slučaju anglo-američke invazije na Balkan, oni bi nam svi

okrenuli leđa i priključili su neprijatelju, odnosno, podržali bi britansko-američke vojnike.

Zbog toga smo i naredili, da četnike treba razoružati ("Deshalb wurde ihre Entwaffnung angeordnet", 7. knjiga, str. 729), ali ta akcija je samo delom uspela. Razoružali smo oko jednu trećinu četnika, a najviše

polovinu. Ostatak je otišao "u šumu", kako to Srbi kažu, da bi se tu stavili pod komandu Dražinih ljudi. Od brojnih četničkih grupa, samo su dve ostale verne Nediću, ali su i one tokom vremena prešle Draži.

U svojoj spoljnoj politici Draža je bio protiv Nemačke. On je, sa druge strane, zastupao strogu antikomunističku liniju, a oslonac je video u pravoslavlju i monarhiji. U tom smislu stvorio je i štab, čiji je osnovni zadatak bio da pripremi pokret za oslobođenje i borbu protiv "okupatora", a glavni oslonac su videli u Anglo-Amerikancima. Ponovo se potvrdilo staro iskustvo, da radikalni pokreti imaju najveći broj

pristalica, pa su se tako pristalice Mihailovića mogle naći i u najbližem okruženju Milana Nedića i njegove Straže.

Život u šumi

Samo vodeći ljudi pokreta bili su profesionalni i sposobni ljudi, ali u tom pokretu je bilo i sumnjivih tipova, jer je pokret primao sve, bez neke kadrovske politike. Ono što je sve njih vezivalo, to je bio život "u šumi", te iz doba Turaka, da su svi nosili duge brade, a samo mali broj vođa četnika nije bio bradat.

Pošto im je stanovništvo pomagalo, ili im je moralo da pomaže, za nas je bilo veoma teško da ih pohapsimo. Godine 1942. i 1943. povelili smo

nekoliko vojnih operacija protiv četnika, ali blagodareći dobroj obaveštajnoj mreži Draže Mihailovića, pri čemu su pravoslavni sveštenici igrali nimalo nevažnu ulogu, opkoljenim četnicima redovno

je polazilo za rukom da se izvuku iz našeg obruča: sakrili bi svoje oružje i onda bi produžili da idu kao nedužni seljaci. Na vojnom polju, dakle, protiv četnika nismo postigli odlučujuće uspehe.

Za razliku od vojnih akcija, daleko uspešnije su bile naše policijske mere, jer nam je polazilo za rukom da uhapsimo ljude Draže

Mihailovića u gradovima Srbije, a posebno u Beogradu. Na taj način

pohvatali smo njegove važne ljude. Deo uhapšenih četnika, nakon što

ih je naš vojni sud osudio na smrt, ili su bili prebačeni u Nemačku.

Jedan od većih uspeha predstavljao je za nas hvatanje glavnog finansijera i obaveštajca Dražinog pokreta.

S druge strane, i pored tih naših uspeha, Mihailoviću je pošlo za rukom da iskoristi Nedićevu vlast, pa da stvori u Beogradu i Srbiji neku vrstu paralelne vlade, što nam je otežavalo da hapsimo četnike. Pa ipak,

njihova snaga nije bila tolika, da bi mogla da predstavlja ozbiljniju opasnost po nas. Mi smo se, razume se, borili protiv te pojave.

Naše represalije protiv stanovništva pokazale su se kao uspešne, jer je Draža ubrzo najstrože zabranio, jer se bojao, da mu ugled i simpatije u narodu ne opadnu ("Mihailovic befürchtete eine Abnahme seines

Ansehens und der ihm entgegenbrachten Sympathien", 7. knjiga, str.

730), - da se vode akcije protiv "okupatora", a to je obrazložio time, da još nije vreme, da je za akciju još prerano.

Titov pokret, međutim, bio je potpuno neosetljiv na naše represalije ("

Die Tito-Bewegung dagegen war gegen solche Suehnehmungen

unempfindlich", 7. knjiga, str. 730), koje smo vršili prema srpskom civilnom stanovništvu.

Mihailović je dugo razmišljao, da li na prvom mestu stoji nemačka opasnost ili komunistička. Postepno je došao do zaključka, da su mu

komunisti, ipak neprijatelj broj jedan.

Koncem maja 1944. došlo je do drugog pokušaja Tita, da upadne u Srbiji, ali je njegov pokušaj ponovo propao, pa nije ni prešao reku Ibar.

Zasluge za to imaju Dobrovoljci Dimitrija Ljotića, koji su zaustavili komuniste.

Sa porastom komunističke opasnosti, od godine 1944, došlo je do neslužbenog približavanja između Nedića i Mihailovića, ali nemačka strana nije mogla da dozna sve pojedinosti tog razvoja ("ohne dach von deutscher Seite aus die Einzelheiten dieser Entwicklung durchschaubar waren", 7. knjiga, str. 731).

Zločini ustaša u Hrvatskoj

Čim su dobili vlast, ustaše su počele sa fizičkim uništavanjem pravoslavnog stanovništva

Mlada hrvatska država zauzimala je od samog početka posebno mesto

u našim razmatranjima. Nemačko vojno i političko vođstvo bilo je ovde suočeno sa čitavim nizom novih zadataka i poteškoća, koje su imale

svoj uzrok u specifičnom karakteru te države.

Hrvatska je bila daleko nestabilnije područje od ostalih delova Balkana, u kojoj je bio veoma snažan ustanički pokret. Kako je došlo do angloameričke invazije u Italiji, taj je problem postao još ozbiljniji. Neprijatelj je sada direktno ugrožavao jadransku obalu. Zato je za nas bilo van

svake sumnje, da ovo područje, premda pripada Hrvatskoj, mora da stoji u potpunosti pod nemačkom komandom i to, čak i onda, kada tamo deluju isključivo hrvatske vojne jedinice. Jadran je jednostavno, važan za odbranu celokupnog Balkana, pa i Evrope.

Nemci komanduju

Na osnovu firerove volje i želje, Hrvatska je trebalo da postane, sa

jasnom razlikom prema drugim, okupiranim delovima Balakana, istinski

samostalna država i punopravni član nove evropske zajednice.

Dok su ostale vlade na Balkanu u svim važnijim pitanjima bile vezane

na nemačke odluke i smernice, kada je bila u pitanju hrvatska vlada,

Nemačka se ograničila na savetodavnu i istovremeno, vaspitnu ulogu

("Deutschland hatte sich gegenüber der kroatischen Regierung auf eine beratende und gleichsam erziehende Rolle zu beschränken", 7

knjiga, str. 732).

Ali, kako je vojni razvoj tekao, a Hrvatska nije bila u stanju da reši sama svoje unutrašnje probleme, Nemačka je bila prisiljena da poveća

svoj uticaj u Hrvatskoj. Na osnovu činjenice da je Hrvatska imala manje stanovnika od ostalih naših saveznika, a istovremeno je procentualno

dala, s obzirom na broj stanovnika i ulogu koju smo za ovu državu predvideli u budućnosti, daleko više vojnika za našu zajedničku borbu.

Ovde mislimo na nemačko-hrvatsku diviziju "legionara", koja je formirana u Nemačkoj, a njen vodeći kadar bio je sastavljen, otprilike od jedne trećine Nemaca. I u ostalim hrvatskim vojnim formacijama Nemci su činili komandno osoblje.

Kada je u pitanju Hrvatska, postojao je jaz između naših vojnih zahteva i političkih namera. Ljudi oko poglavnika pripadali su ustaškom pokretu i oni su dugo živeli u emigraciji i predstavljali su jedno kompaktno, zatvoreno telo.

Čim su dobili vlast, ustaše su počele sa fizičkim uništavanjem pravoslavnog stanovništva i time su u velikoj meri doprinele nastanku ustaničkog pokreta u Hrvatskoj. Već od leta 1942. godine postalo je

jasno da hrvatska vlast nije bila sposobna da obezbedi mir i red u sopstvenoj državi. Sa nemačke strane došlo je neizbežno pitanje: da li je hrvatska država u svojoj sadašnjoj formi uopšte, sposobna da

postoji? I drugo: treba li režimu poglavnika da Nemačka i dalje pruža punu podršku?

Nemački odgovor na to pitanje nije bio jedinstven. Nemačko ministarstvo spoljnih poslova, koje je stajalo pod uticajem nemačkog

poslanika u Zagrebu, Kašea (Kasche), bilo je ubeđeno da je hrvatska

država sposobna da postoji. Kaše je još 11. februara 1944. u svom izveštaju, između ostalog, napisao i ovo: "Hrvatska nam nudi onu snagu, koja predstavlja jedinu snažnu protutežu južnoslovenskoj integraciji" ("Kroatien bietet uns diejenigen Kräfte, die das einzig starke Gegenwicht gegen eine südslawische Zusammenballung darstellen", 7. knjiga, str. 733).

Nasuprot Kašeu, nemački opunomoćeni general u Hrvatskoj, Glajze fon

Horstenau (Glaise von Horstenau), neprestano je preporučivao da Nemačka odbaci ustaše. Nemački Vermaht, u potpunosti je podržao

procene fon Horstenaua i često spominjao primere koji govore o nesposobnosti hrvatske vojske. 30. oktobra 1943. godine, s obzirom na činjenicu da je raspad hrvatske države i vojske poprimio takve razmere, Vermaht je razmatrao mogućnost da proglasi vanredno stanje i tako

potpuno preuzme kontrolu u Hrvatskoj.

Hitler je dugo vremena pre delio mišljenje Nemačkog ministarstva spoljnih poslova ("Der Führer neigte mehr der Auffassung des Ausw.

Amtes zu", 7. knjiga, str. 734), nego Vermahta.

Prilikom putovanja po Balaknu, od 16. - 22. januara 1944, zamenika glavnog štaba generala Varlimonta, koji se jedan dan zadržao i u Zagrebu i tu imao razgovore sa najvišim hrvatskim vrhom:

poglavnikom, ministrom spoljnih poslova Lorkovićem, te hrvatskim ministrom odbrane Navratilom, Hrvati su pokazali naročitu uznemirenost: Nemačka je, navodno, promenila svoj stav prema Srbima, deo Srba sada čak, smatra za svoje saveznike.

Kao primer, hrvatski sagovornici su govorili o tome, i protestovali, jer su nemačke više vojne vlasti formirale četničke jedinice na

dalmatinskom obalnom području i, navodno, njihova ukupna snaga iznosi do 35 000 ljudi ("Die Kroaten erhoben Einspruch gegen die Aufstellung von Cetnic-Verbänden im Dalmatischen Küstengebiet durch deutsche Kommandobehörden - Gesamtstärke angeblich bis 35

000 Mann", 7. knjiga, str. 736). Nemačka strana je odgovorila da su hrvatski podaci o broju četnika, koje Nemci podržavaju, veoma preterani.

Vokić ministar

U Hrvatskoj je uskoro došlo do promene kursa. General Horstenau javlja, da će Pavelić morati da smeni svog ministra odbrane Navratila, koga su Nemci veoma cenili, jer se Hrvati žale, da je Navratil

zapostavio ustaše, a da je njegov stav prema Srbima prijateljski i ujedno je obavestio, da će Navratila verovatno naslediti Vokić. Glaize i Kaše podsetili su poglavnika, da je Naratil prijatelj Nemačke, te da

Hitler ima veoma povoljno mišljenje o Navratilu, kod koga je bio pre nekoliko nedelja. Bilo bi veoma neprijatno kada bi ga sada poglavnik

smenio. Vokić pripada ustaškom pokretu, nije vojnik, a i ne poznaje nemački jezik. Nemačkim vlastima je uskoro postalo jasno da se iza ove afere oko Navratila krije, zapravo, dublja kriza u Hrvatskoj (7 knjiga, str. 738).

Kozaci seju strah po Hrvatskoj

Nemci čuvali kozačku diviziju za borbu protiv Engleza

Prvoga marta 1944. grupa hrvatskih ministara posetila je Hitlera. Oni su pokušali da ubede firera (ali bez uspeha) - kako bi im on ispunio

njihove želje, - da je sada stanje u Hrvatskoj mnogo povoljnije. Hrvatski ministri govorili su, recimo, o tome, da je opala aktivnost Tita. Sa

nemačke strane su im odgovorili, da to nije rezultat konsolidacije i jačanja hrvatske države, već da zasluge za to isključivo, pripadaju nemačkim vojnim snagama, koje su početkom godine nanele komunistima ozbiljne gubitke.

Žalbe Nemcima

Na hrvatske žalbe da Nemačka podržava četnike u Dalmaciji, firer je

odgovorio, da se ovde radi samo o nenaoružanim Srbima, koji služe

bez oružja kod nemačkih jedinica, te da za hrvatsku državu oni ne mogu da predstavljaju opasnost. Nemačkom vođstvu je jasno, u slučaju

engleskog iskrcavanja, ili u nekoj drugoj kriznoj situaciji, da bi se četnici okrenuli protiv nemačkih okupacionih trupa. ("Die deutsche Führung ist sich darüber im klaren, dach die Cetnics bei einer

englischen Landung, oder in anderen Krisenlagen sich gegen die deutschen Besatzungstruppen wenden würden", 7. knjiga, str. 739).

Hitler, takođe, nije izašao u susret hrvatskim željama u vezi isporuke oružja, jer, kako je Firer podvukao, to oružje uglavnom završi u rukama partizana ("da, - wie der Fuhrer hervorhob, - diese Waffen meist in die Hande der Partisanen fiel", 7. knjiga, str. 740).

Nije ni udovoljeno hrvatskom zahtevu, da se 1. kozačka divizija premesti van Hrvatske,

jer su Kozaci postali strah i trepet za hrvatsko stnovništvo.

Hitler je podvukao, da je kozačka divizija veoma pouzdana, koja bi se u svakom slučaju borila protiv Engleza. Kozačku diviziju možemo da

povučemo tek onda, kada prestanu aktivnosti bandi. Ono što su hrvatski ministri, prilikom svoje posete, izneli, nije bilo mnogo ubedljivo. Posle odlaska hrvatske delegacije Firer je rešio da potpuno preispita svoju politiku prema Hrvatskoj.

9. marta 1944. došlo je do sastanka Hitlera sa najvišim nemačkim vojnim i političkim predstavnicima u Hrvatskoj. Za razliku od Kišea, koji je govorio o stabilizaciji u Hrvatskoj, njemu su se oštro suprotstavili predstavnici Vermahta, koji su dali veoma sumornu sliku stanja u

Hrvatskoj: 30% pruga ne funkcioniše, a ostalih 70% neprestano su u

prekidu zbog sabotaza bandita.

Hrvatska poljoprivreda potpuno je uništena, tako da poljoprivredno bogata Hrvatska mora iz Nemačke da uvozi hranu. Predstavnik

Vermahta izložio je pred Hitlerom stanje u hrvatskoj armiji i kazao da je njena borbena vrednost mala. Na području dalmatinske obale, hrvatske

vojne jedinice uopšte nisu za upotrebu, a jedini izuzetak predstavlja slučaj kada njima komanduju nemački oficiri. Ukratko, sve hrvatske zahteve u vezi davanja veće samostalnosti njenim vojnim i policijskim snagama, treba odbiti.

Ceo razgovor bio je olakšan činjenicom da je Hitler, koji je ranije bio skloniji da prihvati mišljenje Nemačkog ministarstva spoljnih poslova, sada gledao na stanje u Hrvatskoj očima Vermahta. Tako je u vezi nemačke politike prema hrvatskom pitanju došlo do principijelne promene ("Hiermit njar in der Behandlung der kroatischen Frage eine grundsatzliche Wendung eingetreten", 7. knjiga, str. 741). Kiše je na kraju susreta još jednom rekao da kaže nešto u korist hrvatskog režima, ali ga je u tome sprečio sam Firer.

Jedan od malobrojnih ustupaka hrvatskim zahtevima bio je u pogledu

četničkog pitanja: rešeno je da se rasformiraju četnički odredi koji su bili pod nemačkom komandom. Oni pravoslavni, koji nisu iz Hrvatske,

da se proteraju, a pravoslavni iz Hrvatske da se priključe nemačkim vojnim snagama kao pomoćno osoblje. 25. aprila 1944. komanda Vermahta javlja da četnika rođenih van Hrvatske i nema, pa se prema

tome ne mogu ni proterati. Kao konačno rešenje predlaže se da sve lojalne četnike treba integrisati u hrvatsku vojsku (str. 742).

Hrvatski ministar je, ipak, postao Vokić i on je 16. aprila 1944. posetio Hitlera u njegovom glavnom štabu. Saslušane su već poznate hrvatske

želje, ali je rešeno da se zbog napete situacije na hrvatskom prostoru, ne može više imati obzira prema hrvatskim željama. Govorilo se i o

hrvatskoj armiji. Najbitnija slabost "domobrana" jesu njeni oficiri. Kao dobri oficiri mogu da se nazovu samo bivši pripadnici jugoslovenske

armije ("Als gute Offiziere nurden lediglich die ehemaligen Angehorigen der jugoslawischen Armee bezeichnet", 7 knjiga, str.

743). Ti oficiri su, međutim, odbili da služe novoosnovanoj hrvatskoj državi.

Pored "domobrana", Hrvatska je imala i ustaške jedinice, koje su bile potpuno samostalne u odnosu na hrvatsku armiju. Divizija poglavnikove telesne garde brojala je oko 7 000 vojnika. Pored te formacije postojalo je još 7 ustaških brigada sa oko 25 000 ljudi. Sve su one imale nemačke vojne instruktore.

SS-divizija "Kama"

Pored Vermahta i nemačke SS-vojne formacije nastojale su da stvore

sopstvene jedinice u Hrvatskoj. 13. SS-brdska dobrovoljačka divizija

bilo je sastavljena od bosanskih muslimana i istakla se u borbama sa

Titovim snagama. Ova divizija posedovala je posebnu kasarnu u Zagrebu i hrvatska vlast ju je posmatrala sa određenim nepoverenjem.

Njen komandant je bio Zaubercvajg (Sauberzweig).

13. SS-diviziji i njenom komandantu Zaubercvajgu Hrvati su zamerili da favorizuju pravoslavni elemenat i četnike (Es wurden ihnen

Bevorzugung des pravoslawischen Elementes und der Cetnics vorgeworfen", 7 knjiga, str. 744). 1. juna 1944. počelo se sa formiranjem još dve SS-divizije u Hrvatskoj: 14. SS-muslimanske divizija i SS-brdske, hrvatske divizije "Kama".

"Princ Eugen" i četnici zajedno

Kod Knina u julu 1944. godine ubijeno oko 400 hrvatskih civila. Nedaleko od Knina došlo je do incidenta, u kome je, navodno, ubijeno

400 hrvatskih civila i to od strane SS-brdske, dobrovoljačke divizije "Princ Eugen" i četnika. Hrvatske vlasti su se, zbog tog incidenta, požalile nemačkom ministarstvu spoljnih poslova.

Koncem jula 1944. borbena vrednost hrvatskih vojnih jedinica pala je

toliko nisko, da su nemačke vojne vlasti rešile da potpuno reorganizuju hrvatsku vojsku. Nemački general fon Vajks (von Weichs) dao je sledeći predlog: s obzirom na ozbiljnost situacije, da

hrvatsku armiju mora od sada isključivo upotrebiti tako, da služi nemačkim ciljevima, kako bi se poštedela nemačka krv ("... dass die kroatische Wehrmacht nunmehr allein für deutsche Zwecke eingesetzt werden müsse, um deutsches

Blut zu sparen", 7 knjiga, str. 745). Ovo se može postići samo tako da se sve hrvatske vojne jedinice odmah stave pod nemačku komandu i

da se popune nemačkim vojnicima.

To je jedina mogućnost da se spreči, ako dođe do anglo-američke invazije, da se hrvatsko oružje upotrebi protiv nemačkih vojnika.

Nadalje, treba odmah da se odustane od planova da se formiraju čisto

hrvatske vojne jedinice. O tim predlozima general fon Vajks još nije obavestio hrvatsku vladu, jer smatra da je situacija toliko ozbiljna da treba prekinuti praksu političkih obzira prema Hrvatima. Takva politika bi u ovom trenutku bila neodgovorna, već treba pre svega dati

prednost čisto vojničkim aspektima. Firer je 4. avgusta 1944. u potpunosti podržao ove predloge.

23. avgusta 1944. Rumunija je prestala da se bori na strani Nemačke,

a nekoliko dana kasnije, 7. septembra 1944, Bugarska je objavila rat

Nemačkoj. Sredinom oktobra pokušala je da kapitulira i Mađarska. Za

sve to vreme Hrvatska je ostala potpuno mirna. Stanje se odjednom potpuno promenilo.

Hrvatska je jedina zemlja na jugoistoku, koja je ostala verni saveznik Nemačkoj ("Kroatien war es zum einzigen, dem Reiche im Sudosten

treu gebliebenen Bundesgenossen geworden", 7. knjiga, str. 750).

Hrvatska je odjednom postala naš veoma važan saveznik i mi smo sada bili prisiljeni, da sa mnogo više obzira, vodimo računa o hrvatskom suverenitetu.

Veliki udar za hrvatsku vojsku dogodio se u jesen 1944, kada je Tito uputio apel hrvatskim vojnicima, koji glasi: svi hrvatski vojnici, koji se priključe partizanskoj vojsci od 15. septembra 1944, biće

amnestirani.

Tada je iz "domobrana" pobeglo mnogo hrvatskih vojnika, a posebno veliki procenat dezertera čine oficiri hrvatske vojske (7. knjiga, str.

755).

Kratak pregled vojnih operacija u 1944. godini

6. jun 1944: Invazija anglo-američkih trupa u Normandiji. Prvi dan iskrcao se sedam divizija i to uz pratnju 6 400 brodova, a među njima 6 bojnih brodova, 23 krstarice, 104 razarača

12. jun 1944: Do danas Anglo-Amerikanci transportovali u Normandiju

326 000 vojnika, 104 000 tona materijala, 54 000 vozila

2. jul 1944: Od početka invazije do danas Anglo-Amerikanci transportovali na obalu Normandije 929 000 vojnika, 586 000 tona materijala i 177 000 vozila.

Ruski front:

11. april 1944: Nemačke trupe povukle su se iz Odese.

5. maj 1944: Započeo veliki sovjetski napad na Sevastopolj. Nemačka

uspela da morskim putem evakuiše 130 000 nemačkih vojnika, 21 450

vojnika da transportuje vazdušnim putem.

12. maj 1944: Sevastopolj pao u ruske ruke.

5. septembar 1944: Nemačke vojne jedinice napustile Finsku.

(kraj 7. knjige "Ratni dnevnik Vrhovne komande Vermahta2, str. 971) 1. januar 1945.

200 britanskih bombardera napalo Diseldorf-Zolingen. Komanda vazduhoplovstva "Luftvafe" javlja, da i pored visokih gubitaka koje imaju, moral je i dalje visok i piloti su nepokolbljivi u svojoj nameri da vrše svoju dužnost.

2. januar

Na belgijsko-holandskom prostoru uspešan iznenadan napad našeg

vazduhoplovstva sa 1035 aviona. Neprijatelj izgubio ukupno 507 aviona, a mi 300.

3. januar

Budimpešta napadnuta od strane Rusa iz svih pravaca, ali su napadi odbijeni.

Angloamerički napad na područje Rajne sa 1000 bombardera i 1400 lovaca.

4. januar

Američki avioni napali Keln-Fulda-Ašafenburg; 480 britanskih aviona napalo Dortmund.

Ukupni gubici u BRT angloameričkih brodova, koje su im nanele nemačke podmornice:

godina:

1942: 6 250 000 BRT

1943: 2 580 000 BRT

1944: 770 000 BRT

1945. 260 000 BRT

Tito otvara Sremski front

"Neprijatelj nam nije više bugarska armija. Ne znamo zašto"

5. januar 1945.

Naše jedinice, koje se povlače iz Grčke, stigle su u Višegrad.

1100 angloameričkih aviona i 400 bombardera napalo je planinski prelaz Brener i Veronu; 700 aviona noću je napalo Udine.

6. januar

1000 američkih bombardera i 550 lovaca učestvovalo u napadu na Frankfurt-Hanau. Njima se suprostavilo 200 naših lovaca.

Neprijatelj

izgubio 40 aviona.

7. januar

Istočno od Budimpešte Rusi su uspjeli a probili našu odbranu. Stanje je veoma napeto. Snabdevanje Budimpešte je veoma teško. Rusima je

takođe pošlo za rukom da tenkovima pobiju položaje koje je držala mađarska divizija "Sveti Laslo".

Balkan: borbe vodimo na prostoru Save-Drine. Čekamo da nam stigne pojačanje.

Italija: zbog kiše vođene su borbe slabijeg intenziteta.

Ponovo napad 1000 američkih bombardera na područje Diseldorf-Manhajm i gađali su uglavnom saobraćajnice.

8. januar

Pojačalo smo odbranu Bratislave (Presburg) sa dodatnim trupama.

Italija: borbe nedaleko Bolonje sa anglo-američkim snagama.

1000 američkih bombardera napalo saobraćajne ciljeve na prostoru Padeborn-Koblenc-Manhajm. Šteta je osrednja.

9. januar

U neprijateljskoj štampi govori se o Budimpešti kao o ratištu, gde se vode najteže borbe, koje skoro mogu da se uporede sa Staljingradom.

Sovjetski Savez je, očigledno, usporili svoju ofenzivu na frontu prema Poljskoj i istočnoj Pruskoj. Iza toga, verovatno, stoje politički razlozi.

Moskva trenutno vodi intenzivne pregovore sa Amerikancima i

Englezima i postoje neslaganja oko Poljske, Grčke, Irana, i tako redom.

Kako bi postigli svoje političke ciljeve, Rusi oklevaju sa ofenzivom prema nemačkoj armiji

Balkan: odbijen napad neprijatelje na naše položaje kod Prijepolja.

Najveći deo naših snaga uspeli smo da prebacimo preko mosta na reci

Lim. Borbe vodimo i kod mosta u Višegradu.

Na Sremskom frontu odbili smo slab napad neprijatelja. Na ovom frontu neprijatelj nam nije više bugarska armija, već Titove snage.

Razlog za ove promene nije nam poznat.

Na Dravi kozačke jedinice u borbi sa partizanima uspele da odbrane

svoje položaje.

10. januar

Rusi su naredili bugarskim jedinicama da se povuku sa Sremskog fronta i odredili im novi položaj, koji će, verovatno, da bude na području jugozapadne Mađarske.

Budimpešta se snabdeva sa 39 transportna aviona. U Budimpešti nemamo dovoljno municije. Prema saopštenju neprijatelja, francuski

generalštab, zbog poznavanja terena, treba jače da bude uključen u

američko-britanske vojne planove. Balkan: 247. pešadijska divizija stigla u Višegrad. GRpa "Štajrer nalazi se na putu u Sarajevo.

11. januar

U Budimpešti vlada dobro raspoloženje, premda je neprijatelju ponovo

pošlo za rukom, da na više mesta probije našu odbranu.

Raspolažemo

sa 41 avionom u svrhu snabdevanja Budimpešte.

Naše jedinice prema planu povukle se iz Prijepolja.

12. januar

Zapad: američko-britanske trupe su pasivne.

Balkan: 22. pešadijska divizija stigla blizu Višegrada. Između Save i Drae pojačana aktivnost banditskih grupa.

Neprijatelj raspravljao o grčkom ostrvu Krit, gde se još uvek nalaze nemačke trupe.

13. januar

Budimpeštu snabdeva 46 aviona. Na nekoliko mesta jugoistočno od Budimpešte naši uspele da potisnu napredovanje neprijatelja, ali severno od Budimpešte protivnik ponovo pošlo za rukom da osvoji deo

našeg fronta.

Doneta odluka, da se još ne povučemo iz Višegrada. Definitivno smo

utvrdili, da se bugarske trupe povučene sa Sremskog fronta. One će

verovatno biti upotrebljene u borbi sa našom 2. tenkovskom armijom..

14. januar

Balkan: i poslednje naše vojne jedinice koje su se povlačile iz Grčke, stigle su u Višegrad. Komanda za Jugoistok dala je kratki pregled ove vojne operacije povlačenja naših trupa iz Grčke i ostrva Egejskog mora.

Ukupno trajanje povlačenja: 4 " meseca. Dužina puta i do 1 500 km, prešli preko 20 planinski prevoja, čija nadmorska visina dostiže do

400 m. Operaciju povlačenja započeli leti, pri tropskim vrućinama, a završili po mrazovima i najhladnijim zimskim danima. Najteže okršaje

vodili smo na Kosovu, kod Čačka i Kraljeva, gde smo vodili borbe sa 3

bugarske armije, tri ruske divizije i banditima (partizanima).

Klanica u Sremskom blatu

"Na Sremskom frontu ostalo 12.000 mrtvih partizana"

Ništa od vrednog vojnog materijala nije palo u ruke neprijatelja. Uništili smo 223 drumska mosta, 281 železnička mosta, 95 tunela, 9 776

vagona i lokomotiva. Uspeli smo da spasimo glavninu naših snaga, koje su stigle do Kraljeva, zatim Višegrada i konačno do Virovitice.

U štabu Mihailovića, pretpostavljamo, još se uvek nalazi američka vojna misija, ali ne više i britanska.

Kralj Petar opozvao svoju raniju izjavu i sada se izjasnio protiv Tita, te zahteva da dođe do referenduma.

1 100 američkih bombardera i 600 lovaca gađalo saobraćajnice na prostoru srednje Rajne.

15. januar 1945.

U Budimpešti stanje je nepromenjeno. Rusi napadaju u smeru Krakova.

Nad Berlinom oboreno 40 neprijateljskih aviona, a naši gubici iznose 78 aviona.

Očistili saobraćajnicu Sarajevo-Brod, tako da je ona sada ponovo slobodna za nesmetano povlačenje naših trupa. Na Sremski front dovukli smo pojačanja.

16. januar

Rusi probili našu odbranu i sada se nalaze severno od Krakova. Na istočnopruskom frontu uspešno smo odbili sve napade protivnika.

Balkan: pokret naših trupa iz Višegrada ka Sarajevu teče bez zastoja.

Neprijatelj, čini se, ima plan, da deo svojih jedinica prebaci sa prostora Drine u Slavoniju, sa namerom, da rastereti Sremski front..

17. januar

Severno od Budimpešte uspeli smo da povratimo 8 km fronta.

600 američkih bombardera izvršilo napad na Magdeburg-Desau-Dresden-Bitterfeld.

Jugoistok: na Sremskom frontu krenuli smo u ofenzivu sa 7. Šbrdskom

divizijom i 117. divizijom i to napredujući uz južne obale Dunava
18. januar

U Krakovu vode se ulične borbe sa ruskim vojnim snagama. Kod Blatnog jezera u pet ujutro započeli ofenzivu protiv ruskih snaga. Zabeležili su prve uspehe.

Živa aktivnost bandita na prostoru Drina-Sava, ali i oko Mostara.. Naše jedinice postigli daljne uspehe u borbi sa Titovim snagama na Sremskom frontu

19. januar

Rusi u Krakovu. Pošlo im je za rukom da sa tenkovima prodru u industrijski deo grada.

132 aviona u akciji snabdevanja Budimpešte.

Balkan: deo 22. pešadijske divizije stigao u Vlasenicu; 297 pešadijska divizija krenula iz Sarajeva ka Dravi. Na Sremskom frontu naši osvojili daljnih 8 km neprijateljskog fronta. Titove snage pružaju slab otpor.

Naši oficiri na svoju ruku hteli su da krenu i dalje, ali ih je zadržala naša komanda za to područje.

Politika: u britanskom parlamentu Čerčil se izjasio za Tita, a protiv kralja Petra.

20. januar

Izgubili smo Krakov. Rusi stigli blizu Čenstohova.

Balkan: na Sremskom frontu izbrojali smo 12 000 mrtvih neprijateljskih vojnika (in Syrmien wurden 12.000 feindliche Tote gezählt", 8. knjiga, str. 1026).

21. januar

Mađarska: uspesi 3. tenkovske divizije, kao i divizije "Viking" ("Wiking") i "Totenkopf" ("Totenkopf"). 150 aviona transportovalo danas u Budimpeštu 100 tona municije, sanitatskog materijala i goriva.

Izgubili smo Tilzit i Lauterbah (istočna Pruska). Naša podmornica potpoila jednu veliku neprijateljsku trgovačku lađu od 25 000 BRT.

Balkan: usepšna operacija kod Travnika. Kod Broda na reci Savi uništen most.

22. januar

200 bombardera i 200 lovaca napalo Beč i oni su prouzrokovali velike

štete na saobraćajnicama.

Balkan: borbe sa neprijateljem kod Vlasenice. Kod Travnika naši vode

uspešnu operaciju.

23. januar

Rusi se približili Poznanju (Pozen), koga brani 10 000 naših vojnika. U

istočnoj Pruskoj izgubili smo Alenštajn. Osterode i Hoenštajn.

Neprijatelj ušao u Štrazburg.

Sa 10 malih podmornica napali smo ušće reke Temze. Nismo potigli uspeh. Samo su se tri podmornice vratile u bazu. Jedna naša podmornica pred kanadskom obalom potopila tri neprijateljska tankera.

Balkan: osvojili smo Travnik. Na prostoru Sava-Drina stanje je još uvek napeto.

24. januar

U Šleskoj odnos snaga jeste 5:1 u korist neprijatelja.

U Mađarskoj divizija "Viking" javlja, da je stanovništvo nedaleko Hercegvalve pozdravilo ponovni dolazak nemačkih trupa, koje su oslobodile to područje i da se stanovništvo spontano diglo tražeći od Nemaca oružje, kako bi se moglo da bori protiv Rusa

Tito mobilise nove banditske snage; 22. pešadijska divizija uspešno je probila neprijateljski obruč kod Vlasenice. Sitacija na prostoru Drina-Sava sada je povoljnija. Na Sremskom frontu neprijatelj nas napao sa

jakim snagama, ali je napad uspešno odbijen.

25. januar

Kod Poznanja (Pozena) pojavili su se ruski oficiri u nemačkim uniformama, koji govore nemački i tako prearili naše stražare.

Balkan: poboljšao se naš položaj na prostoru Sava-Drina. U Sremu odbili napad neprijatelja.

26. januar

Rusi se se približili Breslau (Vroclavu) i Pozenu (Poznaw).

Balkan: iz Užica neprijatelj doveo jednu diviziju i doveo je na Sremski front. 22. pešadijska divizija napreduje veoma polako, jer je otpor

neprijatelja jak.

27. januar

Rusi su stigli blizu Kenigsberga (istočna Pruska). Rusi su se približili Letenu (Lötzen) i Vofššance (Wolfsschanze), koji je bio Hitlerov glavni štab od 1941 do 1944. To smo mi već ranije uništili.

Balkan: u borbama kod Travnika neprijatelj imao 307 mrtvih, a mi 33.

Kod Broda na reci Savi napravili smo novi most

28. januar

Dramatična situacija u vezi transporta ranjenika i civila sa prostora istočne Pruske. Samo iz Kenigsberga treba da evakuišemo 24 000 ranjenika, a Rusi su već ušli u gradsku tvrđavu.

Borbe kod Bijeljine

"Neprijatelj na Drini pruža jak otpor"

29. januar 1945.

Kritična situacija u Pozenu (Poznanj). Evakuisali smo naše trupe iz Memela.

Ruska štampa se žali, da Englezi i Amerikanci imaju veoma povoljnu

priliku da krenu u ofenzivu, ali da do sada nisu ništa poduzeli.

Kratak pregled događaja sa Zapadnog fronta: naši početni uspjesi u vezi ofenzive na Ardenima, završena je juče i mi smo primorani, da osvojen teren, zbog nedostatka municije, goriva i ljudstva, ponovo prepustimo neprijatelju.

Balkan: naše trupe probile su se do Mostara. Borbe se vode kod Bijeljine. Na Sremskom frontu je mirno, a to može da se objasni, u to ne može da se sumnja, činjenicom, da smo Titovim snagama zadali

velike gubitke.

30. januara

Situacija u vezi odbrane Budimpešte je dramatična. Snabdevanje grada

je kritično. Stanje je kritično i u Pozenu. Naše trupe su još u južnom delu grada Kenigsberga.

1100 američkih bombardera gađalo ciljeve na prostoru Bilefeld-Kasel-

Ham

Balkan: na Sremskom frontu neprijatelj utrđuje svoje položaje, što je znak, da nema namere da poduzima ofenzivu.

31. januar

Divizija "Velika Nemačka" konačno stigla kod (Königsberg) Kenigsberga (istočna Pruska). Neprijateljska podmornica potopila ispred obale

istočne Pruske naš trgovački brod "Vilhelm Gustlof", koji je prevezio 3

300 izbeglica iz istočne Pruske. Uspeli smo da spasimo 800 ljudi.

1. februar

Uspeli smo da odbranimo Pozen. U Mađarskoj, zbog velike hladnoće,

nije bilo značajnijih okršaja.

Četničke jedinice nalaze se južno od Tuzle.

2. februar 1945.

600 neprijateljskih bombardera izvršilo napad protiv Ludvigshafena i

Manhajma. Tokom noći teroristički napad 900 britanskih aviona protiv

civilnih ciljeva na prostoru Majnc-Ludvigshafen.

Balkan: oko 25 000 naoružanih bandita prodrlo u Slavoniju.

3. februar

Rusi se već nalaze istočno od Frankfurta na Odri. Kod Pozena (Poznanja) kritično.

Balkan: 22. pešadijska divizija prodrla je do prostora Zvornika, gde je naišla na neprijateljski otpor. Ostatak 104. divizije napustio Zenicu.

4. februar

800 britansko-američkih aviona izvršilo teroristički napad protiv strogog centra Berlina. Poginuo veliki broj civila.

Balkan: borbe sa neprijateljem oko Bijeljine.

5. februar

Danas 200 transportnih aviona snabdevalo Budimpeštu. U Pozenu od

12 000 vojnika ostalo je svega još 3000, da brani grad.

6. februar

Balkan: severno od Mostara neprijatelj pobegao pred našim trupama.

22. pešadijska divizija sada je u Zvorniku. Borbe sa neprijateljem kod Virovitice.

7. februar

U Pozenu (Poznanju) naša trupe imaju municije za svega dva dana.

Balkan: borbe kod Mostara. Neprijateljski napad na naše jedinice kod

Višegrada, koji nameravamo da napustimo kroz šest dana.

8. februar

U Pozenu (Poznanj) naše trupe odbile ruski poziv na kapitulaciju. Veliki neprijateljski vazdušni napad na Beč.

Za razliku od Amerikanaca, čije radio veze i šifrirane poruke nije teško otkriti, Britanci su veoma disciplinovani, pa nam nije lako doći do

njihovih informacija.

Balkan: kod Mostara se i dalje vode borbe.

9. februar

Naš otpor u Pozenu izgleda da posustaje.

Balkan: očistili smo teren oko Virovitice.

10. februar

Balkan: odbijen neprijateljski napad kod Mostara; 22. pešadijska divizija nastavlja napada na neprijateljske položaje sa leve i desne obale Drine. Vrhovna komanda za Jugoistok: stanje kod Mostara je teško. Hrvatske jedinice su bez borbene vrednosti ("Die kroat. Verbände sind ohne Kampfwert", 8. knjiga, str. 1414). Nevesinje možemo da evakuišemo, ali kada je u pitanju Mostar, za to treba da dobijemo odobrenje Firera.

Poljska izbeglička vlada u Londonu zahteva da se povede rat protiv Rusa.

11. februar

Rusi se približili na 15 km od Breslau (Wroclav).

Balkan: 22. pešadijska divizija uspela da izađe svega 7 km van Zvornika; 7. Š-brdska divizija krenula iz Bijeljine kao pomoć 22. diviziji.

Zauzeli smo Viroviticu.

12. februar

Vest iz Budimpešte: posle 50 dana borbe otpor se bliži kraju. Pre dva dana Rusi su ušli u predgrađe grada. Više nije moguće snabdevanje

grada vazdušnim putem.

U Pozenu naše trupe ponovo odbile poziv neprijatelja da kapituliraju.

Svega 32 naša vojnika dezertirala Rusima. Našim trupama nedostaje

municija i one su premorene.

Balkan: borbe oko Mostara su i dalje u toku. U Višegradu vršimo pripreme za evakuaciju naših trupa. Oko Bihaća započeli sa akcijom

čišćenja.

13. februar

Rusi osvojili Budim (Pešta je pala u ruke neprijatelja 18. januara 1945).

Poslednje nemačke jedinice uspešno su se probile iz opkoljenog Budima.

Iz istočne i zapadne Pruske uspešni smo da evakuišemo 374 700 izbeglica i da ih, uglavnom brodovima, prebacimo na zapad, do Štetina (Ščečina) ili Kila.

Balkan: borbe oko Mostara jenjavaju. Na Drini 22. pešadijska divizija napredovala svega 1 km, jer neprijatelj pruža žilav otpor. Iz Bijeljine nam je stiglo pojačanje. Kod Bihaća akcija čišćenja i dalje traje.

14. februar

Balkan: stanje kod Mostara se pogoršalo. Neprijatelj je stigao do zapadnog predgrađa Mostara; kao posledica jakog neprijateljskog napada, hrvatske vojne jedinice su se raspale. Neprijatelj je zauzeo glavna strateška mesta zapadno i severno od grada. Samo malobrojne

nemačke jedinice, koje se sastoje od pomoćnog osoblja i vojnih

instruktora, spremne su da brane grad. Naše trupe povukle se iz Nevesinja. Upućen je zahtev komandi, da se naše slabe vojne snage

povuku iz Mostara.

Borbe se vode i južno od Sarajeva. Na Drini 22. pešadijska divizija napredovala je 2 km. Neprijateljsko vazduhoplovstvo ometa naše napredovanje.

Jugoistočni front popušta

Vermahnt za to okrivljuje 369. hrvatsku pešadijsku diviziju

Noću ponovo, kao i juče, napadnut Drezden, koji je do sada bio pošteđen. Britanska štampa opravdava ovaj teroristički vazdušni napad na grad, da se time htelo pomoći Rusima.

15. februar 1945.

Dve naše podmornice nedaleko Murmanska uspele su da potope tri američka trgovačka broda tipa "Liberti", a dva su oštećena.

Po danu američki bombarderi napali Drezden, gde još plamte požari,

koje je prouzrokovalo noćasnje britansko bombardovanje. Grad je imao

650 000 stanovnika, ali zbog priliva izbeglica, nalazi se daleko više ljudi. Kao posledica angloameričkog bombardovanja sada grad ima 500

000 beskućnika. Za odbranu Drezdena imali smo 146 lovaca, koji nisu

mogli mnogo da urade, jer je neprijatelj nad Drezdenom imao 700 lovaca. Oboreno je 20 naših lovaca, a mi 2 neprijateljska.

Balkan: 35 neprijateljskih aviona napalo grad Zagreb i aerodrom.

Stanje kod Mostara kritično: naš protivnapad nije uspeo. Firer je odobrio da se naše snage povuku iz Mostara. Naše snage, kako je i bilo planirano, evakuisane iz Višegrada; 22. pešadijska divizija nalazi se 19

km severno od Zvornika, dakle, dobro je napredovala, premda su Rusi

ponovo stupili u akciju i pokušavaju da nam ometu povlačenje.

16. februar

Iz ruskog obruča u Budimpešti uspelo je da se spasi još 621 nemački

vojnika.

Američki bombarderi ponovo napali Drezden. Poznan se još drži. Izveštaj Vrhovne komande Vermahta za Jugoistok: naša odbrana je razbijena. Ovo se odnosi i na Nevesinje. Glavni krivac za takvo neplanirano stanje jeste 369. hrvatska pešadijska divizija, koja se prosto raspala, te je izgubila gotovo celokupno teško naoružanje. Time je 369. hrvatska divizija po drugi put potpuno zatajila. Ponašanje 373.

hrvatske divizije decembra 1944. daje nam istu sliku ("Die 369. kroat.

Div. hat zum zweiten Mal völlig versagt", 8. knjiga, str. 1411). Sa juga neprijatelj je stigao 9 km od Sarajeva.

17. februar

Samo malom broju vojnika danas je uspelo da se probije iz, od Rusa

osvojene, Budimpešte.

Kod Breslau (Vroclava) oborili 35 ruskih aviona, a mi izgubili 16 aviona.

18. februar

Komandant Pozena izdao je zapovest da se pokušaju probiti iz grada

do prvih nemačkih položaja, pošto im je ponestalo municije i hrane.

Balkan: odbili neprijateljske napade kod Mostara i Višegrada.. Kod Bihaća izbrojano 210 ubijenih neprijateljskih vojnika, a naših 88. Nakon što je naša komanda za Jugoistok poslala izveštaj, Komanda Vermahta

izdala je sledeće uputstvo: Sve su češće pojave da domobrani i ustaše iznevere ("Das Versagen der Domobranen und der Ustascha nehme

zu", 8 knjiga, str. 1416)., ali, kako nemamo sami dovoljno vojnih snaga, nemamo drugog izbora, nego da i dalje saradujemo sa Hrvatima.

19. februar

Istok: oborili 45 ruskih aviona, izgubili 25 sopstvenih.

Zapad: u toku su borbe južno od Zabrikena.

Jugoistok: kod Mostara odbijen napad neprijatelja. Postoji plan da naše snage prikupimo kod Sarajeva. Kod Travnika napad neprijatelja

iz

pravca zapada. Zvornik smo prepustili neprijatelju, ali smo zauzeli Janju. Nastavljamo čišćenje terena u Slavoniji, na planini Papuk.

20. februar

Uspeli smo da sa ostrva Krita snabdemo ostrvo Milos, premda su Britanci sproveli pomorsku blokadu.

Pritisak neprijatelja na drumu Mostar-Sarajevo, ali prema Višegradu je manji. Situacija se kod Travnika pogoršala, jer je neprijatelj stigao do zapadnih delova grada, a reč je o najboljim Titovim jedinicama.

21. februar 1945.

Komandant Pozena javlja da njegovi vojnici nameravaju i dalje da se

bore, premda su stešnjeni na prostor od 2 sa 2 km.

Balkan: naše snage prebacujemo sa prostora Mostara preko Sarajeva u

Travnik, gde su nemačke jedinice doživele neuspeh i to zbog toga jer

su hrvatske vojne snage zatajile.

22. februar

Jugoistok: naše snage povlače se sa prostora Mostara. Stanje za nas se kod Travnika pogoršalo, gde napadi neprijatelja ne popuštaju.

I na

prostoru Višegrada situacija veoma ozbiljna.

1000 američkih bombardera izvršilo težak teroristički napad na grad Nirnberg.

23. februar

Jutarnja vest iz Pozena: naš otpor bliži se koncu. U 14.40 prestala je veza sa našom komandom u Pozenu (Poznanj).

Turska nije više neutralna i danas je objavila rat Nemačkoj.

Jugoistok: pritisak na naše položaje kod Sarajeva. Situacija u Travniku postaje za nas kritična. Iz Zenice krenula pomoć. Titove snage, po prvi put primećujemo, poseduju tenkove i artiljeriju.

24. februar

Naš otpor je u Pozenu ugašen. Pozen je pao u ruke neprijatelja, koji

tvrdi da je zarobio 20 000 naših vojnika. To je sigurno preterana cifra, pošto je daleko manji broj naših ljudi branilo grad. Rusi ušli i u

južni deo grada Breslau (Vroclav).

Jugoistok: na ostrvo Rodos, - koje se, pored Krita, još nalazi u našim rukama, - stigla lađa Crvenog krsta, koja je donela humanitarnu pomoć za civilno stanovništvo.

I dalje traje pritisak neprijatelja na naše položaje kod Sarajeva. Stanje je i dalje kritično kod Travnika.

25. februar

Jugoistok: Neprijatelj i dalje vrši pritisak na naše snage kod Sarajeva.

Borbe kod Goražda su u toku. Zaoštrila se situacija kod Zenice. Izgubili smo Gračanicu, jer su ustaše zatajile. Dolazi nam u pomoć 7. Š-brdska divizija.

Borbe za Sarajevo

Partizani upornim napadima pokušavaju da osvoje ovaj grad ... Nadamo se, da će to poboljšati naš položaj na tom prostoru. Kozačka brigada zatvorila obruč oko planine Papuk u Slavoniji

26. februar 1945.

Jugoistok: neprijateljski pritisak na Sarajevo popustio. Uspešna odbrana kod Goražda. Kod Zenice smo odbili napade neprijatelja. Kod Gračanice Hrvati panično pobjegli ("Bei Gračanica sind die Kroaten fluchtartig davongelaufen", 8 knjiga, str. 1128).

27. februar

750 američkih lovaca izvršilo teroristički napad na grad Berlin, a posebno gađali centar grada.

Jugoistok: drum Sarajevo-Brod opet slobodan. Naše policijske snage i

Hrvati čiste prostor Papuka. Nestao pukovnik Riter fon Eberlajn.

28. februar

Borbe sa Rusima u južnom predgrađu Breslaua (Vroclava).

Švajcarska još nije zabranila transport naših vozova, koji prevoze ugljen iz Nemačke u Italiju preko švajcarskog teritorija.

Jugoistok: Stanje kod Sarajeva i dalje opasno. Razbili neprijateljski napad kod Goražda. Kod Zenice stiglo nam pojačanje. Na ostrvu Pag

naši prešli u akciju hvatanja 500 bandita, koji su se iskrkali na to ostrvo i, prema vestima, opet su ga napustili.

1. mart

Jugoistok: kod Zenice i Sarajeva nije došlo do pogoršanja situacije. Saobraćaj na pruzi Sarajevo-Zenica ponovo je uspostavljen.

Vodostaje

reke Save i Drave je u porastu, a Dunava u padu.

Verona je 16 puta napadnuta od strane angloameričkog vazduhoplovstva. Glavne borbe vode se na prostoru Kelna.

Neprijatelj

probio našu odbranu kod Trira.

2. mart

Zapad: uspešno smo zaustavili ofanzivu, ali su naše trupe izmorene i

desetkovane. Neprijatelj ušao u Trir.

3. mart

Zapad: oborili 15 neprijateljskih aviona, a izgubili 43; besna bitka velikih razmera. Izgleda da je neprijatelj ušao u Menhen-Gladbah. Izgubili smo i Trir.

Jugoistok: južno o Sarajeva ponovo osvojili jedno uzvišenje koje smo

izgubili pre dva dana. Kod Zenice 7. Š-brdska divizija nastavlja da napada. Na Dravskom frontu, verovatno, stoje tri bugarske i tri Titove divizije.

4. mart

Istočna Pruska: neprijatelj po prvi put napao Kenigsber (Kaljingrad) sa severa.

Balkan: kod Višegrada odbili napad neprijatelja. Kod Zenice 7. Š.brdska divizija i dalje u napadu. Kod Doboja neprijateljski napad popustio.

5. mart

U "Kurlandskoj bitki", koja je završena pre pet dana, Rusi su izgubili 19

000 vojnika, a mi 15 000. Pred engleskom obalom naša nova podmornica potopila dva trgovačka broda. Te podmornice su veoma

brze, ali poseduju samo dva torpeda.

Jugoistok: Situacija se kod Sarajeva zaoštrila; kod Doboja napadi četnika sa jugoistoka.

6. mart

Istok: ukupan broj izbeglica iznosi 10 miliona. Napadi protiv Kenigsberga sa juga i severa.

Vazdušni teroristički napad Amerikanaca protiv Hamburga i Hemnica.

Noću Britanci nastavili sa vazdušnim napadima na grad Hemnic. Prvi

pokušaj britansko-američkih snaga da pređu reku Rajnu uspešno je odbijen. Stanje municije i goriva u našim jedinicama kritično.

7. mart

Izveštaj vojne privrede Sovjetskog Saveza:

Posle kratkog prekida Rusi su za kratko vreme osposobili za rad rudnike i željezare u Oberšlezien (Gornja Šleska) i sada vade godišnje 85 miliona tona kamenog ugljena, a to odgovara 80% naše produkcije

godine 1943. Sovjetski Savez je godine 1943. eksploatisao 100 tona

kamenog ugljena. Deo ugljena odmah se transportuje u Sovjetski Savez, a deo, očevidno, ostaje u Poljskoj.

Ovo vredi i za naftu iz Rumunije, koja ponovo proizvodi 3,5 mil tona nafte godišnje i deo se transportuje u Sovjetski Savez. Sovjetski Savez proizvodi godišnje 2 300 tenkova T 34 i oklopna kola, te 250 teških

tenkova. Ovome treba dodati i do 200 američkih tenkova koje Rusi primaju mesečno. Do konca februara Sovjetski Savez je izgubio 8500

tenkova. Procenjuje se da Rusi sada poseduju 8 500 tenkova.

Oko 50% vozila u ruskoj armiji jesu američkog porekla. Sa otvaranjem

nove fabrike u Moskvi i na Uralu Sovjetski Savez je povećao sopstvenu proizvodnju vojnih vozila. Amerikanci, Britanci i Kanađani poslali su Sovjetskom Savezu 1944. godine 4 400 aviona, a 1943. 5 200.

Sovjetski Savez je od tih zemalja godine 1943. primio 105 000 vozila, a 1944. godine 100 000.

8. mart

Neprijatelj ušao u južni deo Breslaua (Vroclava). U Kelnu naš otpor

ugašen. Samo u južnom delu grada još se pruža otpor. Neprijatelj se

nalazi 5 km zapadno od Koblenca.

Jugoistok: Neprijatelj pokušava da ometa naše povlačenje prema severu. Kod Sarajeva smo izvršili uspešan protivnapad. Kod Zenice borbe sa neprijateljem su u toku.

9. mart

Titovi napadi na naše položaje kod Valpova su odbijeni. Zapadno od

Valpova na Dravi situacija je, međutim, kritična, gde imamo za protivnika: dve ruske i dve bugarske divizije. Kod Doboja aktivnost četnika. Kod Bijeljine vodimo akciju čišćenja.

10. mart

Borbe za Breslau još su u toku. Na Rajni danas nije bilo borbi.

Kod Doboja našim jedinicama došlo pojačanje: stigla jedna nemačka

jedinica i delovi "Skenderbeg" divizije. Sada je stanje mnogo povoljnije.

11. mart

Na reci Mozel uništili smo nekoliko mostova, jer bi mogle da posluže

neprijatelju.

Položaj kod Valpova, gde su nam suprostavljene Titove snage, sada je

mного bolji, jer su nam stigli Kozaci kao pojačanje. A kod Miholjca, međutim, gde su nam suprostavljene ruske i bugarske jedinice, stanje

se je pogoršalo.

12. mart

Odbili smo neprijateljski napad kod Valpova. Stanje kod Miholjca je kritično. Veliki problem nam predstavlja aktivnost neprijateljskog vazduhoplovstva.

Zaoštrila se situacija kod Sarajeva. Badniti su se približili na 4 km istočno od grada.

Kod Šetina (Ščečina) uspešno smo odbili neprijateljski napad. Primetili smo, da Rusi lete i sa našim avionima, kao "Me 109", koje su dobili kao ratni plen.

Hrvatski vojnici dezertiraju

Kod Sarajeva 120 vojnika iz 9. hrvatske divizije bacilo oružje i pobjeglo 13. mart 1945.

Borbe oko Sarajeva se nastavljaju. Od 6 - 10 marta 1945 na Dravskom

frontu neprijatelj imao 1 300 mrtvih i preko 400 zarobljenih, a naši gubisi iznose 419 mrtvih.

Vazdušni teroristički napad na Beč.

14. mart

Istok: u Dancigu je alarmantno stanje, jer se u gradu nalazi 1 000 000

izbeglica i 30 000 ranjenika. U luku su stigla tri trgovačke lađe, ali svaka od njih može da transportuje svega 10 000 ljudi.

Jugoistok: stanje kod Sarajeva još uvek je napeto. Titova 38. divizija nastavlja sa napasima iz pravca severoistoka. 7. Š-brdska divizija

napreduje bez reškoća. Izvršilo smo napad na neprijateljske položaje

južno od Doboja. Na tom prostoru u toku su borbe četnika sa partizanskim bandama. Kod Bihaća neprijatelj imao 500 ubijenih, a mi

34 mrtva.

15. mart

Kod Valpova pritisak neprijatelja popustio, ali kod Miholjca protivnik ne sustaje u ofenzivi. Kod Doboja uspostavili smo vezu sa četnicima.

Odbili smo partizanske napade kod Bihaća i Bjelovara.

16. mart

Istok: u Kolbergu naši još pružaju otpor.

Zapad: 350 britanskih aviona napalo Bohum

Balkan: jaki napadi neprijatelja na naše položaje kod Miholjca. Južno od Sarajeva izgubili smo dva uzvišenja. Kod Zenice smo odbili napad

neprijatelja.

17. mart

Balkan: brod Crvenog krsta stigao je na Rodos i doneo humanitarnu

pomoć stanovništvu ostrva. Firer je odobrio, da naše jedinice mogu da evakušu svoje snage kod Miholjca. Odbili napade neprijatelja kod Sarajeva. Izgleda, da su sveže banditske snage iz pravca Drine stigle u Vlasenicu. Dva naša bataljona još se nalaze na području Doboja.

18. mart

Stanje kod Štetina se zaoštrilo. Inače je mirno na Istočnom frontu.

Stanje se nije pogoršalo.

Zapad: loše vreme sprečilo je neprijatelja da vazдушnim udarima nanese nama ozbiljnije štete, pa su mnoge njihove avionske bombe pale na njive.

Balkan: pokušaj da se probijemo sa područja Miholjca nije uspeo. Naš

protivnik je jedna ruska divizija. Nastavljamo sa operacijom povlačenja sa tog prostora. Nastavljaju se borbe kod Sarajeva. Nakon što je 120

vojnika iz 9. hrvatske divizije dezertiralo, preostale hrvatske vojnike smo razoružali ("Nachdem von der 9. kroat. Div. 120 Mann überliefen, ist der Rest entwaffnet worden", 8 knjiga, str. 1181). Kod Doboja pojačana aktivnost neprijatelja Kod Bihaća ponovo je oživela delatnost bandita.

Nekoliko lađa Crvenog krsta i danas krenulu ka ostrvu Rodos.

19. mart

200 američkih aviona, praćeni sa 700 lovaca izvršili vazdušni teroristički napad na Berlin. Oborili smo 13 bombardera; 150 britanskih aviona napalo grad Dortmund. Koblenz, koga je branilo samo 2000

nemačkih vojnika, pao je u ruke neprijatelja. Uništili most u Majncu.

Balkan: odbranili napad neprijatelja kod Sarajeva. Snažan napad na

naše položaje kod Valpova. Deo naših trupa već smo izvukli iz Miholjca.

20. mart

Istok: Najveći deo Istočne Pruske okupiran je od strane neprijatelja. Pojačali smo odbranu Štetina.

Zapad: Na čitavoj liniji fronta na području reke Mozela neprijatelj je potisnuo naše snage. Neprijateljske snage primećene nedaleko

Majнца.

Naše snage kod Valpova biće evakuisane do 22 marta 1945, a naše

položaje kod Miholjca napustili smo juče, a povlačenje nam je bilo olakšano činjenicom, jer neprijateljsko vazduhoplovstvo nije bilo aktivno. Nastavak borbi kod Sarajeva i Doboja; 117. divizija imaće zadatak da štiti Brod.

21. mart

Sever: dve naše podmornice uspešno napale jedan neprijateljski konvoj i nedaleko luke Murmansk potopile 1 razarač, 1 trgovačku lađu tipa

"liberti", a osštećena su još 4 trgovačka broda.

Zapad: u Koblencu ugašen i poslednji naš otpor. Neprijatelj se približava Majncu.

Jugoistok: naša pozicija kod Sarajeva je sada mnogo bolja. Odbili napade neprijatelja kod Doboja. Neprijateljski vazdušni napadi oštetili mostove kod Broda. Povećana prisutnost neprijatelja kod Bihaća

22. mart

Jugoistok: Naše jedinice delovale ofenzivno zapadno od Zenice. Kod

Doboja napad neprijatelja. Spremamo se da pošaljemo pojačanje u Tuzlu; 104. divizija treba da krene ka Bihaću, jer su se Hrvati povukli sa svojih linija, pa je stanje pogoršano.

23. mart

Zapad: 600 bombardera napalo Beč i Švarchajde; 300 britanskih aviona napalo Hildeshajm, a 200 rursku oblast. Izgubili Majnc.

Pošto

smo izgubili područje Zara, snabdevanje sa ugljenom veoma se pogoršalo.

24. mart

Zapad: neprijatelj započeo sa velikom ofenzivom na Rajni i to kod Vezela. Naš protunapad nije uspeo. U Ludvigshafenu se vode ulične

borbe..

Saobraćajnice Dobo-Brod opet je u prekidu zbog pojave bandita.

Situacija kod Bihaća teška, jer neprijatelj dovukao pojačanje: 7. i 8.

Titovu diviziju.

25. mart

Jugoistok: pošto su Hrvati izneverili (zatajili) ("Wegen Versagens der Kroaten", 8. knjiga, str. 1197), nemačke jedinice bile su prisiljene da se povuku sa svojih položaja kod Bihaća ka istočnoj obali reke Une.

26. mart

Mađarska: na frontu ko Blatnog jezera Rusi su uspeali da na dva mesta

probiu našu obranu.

Zapad: oborili 7 neprijateljskih aviona, a mi izgubili 5 borbenih aviona.

Izgubili smo Darmštat, koga je branilo svega 200 vojnika.

Naša ratna mornarica zadala je ozbiljan udarac partizanskim brodićima na prostoru dalmatinskih ostrva.

Kozačka konjica

"čisti Slavoniju"

Petnaesti puk obezbedio povlačenje Nemaca preko Drave

27. mart 1945.

Mađarska: neprijatelj i danas zabeležio uspeh kod Blatnog jezera.

Zapad: Anglo-Amerikanci se služe dezinformacijama preko radija, kako

bi uznemirili nemačko stanovništvo. Minirali smo most u Hajdelbergu.

Protivnik se približio Vormsu.

Balkan: napadi neprijatelja južno i istočno od Sarajeva odbijeni.

Severno od Sarajeva primetili smo pokret neprijateljskih snaga, koje nam govori, da protivnik sprema novi napad na grad. Situacija se kod

Bihaća popravila.

28. mart

Istok: u Dancigu (Gdanjsk) vode se ulične borbe. Centar grada je jošu našim rukama. Naš protivnapad kod Kistrina nije uspeo.

Balkan: primili smo vest, da je neprijatelj ušao u Bihać. Izvršen je napad na Gospić.

Zapad: zbog lošeg vremena nije zabeleženo mnogo borbenih aktivnosti. Na Zapadni front poslali smo 72 000 novih boraca, a na

Istočni 96 000; 12. tenkovska divizija poseduje još veoma male zalihe goriva. Izgubili smo Limburg. Vode se borbe za Frankfurt i Hanau.

Neprijatelj zauzeo i Ašafenburg, ali smo ga danas uspeli da ponovo zaposednemo.

29. mart

Mađarska: Rusi i dalje napreduju kod Blatnog jezera, ali protivnik je potisnuo naše snage i na severu Mađarske. Izgubili smo Raab.

Zapad: 500 američkih aviona napalo Berlin, a 400 Hanover.

Jugoistok: odbili napade neprijatelja kod Sarajeva. Kod Tuzle postigli dobre rezultate.. Severno od Bihaća zauzeli smo nove položaje. Kod

Gospića stanje se je poboljšalo.

30. mart

Zapad: nestao naš poslednji otpor u Frankfurtu (na Majni).

Jugoistok: severno od Sarajeva odbili smo napad neprijatelja. Odbranili napad neprijatelja kod Zenice i Ivan Sedla. Kod Tuzle nastavili sa

vojnomo operacijom protiv neprijatelja, koje se žilavo brani. Za čišćenje terena u Slavoniji biće upotrebljen 15. kozački konjički korpus. Protiv Papuka kreću Hrvati. Kod Bihaća neprijatelj ima 20 tenkova. Imamo

100 mrtvih, a izbrojali smo 130 ubijenih neprijateljskih vojnika.

31. mart

Istok: najveći deo grada Danciga (Gdanjska) nalazi se u rukama neprijatelja.

Zapad: neprijateljsko vazduhoplovstvo uništilo u luci Bremen 7 naših

podmornica, od kojih su neke bile nove. Popopljena je i krstarica "Keln", kao i tri minolovca. U Hamburgu uništenp naše skladište torpeda, a 5 podmornica je ostećeno.

Jugoistok: borbe kod Sarajeva izgubile su na žestini. Rešili smo, da napustimo Sarajevo. Prvo treba da sakupimo naše snage kod Zenice, a

posle toga kod Doboja. Evakuisaćemo naše vojne jedinice i iz Bijeljine.

Kozačak konjica sada je preuzela bezbednost prelaska preko Drave.

Kod Gospića poduzeli uspešan protunapad na neprijateljske položaje.

1. april 1945.

Mađarska: Izgubili smo prostor oko Blatnog jezera. Mađarske jedinice

prešle su na stranu neprijatelja i nastavile odmah da se bore protiv nas.

Zapad: u odbrani nemačkih gradova sve više učestvuje i stanovništvo.

Tako, kod Švajnhajma žene su uzele oružje i takođe učestvovala u odbrani grada.

Jugoistok: protiv neprijateljskih položaja istočno od Sarajeva krenuli su delovi 7. Š-brdske divizije. Drugi deo te divizije krenuo je prema Zenici.

Takođe su zabeležene borbe kod Tuzle. U Hrvatskoj su stacionirane 5

nemačkih divizija, a 3 su u Istri.

2. april

500 aviona napalo Grac, Zankt Pelten i Maribor. Zbog lošeg vremena

na Zapadnom frontu nije bilo većih aktivnosti.

Jugoistok: neprijatelj pruža žilav otpor jugoistočno od Zenice.

3. april

Zapad: neprijatelj je ušao u Kasel. Izgleda, da je neprijatelj ušao i u Fuldu. Izgubili smo i Ašafeburg. Ni u jednom slučaju stanovništvo nije pozdravilo okupatore kao oslobodioce, sem u slučaju, da se radi o

strancima, koji su radili u nemačkoj vojnoj industriji

Balkan: počeli smo sa evakuacijom naših snaga sa prostora Sarajeva.

Prvo smo prebacili ranjenike: od njih 1 500, već smo transportovali 1

050. Planiramo da noću 7/8 april i naš poslednji vojnik napusti Sarajevo, a 12 aprila predviđeno je da napustimo i Zenicu.

4. april

Zapad: sa 700 aviona Amerikanci napali Kil. Francuske trupe napreduju u pravcu Manhajm-Karsrue. Izgubili smo Oznabruk. Na Rajni vlada mir.

Jugoistok: na prostoru Tuzle 7. Š-brdska divizija naišla na otpor neprijatelja. Evakuacija Sarajeva teče po planu. Uspeli smo da iz grada prebacimo sve naše ranjenike. Napustili smo Bijeljino.

5. april

Rusi su već ušli u delove Bratislave. Borbe sa neprijateljem između Drave i Mure.

Zapad: i danas protiv Kila učestvovalo 450 neprijateljskih aviona. Naneta velika šteta. Izgubili smo Karsrue.

6. april

U Istočnoj Pruskoj i Kurlandu nije bilo mnogo borbenih aktivnosti.

Zapad: povratili smo Lingen.

7. april

Borbe kod Kengsberga. Borbe sa Rusima južno od Beča; 950 američkih

bombardera napadalo Hale, Lajpcig, Gera i tako dalje.

Balkan: u ranim jutarnjim časovima naše poslednje jedinice napustile

Sarajevo. Borbe oko Tuzle. Otočac je izgubljen.

8. april

Nedaleko Beča neprijatelj je i danas napredovao. Odbranu grada Hanovera preuzeo je general-pukovnik Študent. Neprijatelj je ušao u

Pforćajm.

Balkan: Kod Tuzle smo izgubili Gračanicu, jer Hrvati nisu izdržali napad neprijatelja. Neprijatelja smo zadržali kod Brčkog. 392. hrvatska divizija može da se piše kao uništena

9. april

Rusi ušli u severozapadni i južni deo Beča. Najteži ruski artiljerijski napad na Kenigsberg (Kaljingrad).

Rusi konačno osvojili Beč

Prestonica Austrije pala u savezničke ruke 14. aprila 1945.

Balkan: napustili smo Brčko. U Dalmaciji bili smo svedoci potpunog fijaska nesposobnih za borbu (hrvatskih, prim. prev). legionara. Grupa Hameršmid je opkoljena u Slunju. 104. divizija u borbi

severno i

severozapadno od Bihaća.

10. april 1945.

Istok: borbe sa Rusima u Beču se i dalje nastavljaju. Takođe i u Breslau (Vroclav). Prestao je svaki naš otpor u Kenigsbergu (Kaljningrad). Rusi govore o kapitulaciji. Tvrđavu je branilo 27 000 nemačkih vojnika pod komandom generala Laša (Lasch).

Zapad: neprijatelj gađao centar hanovera. U Vircburgu ugašen naš poskrednji otpor.

Jugoistok: naši komanda u Bosni primila zapovest u pogledu Hrvata:

ako se nemačkom komandantu učini, da dotična hrvatska jedinica nije

pouzdana, treba je odmah razoružati. Kod Doboja neprijatelj primio pojačanje. U Sremu formirali novu liniju fronta. Do 1000 srpskih četnika prešlo je Savu kod Broda. Pozadina te akcije još nam nije poznata.

Izgubili smo Senj. U Bihaću za sada nema neprijatelja.

11 april

Neprijatelj se probio blizu centra Beča. Rusi javljaju da su osvojili zgradu Parlamenta i gradsku većnicu. Još uvek naše jedinice brane strogi centar grada. Nastavljaju se borbe kod Breslau (Vroclava). Borbe južno od Bremena. Borbe u Rurskoj oblasti. U Bohumu se vode ulične borbe. 120 britanskih aviona napalo Lajpcig i to prouzrokovalo znatnu štetu.

12 april

Istok. Najnovija vest: naš otpor u Kenigsbergu još nije sasvim ugašen.

Potvrđeno je, da je komandant Kenigsberga kapitulirao i to bez odobrenja Vrhovne komande i zato ga je vojni sud osudio na smrt vešanjem.

Zapad: 1 200 američkih aviona protiv Minhena, Regensburga i Lufthorste; 200 britanskih aviona protiv Bajrojta. Od februara ove godine neprijateljsko vazduhoplovstvo uništilo 29 naših podmornica.

Jugoistok: rano jutros svakuisali smo naše snage iz Zenice. Odbili smo napade na Doboj. 104. divizija uspela je da probije žilav neprijateljski обруč. Delovi naših jedinica uspeli su da se probiju iz Senja. Hrvatska vojska razoružala 5 500 četnika Pavla Đurišića. Četnici Draže

Mihailovića nalaze se južno od Broda. Stanovništvo u Hrvatskoj je pesimistički raspoloženo.

13 april

Beč pao u ruke neprijatelja. U gradu se samo još na pojedinim mestima vode ulične borbe. Jutros Erfurt i Vajmar pali u ruke neprijatelja.

Neprijatelj se približio Bremenu.

14 april

U Beču ugašen naš otpor. 350 američkih bombardera protiv Nojminstera, Oldenburga i aerodrome u severnoj Nemačkoj. 150 britanskih aviona pogađalo ciljeve na prostoru Štetina.

Balkan: naše povlačenje sa prostora Zenice ometaju banditi i neprijateljski avioni.

15 april

U večernjim časovima 200 britanskih bombardera izvršilo teroristički

napad na grad Potsdam i pri tome uništene neke stare istorijske zgrade. Neprijatelj ušao u grad Griningen, Holandija. U ruke neprijatelja pali Bajrojt, Biterfeld i sada je na udaru Desau.

Jugoistok: Na prostoru Slavonskog Broda došlo do borbe između četnika i ustaša. Stiglo je naređenje, da nemačke trupe treba da pomognu ustašama; 1. kozačka divizija istakla se u borbama sa partizanima na području Papuka.

16. april

Istok: početak sovjetske ofanzive, koja ima za cilj osvajanja Berlina.

Zapad: neprijatelj se približio Nirnbergu i nalazi se blizu Halea.

Jugoistok: kod Slavonske Požege formirali smo novi front ka istoku.

Delovi naših trupa nalaze se severno od Maglaja.

17. april

Još držimo manji deo Diseldorfa. Poziv da kapituliramo odbijen. Naše

snage odbile da predaju Magdeburg. Jedna manja jedinica takođe još

hrabro pruža otpor u Haleu. Protivnik se nalazi zapadno od Nirnberga.

Na Sremskom frontu sada je angažovano 12 Titovih divizija.

18. april

Neprijatelj se približio Brnu, koga brani 6 000 nemačkih vojnika. Još se vode borbe u Magdeburgu, gde su Amerikanci u podne krenuli u ofanzivu. Hrabro otpor naših trupa u Haleu. Odbranili smo Lajpcig.

Izgubili smo Plauen i Cvikau. Između Gerlica i Kotbusa razvili boljševistički napad i to blagodareći žilavom otporu naše pešadije, premda je neprijatelj bio brojčano i po naoružanju daleko nadmoćniji.

Borbe se vode u Nirnbergu sa američkim trupama.

Na prostoru Švarcvalda napreduju francuske (golističke) vojne jedinice.

Naše trupe, koje su se našle u obruču na području Rura, kapitulirale su.

Italijanski torpedni čamci, koji su nam ostali verni, potopili su jedan britanski razarač.

19. april

I dalje su u toku žestoke borbe za grad Breslau (Vroclav). Rezerve municije su pri kraju. Rusi stigli blizu Brna. Treći dan kako besni odbrana Berlina, koji je napadnut sa do sada najvećim snagama. Naše

hrabre trupe uspele su da odbrane svoje položaje. Ovo se takođe odnosi i na odbranu Frankfurta na Odri.

Na prostoru Rura i Rajne prestao je naš otpor i to posle višenedeljnih borbi sa daleko nadmoćnijim neprijateljem. General Model i njegove

jedinice ispunile su na najbolji način svoju dužnost i pružali otpor neprijatelju do poslednjeg daha.

Ogorčene borbe oko Berlina

"I pored našeg žilavog otpora, Sovjeti su prodrli u grad"

Neprijatelj je imao velikih gubitaka u ljudstvu i materijalu. Naše trupe još pružaju hrabar otpor u zapadnom delu grada Magdeburga. Žilav otpor pružamo u južnom delu Halea i u južnom delu grada Lajpciga, a

najveći deo grada već se nalazi u američkim rukama. Ulične borbe vode se i u Nirnbergu, gde hrabra posada pruža protivniku žilav otpor.

Borbe sa Amerikancima vodimo i u srednjoj Italiji, južno od Bololje.

20. april 1945.

Između Sudetske oblasti i Oderbruha Rusi izvršili masovni napad na naše položaje. Odbacili smo uspešno njihov napad. Juče, kod Berlina,

smo ponovo uništili 226 ruskih tenkova. Naše trupe kod Pilaua i juče su izdžale ruski napad. Naš otpor u Haleu je ugašen, ali se naše jedinice u Lajpcigu u dalje bore protiv nadmoćnijeg protivnika.

Na Zapadnom frontu uništili smo u poslednjih 18 dana 1 079 neprijateljskih tenkova. Na italijanskom frontu glavne borbe vode se

južno od Bololje.

21. april

U Sudetskoj oblasti i kod Štetina naše trupe pružaju nadmoćnim ruskim snagama ogorčen otpor. Samo na prostoru Gerlic-Kotbus uništili smo

tokom poslednja dva dana 211 sovjetska tenka. Vodimo ogorčene borbe istočno od Berlina. Kod Desaua razbili smo američku tenkovsku

ofanzivu i naneli neprijatelju velike gubitke. Noću angloamerički avioni izvršili terorističke napade na stambena naselja u Berlinu.

Američke trupe osvojile Bolonju i time je bio oslabljen nemački otpor u Italiji.

22. april

Posle ogorčene borbe izgubili smo Biterfeld. Američki bombarderi izvršili danju teroristički napad na Minhen. Rusi se približili poslednjoj liniji odbrane Berlina severno i istočno od grada, gde se vode ogorčene borbe. Hitler rešio, da ne ide u Bavarsku, nego da lično vodi bitku za Berlin. Saveznici stigli do reke Po.

23. april

Prema saopštenju Dr. Gebelsa, komandu nad odbranom Berlina preuzeo je Firer, koji se nalazi u glavnom gradu. Svi branici grada prožeti su nesalomljivim duhom i voljom da grad odbrane od prodora

boljševika. U toj herojskoj odbrani učestvuje i civilno stanovništvo: muškarci, žene i omladina. Borbe se vodu u Brnu. Kotbus su osvojili Rusi. Borbe se vode kod Bolonje i Modene.

23/24. april Himler dao punomoć švedskom grofu Folke Bernadotu, da

Saveznici ponudi nemačku kapitulaciju, koja bi se odnosila na Zapadni front i to bez znanja Hitlera. Ovu ponudu američka i britanska vlada su odbile.

24. april

U bici za Berlin, i pored ogorčenog otpora naših trupa, Rusi su uspeli da stignu južno od Potsdama, te da prodru do periferije grada u istočnom i zapadnom delu Berlina.. Ogorčene borbe vode se i u Bavarskoj i Italiji.

Musolini ubijen od strane italijanskih partizana.

25. april

Rusi zatvorili obroč oko Berlina. U borbi za Berlin vodi se borba za svaki pedalj zemlje. I pored našeg žilavog otpora Sovjeti su prodrli u ove

delove grada: Nojbabelsberg-Celendorf-Nojkeln. U istočnim i severnim

delovima grada vode se žestoke ulične borbe.

Amerikanci imaju velike gubitke na prostoru Saksonije. Sovjeti stigli do Elbe. Američke i ruske vojne snage susrele se na reci Elbi, u mestu

Torgau. Anglo-Amerikanci u niskom letu nastavljaju da bombarduju civilne objekte i da terorišu stanovništvo.

U Italiji glavne borbe se vode kod Reća i Ferare na reci Po. Na prostoru Đenove uspeji smo da zaustavimo američko napredovanje.

Vode se borbe sa Sovjetima i kod Brna, gde je naš položaj nešto bolji.

Hrabra odbrana Breslawa (Vroclava) uspešno je odbila sve sovjetske

napade. Pripadnici Vermahta i civili zajedno uspešno brane grad, koga Sovjeti napadaju od 17. februara 1945. i to sa daleko nadmoćnijim

snagama. Izveli smo uspšan napad na prostoru Gerlic-Baucen-Kamenc i

Sovjeti imaju velike gubitke. Uspešno branimo Pilau.

Jake snage komunističkih bandi stigle su blizu Rijeke i vode borbu sa našim trupama.

Samoubistvo Hitlera

On se ubio 30. aprila 1945. u 15.30 časova iz pištolja

26. april 1945.

Posle višečasovnih artiljerijskih priprema Englezi krenuli sa napadom na Bremen. Protivnik je uspeo da prodre u južne i jugoistočne delove

grada, gde besne ogorčene ulične borbe, a do uveče Englezi zavlada

gradom.

U bici za Berlin, besne teške ulične borbe u Celendorfu, Šteglicu i u delovima Tempelhofa. Na istoku i severu grada Vermaht, Hitlerova

omladina, pripadnici nacističke stranke i civilna zaštita pružaju hrabar otpor u ovim delovima grada: železničke stanice Gerlin i Šlezija, Tegel i Zimenstad. Borbe se vode u Šarlotenburgu. Borbe se vode i za Štetin

(Šćećin), Brno, Breslau i Pilau.

U Italiji vode se teške borbe na podrčju reke Po.

Naše podmornice pred engleskom obalom potpopile pet trgovčkih lađa,

koje su bile nosile teret. Sem toga naše podmornice teško su oštetile jedan nosač aviona.

27. april

U Bremenu se vode teške ulične borbe sa Englezima. Posle teških uličnih borbi izgubili smo Pilau.

I danas u centru borbi nalazio se Berlin. Rame uz rame sa svim muškarcima, koji su sposobni da nose oružje, Vermaht vodi herojsku

borbu sa boljševističkim jedinicama. Borbe se vode za svaku kuću, za

svaku ulicu.

Braniooci Rijeke uspeali su da odbiju sve napade banditskih snaga.

28. april

Herojska odbrana Berlina pred očima celog sveta se nastavlja.

Sudbinska borba nemačkog naroda protiv boljševika dolazi do punog

izražaja i ona u istoriji nema premca. Naše trupe, koje vode borbe sa Amerikancima na Elbi, napustile su svoje položaje i krenule ka Berlinu, da bi priskočile u pomoć hrabrim braniocima glavnog grada.

Vode se

ulične borbe u samom strogom centru grada. Hrabri komandant

Bremena sa svojim vojnicima još pruža otpor Englezima u

severoistočnom delu grada. Amerikanci ušli u Regensburg, Augsburg i

Ingolštad.

Naša odbrana u Italiji povukla je liniju odbrane iza reke Po. Rusi uspeali, pored žilavog otpora naših trupa, da prodru u delove grada Brna.

28/29. april

Hitler se oženio sa Evom Braun i ujedno napisao testament u kome stoji, da je Himler izdajica, te da ga isključuje sa svih državnih i partijskih funkcija, a admiral Denica je odredio za svog naslednika.

29. april

Dan i noć besne fanatične ulične borbe u strogom centru Berlina. I pored našeg hrabrog otpora, nije nam pošlo za rukom da sprečimo napredovanje Rusa. Borbe se vode u Brnu i Breslau.

U Italiji vode se borbe kod Pijačence i Verone.

Naše podmornice potopile su osam trgovačkih brodova, tri razarača i dve korvete.

30. april

u 15.30, nakon što je primio od svojih generala, Kajtela i Jodla vest da nemački poslednji, očajnički pokušaj, da razbiju rusku blokadu oko

Berlina, nije uspeo, ubio se iz pištolja. I Eva Braun se ubila, pošto je uzela otrov. U bašti Hitlerove kancelarije njegova telesna garda, polila je njegov leš benzinom i zapalila. Samoubistvo su takođe izvršili u

Hitlerovoj kancelariji: Gebels sa svojom porodicom, generali Krebs i Burgdorf.

18.35 vest iz Hitlerovog glavnog štaba: Firer nije postavio za svog naslednika Hermana Geringa, nego velikog admiral Denica.

Nastavlja se herojska bitka za centar Berlina. Borba se vodi za svaku kuću, za saku ulicu. Pošto je neprijatelj imao velike gubitke u borbi za Brno, on je prekinuo sa ofanzivom.

Naši hrabri branioci Rijeke i dalje uspešno odbijaju napade neprijatelja.

Titovi partizani stigli su do predgrađa Trsta.

1. maj 1945.

U Samom centru Berlina, sabijeni na mali prostor oko našeg Firera, hrabri vojnici i dalje pružaju otpor nadmoćnijem boljševističkom neprijatelju.

15.18 Šifrirana vest iz Hitlerovog glavnog štaba upućena velikom admiralu Denicu: Firer od juče u 15.30 nije više živ. Testamentom od

29. aprila 1945. Firer je postavio velikog admiral Denica za svog

naslednika.

Amerikanci su ušli u Minhen i žestoke borbe vode se u centru grada.

Titovi partizani i saveznici susreli se kod Monfalkonea.

2. maj

Berlin kapitulirao pred ruskim vojnim snagama. Na čelu junačkih branioca Berlina pao je Firer. (Opaska priređivača u fusnosti: Radio je prečutao sledeću činjenicu: ovde se radilo o samoubistvu Hitlera, i on se ubio 30. aprila 1945, u 15.30 časova. Ovo je potvrdio i njegov blizak saradnik Karl Denic).

Naše trupe bore se u Milanu, Novari i Veroni sa nadmoćnim neprijateljem.

Formirana nova nemačka vlada na čelu sa admiralom Denicom.

3. maj

U centru glavnog grada hrabri branioci nastavljaju da pružaju otpor. Sovjeti dovukli sveže jedinice i vojnog materijala, ne bi li slomili poslednji otpor fanatičnih branioca Berlina.

Englezi osvojili Libek, a Amerikanci Minhen.

Nemačka konačno kapitulirala

Tog dana, 9. maja, partizani ušli u Zagreb

4. maj 1945.

Konac bitke za glavni grad. Naše trupe u neviđenoj herojskoj odbrani

pružale su otpor do polednjeg daha.

Nemačka potpisala kapitulaciju koja važi za severozapadnu teritoriju

Nemačke.

Neprijatelj je prodro u delove grada Rijeke. Borbe se vode i u Istri, oko Pule.

5. maj

Došlo je do primirja sa Englezima, sa maršalom Montgomerijem, a u

ime Nemačke, dogovor je sklopio admiral Denic, jer je rat protiv Zapadnih sila izgubio smisao i nepotrebno vodi do gubitka dragocene

nemačke krvi. Ovaj dogovor o primirju važi za područje severne Nemačke. Otpor prema Sovjetima, međutim, nastavlja se i dalje.

Amerikanci osvojili Linc. Početak češkog ustanka protiv Nemaca u Pragu.

Naše jedinice vode borbu sa neprijateljem oko Rijeke, Opatije i Trsta.

Naše vojne snage u Italiji, posle herojske borbe, stupile su u kontakt sa generalom Aleksandrom.

6. maj

U dogovoru sa Nemcima, Englezi osvojili Kopenhagen. I na celom području britanske operacione ratne zone, na severozapadu Nemačke,

vlada primirje.

U Italiji, prema dogovoru, vlada primirje. Naše povlačenje iz Hrvatske odvija se po planu.

Vodimo žestoke borbe sa Rusima na prostoru Češke i Kurlanda.

7. maj

U 02.41 Nemačka potpisala безусловnu kapitulaciju u francuskom gradu Remu (Reims).

Nastavljamo sa povlačenjem naših trupa iz Hrvatske. Sa zapada američke trupe kreću iz Plizenja ka Pragu.

8. maj

Zapovest Vrhovne komande Vermahta komandantu ostrva Krit u 02.15: od ovog trenutka sve zapovesti primaće se od savezničke vrhovne komande iz Italije.

Nastavlja se sa povlačenjem naših trupa iz Hrvatske i to na liniji Koprivnica-Slunj. Borbe sa Rusima jugoistočno od Brna. Rusi zauzeli

Breslau (Vroclav) posle herojske odbrane

U 20.00 Vrhovna komanda preko radija izdala je sledeće saopštenje:

Od sutra, 9. maja 1945, u 00.01 prestaju sve vojne operacije Vermahta.

Titovi partizani ušli su u Zagreb.

9. maj

Od danas u 00.01 Nemačka objavila kapitulaciju: treba obustaviti svako neprijateljstvo protiv svih naših dosadašnjih protivnika, i to na svim ratištima. Ako dođe do bilo kog napada ili upotrebe oružja od

strane bilo kog pripadnika nemačke vojske, takav deluje u suprotnosti sa odlukom Vrhovne komande Vermahta i samim time šteti interesima

nemačkog naroda.

Zapovest je potpisao general-pukovnik Jodl.

U 00.16 u berlinskom delu grada Karlshorst uslove kapitulacije u ime

Nemačke potpisali su Vrhovni komandant Vermahta maršal Kajtel, admiral Frideburg i general-pukovnik Štumpf. Od pobedničkih armija

nemačku kapitulaciju potpisali su: vrhovni komandant Crvene armije,

maršal Žukov i američki maršal savezničkih snaga Teder. Kao svedoci

potpisali su: vrhovni komandant 1. francuske armije general Latr de Tassinji i američki general Spac.

Brno i neke delove Istočne Pruske Sovjeti nisu uspeali da osvoje do 9.

maja. Neporažene su ostale i trupe u Norveškoj, pojedina vojna uporišta na atlantskoj obali, kao i ostrva Krit i Rodos. Svi ti vojnici su do poslednjeg dana ispunili svoju vojničku dužnost, sačuvali poslušnost i disciplinu do 9. maja, kada je admiral Denic izdao zapovest da je svaka dalja borba beznadežna i besmislena. Nemački vojnik ostao je veran

svojoj zakletvi do poslednjeg dana rata i njegova herojska borba za nemački narod sa nadmoćnijim neprijateljem ostaje nezaboravna. I pobednik ne može, a da ne prizna vojničke odlike nemačkog vojnika,

koji sada ponosno može da odloži svoje oružje i da u ovom najtežem

trenutku naše istorije krene hrabro na svoj posao, kako bi večno mogao da živi naš narod.

10. maj 1945.

00.50 Nemačka komanda iz Istočne Pruske javlja da ruski oficiri i vojnici ne poštuju odredbe kapitulacije.

04.30 komandat nemačkih trupa u Norveškoj javlja da su dodatni engleski uslovi u vezi sa kapitulacijom neprihvatljivi. Takođe, i

nemačka komanda iz Dankse javlja, da Englezi samovoljno postupaju

sa nemačkim vojnicima i da ne poštuju odredbe kapitulacije.

11. maj

Nemački komandanti na Kanalskim ostrvima kao poslednji primili su zapovest u vezi sa kapitulacijom

u 16.34 general Vinter javlja, da je štab general-pukovnika Lera (Loehhr), izgleda, pao u ruke Tita.

12. maj

Komandant Vermahta u Norveškoj, general Beme, protestovao je kod

savezničke komande u vezi postupanja prema nemačkim vojnicima.

Govor generala-pukovnika Jodla pred nemačkim generalima:

Pobedniku treba da stalno govorimo, da mi Nemci volimo život, ali da

se ne bojim smrti. I pored našeg totalnog poraza, jedno je već sada jasno: Nemačka je opet postala evropski faktor. Saveznici, doduše, uslovno priznaju nemačku vladu admirala Denica, ali ipak je to jasan

spoljni znak priznanja. I pored kapitulacije sačuvali smo jedinstvo naše države. Dođe vreme, kada ćemo mi moći da profitiramo na maričko-ruskoj svađi. Saveznicima treba stalno da ponavljamo, da su oni vodili rat, kako bi ponovo uspostavili pravo i pravdu. Zato i mi sada, da se sa nama postupa na osnovu prava i zakona.

Saveznike treba neprestano udarati njihovim sopstvenim oružjem, dakle, sa međunarodnim pravom. Međunarodno pravo je naša Biblija.

Prvi čin izgradnje i vaskrsa Nemačke sastoji se u lojalnom ispunjavanju svih zadataka, koje od nas zahtevaju Saveznici.

Jugoslavija okupirala Trst

Posle je nastupila poznata "Tršćanska kriza"

13. maj 1945.

Jugoslavija okupirala Trst. Još nemamo veze sa štabom maršala Žukova.

Čin kapitulacije nemačkih trupa na engleskim kanalskim ostrvima protekao je dostojanstveno.

U podne, razgovor na američkom ratnom brodu "Patrija" između američkog general-majora Ruksa (Rooks) i velikog admirala Denica (Denitz). General Ruks je izjavio, da on pregovara u ime generala Ajzenhauera. General Ruks je saopštio admiralu Denicu, da general

Kajtel od ovog trenutka nije više komandant Vermahta, nego je ratni zarobljenik.

Engleska ratna flota uplovila u Oslo.

Govor general-pukovnika Jodla pred nemačkim generalima:

Saveznici, a posebno Amerikanci nemaju pojma o našim nemačkim problemima. Pred saveznicima treba da natupamo tako, kako nam diktira realnost: mi smo bezuslovno kapitulirali. Sada treba da težište naših napora usmerimo ka politici. Treba da stalno govorimo o budućoj ulozi Nemačke, koja se nalazi u sredini Evrope. Bez nas problemi ne

mogu da se reše. Ovaj daleki cilj treba da nam je stalno pred očima.

Treba da je svaki Nemačac sada aktivan, da neprestano protestujemo kod saveznika, posebno u stvarima koje se odnose na naše dostojanstvo. Već od početka 1942. godine znao sam, da mi ne možemo pobediti u ovom ratu.

14. maj

U podne, Rusima se predala nemačka armija Istočna Pruska, koja ukupno broji 150 000 boraca. U Kurlandu, kako javlja Moskva, Rusi zarobili 180 000 nemačkih vojnika.

15. maj

U Čehoslovačkoj nemačke jedinice pokušavaju da izbegnu sovjetsko

zarobljeništvo, te nastoje da se predaju Amerikancima.

Govor general-pukovnika Jodla pred nemačkim generalima:

Ubeđen sam, da nismo povelili rat protiv Rusije, mi bi danas bili pobednici. Ali, mi nismo imali drugi izbor, nego smo morali da napadnemo Ruse, jer bi oni nas, pre ili kasnije, napali. Danas nemamo više šta da skrivamo. Služili smo našoj otadžbini verno i poslušno i mi i danas držimo svakog onog, ko god nije izvršavao naređenja, da je

izdajnik (8 knjiga, str. 1503).

16. maj

Saveznicima se do sada predalo 20 nemačkih podmornica.

Najvažniji problemi Nemačke jesu: prehrana stanovništva, saobraćaj i finansije.

Govor general-pukovnik Jodla pred nemačkim generalima:

Saveznike stalno treba da upozoravamo, da je najveći problem Nemačke u ovom trenutku: prehrana nemačkog stanovništva. Posle Prvog svetskog rata glad i neimaština donele su nacizam. Danas to može da doprinese procvatu komunizma. Pazite, što pišete: neprijatelj sve čita.

17. maj

Govor general-pukovnika Jodla pred nemačkim generalima:

Uvek treba da mislimo na to, da Jevreji samo čekaju na to da nas šikaniraju i ponize. Stoji tek na početku jednog mučnog vremena. (8.

knjiga, str. 1504).

18. maj

Govor general-pukovnika Jodla pred nemačkim generalima:

Najvažnije je da sačuvamo jedinstvo u armiji. Glavna naša parola glasi: sačekati i videti, kako se stvari odvijaju

19. maj

Govor general-pukovnika Jodla pred nemačkim generalima:

Treba da se ponašamo neutralno i prema Amerikancima i prema Rusima. Na kraju treba da se odlučimo za onu stranu, koja je jača. Potpuno je pogrešno, da se prodamo, a da za to ništa ne dobijemo. Svim oficirima neprestano treba da govorimo, da trebaju politički da misle.

23. maj

Saveznici su saopštili velikom admiralu Denicu, da nemačka vlada, na

čijem je on čelu bio od 1. maja 1945. više ne postoji. Time je prestala da postoji i Vrhovna komanda Vermahta.

Kraj 8., poslednje knjige "Ratnog dnevnika Vrhovne komande Vermahta" ("Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht"), izdavač: Bernard & Grefe, Minhen, 1982.

Pogovor

S obzirom na interesovanja koje je vladalo za ovaj feljton, rešio sam, da pored predgovora, napišem, eto, i ovaj pogovor, kako bih odgovorio na neka pitanja, kritike i sugestije, koja su čitaoci "Ratnog dnevnika"

poslali redakciji tokom njegovog jednoipomesečnog izlaženja.

"Ratni dnevnik Vrhovne komande Vermahta" objavljen je u osam knjiga i sadrži ukupno 6 800 strana. Naslov feljtona glasi: Srbi u "Ratnom dnevniku Vrhovne komande Vermahta".

Kako su Srbi zamenjeni Hrvatima

Tačno je da je u Hrvatskoj postojao jak antifašistički pokret, ali samo u krajevima gde su pretežno živeli Srbi

Ja, dakle, nisam moj zadatak video u tome, da prevedem svih 6.800

strane knjige. Prvo, onaj ko se samo amaterski bavio prevodjenjem zna

veoam dobro, da takve ogromne poslove rade timovi prevodioca.

Drugo. I da sam stvarno i preveo 6 800 strana, time ne bi mnogo dobila naša istoriografija, jer mnogi drugi prevodi na srpskom već postoje, koji se, recimo, odnose na Istočni ili Zapadni front, a upravo "ruski" front zauzima lavovski deo "Dnevnika".

Ukratko, ja sam se ograničio "na Srbe", a to znači, da sam posle 6.800

pročitanih strana, tražio ona mesta u "Ratnom dnevniku Vrhovne komande Vermahta" koja se na posredni ili neposredni način odnose na Srbe. Razume se, da nisam mogao da izostavim i ona mesta u

"Dnevniku", koja govore o najvažnijim dešavanjima na ostalim evropskim ratištima tokom Drugog svetskog rata.

Nekoliko napomena u vezi prevoda. Nemačke gradove, koji su posle

1945 pripali Poljskoj prevodio sam nemačkim imenima, - jer oni su u to vreme to i bili i teritorijalno i po svom etničkom sastavu, - a u zagradi sam stavio njihova današnja poljska imena, kao Breslau (Vroclav),

Štetin (Ščečin), Dancig (Gdanjsk), Pozen (Poznanj) ili Kenigsberg (kako se danas zove ruski grad Kaljningrad).

U nemačkom "Dnevniku" često se govori o "banditskoj aktivnosti u Hrvatskoj", ili, da najveći broj Titovih partizana "dolazi iz Hrvatske".

Tako je neupućena svetska javnost i na osnovu ovog prvorazrednog

nemačkog dokumenta mogla da stekne sasvim pogrešnu sliku o stanju

u Hrvatskoj (a to su onda, kako nam je poznato, vešto iskoristili hrvatski istoričari u doba Tita, pa i do danas): da je, naime, najjači antifašistički pokret na tlu bivše Jugoslavije tokom Drugog svetskog rata bio u Hrvatskoj.

Reč je, razume se, o krajevima, - kao što su Lika, Kordun, Banija, Knin, Bukovica, deo Podravine, zapadna Slavonija, Kozara, Grmeč, banjalučki kraj, Semberija, Romanija, Ozren, istočna Hercegovina i tako redom -

gde su Srbi u to vreme, dakle, pre hrvatskog genocida, činili ogromnu većinu stanovništva. Jednim slovom, "živa banditska aktivnost u

Hrvatskoj" odvijala se samo na onim područjima, gde su Srbi činili većinsko stanovništvo.

Često se zaboravlja, da su pre 1941. godine Srbi u Bosni i Hercegovini bili najbrojniji narod, a u Hrvatskoj su činili 25 odsto stanovništva (A koliko danas ima Srba, na primer, u Hrvatskoj?). Istina, i sam "Dnevnik Vrhovne komande Vermahta" na onim mestima, gde detaljnije govori stanju u Hrvatskoj - a ona se tada sastojala od današnje Hrvatske, te Bosne i Hercegovine, - precizno kažu da su u pokretu otpora protiv

nemačke okupacije od balkanskih naroda jedini ustali Srbi, a da su im se, nešto kasnije i sa mnogo slabijim snagama, pridružili i Grci.

Sličan nesporazum doživeli smo i tokom 17. i 18. veka, kada se govori o austrijskoj odnosno hrvatskoj vojnoj granici. Ti Krajišnici, pošto dolaze

"iz Hrvatske" od evropskih istoričara i pisaca bili su često prozvani "Hrvatima". Nesporazum se sastoji u sledećem: da se trenutna teritorijalna pripadnost nekog područja jednoj državi zamenjuje za etničku.

Na kraju, verujem, da će ovaj moj prevod biti koristan ne samo za studente istorije, nego i za najširu čitalačku publiku.